De Ystroom

Joannis Antonides van der Goes

bron
Joannis Antonides van der Goes, *De Ystroom*. Pieter Arentsz, Amsterdam 1671

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/anto001ystr01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

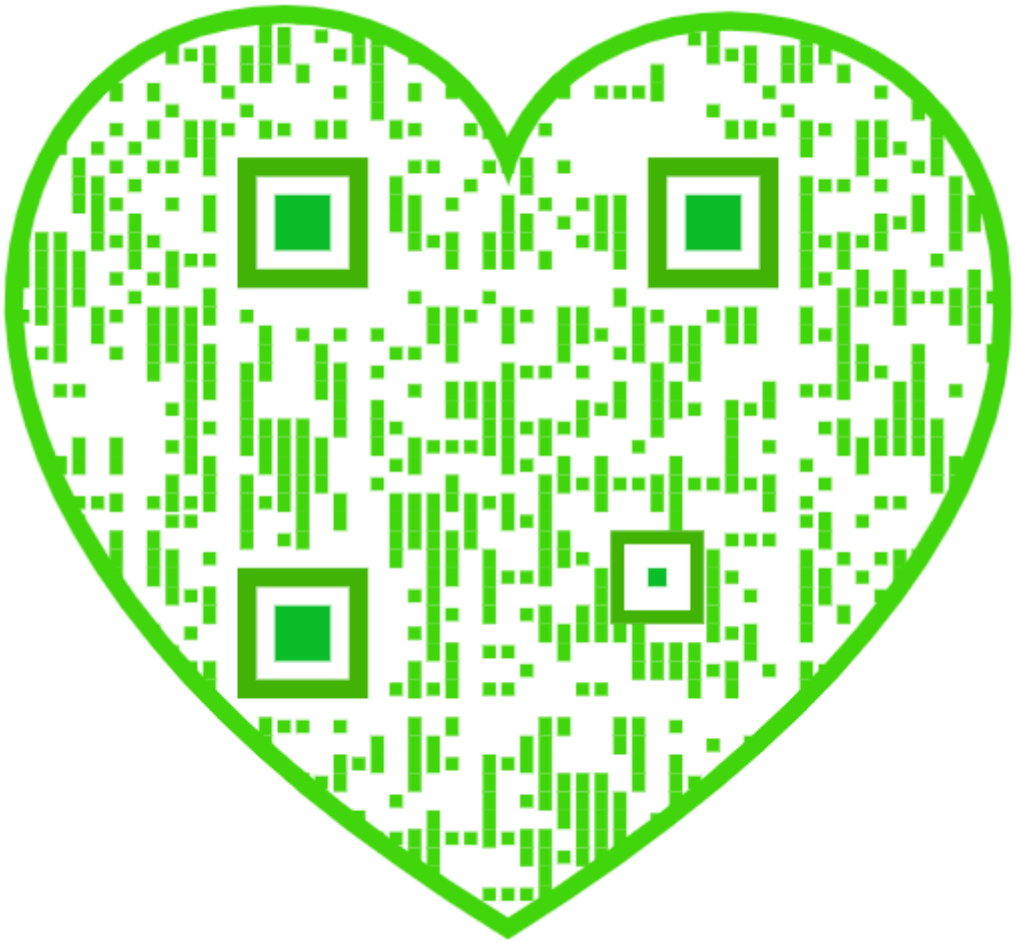

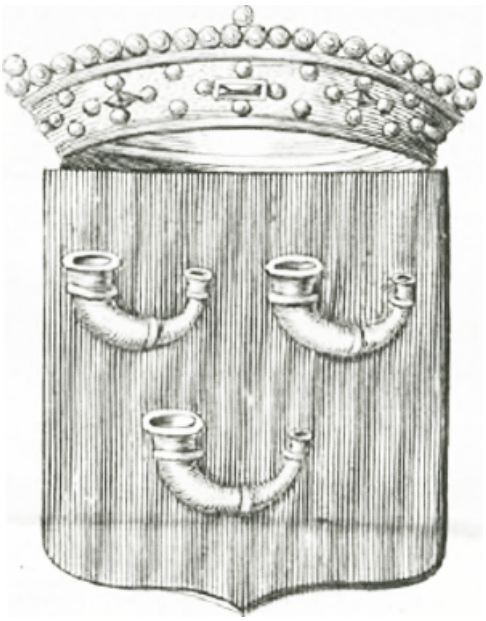

Stroomfestoen

Aen den hoogeedelen welgeboren grootachtbaeren Heer Heer Kornelis de Vlaming van Oudshooren, Ridder, Heer van Oudshooren en Gnephoek &c. *Burgermeester, &c. en Raed ter Admiraliteit tot Amsterdam.*

MYn zangggodinne wijd eerbiedig haer gedicht
OUDSHOOREN toe, en treet vrymoediger in 't licht
Op zulk een' grooten naem, al komtze min verheven
Van trant, en telkens van haer onmaght neêrgedreven,
Alsze op haer pennen scheen te stijgen van de grond;
Die luister legt haer weêr de woorden in den mond,
En zetze leven by. wie kan haer vier bedwingen!
Nu 't haer gelukt den lof der oude stam te zingen,

Die schier voor eene trits van eeuwen, opgevoert
Ten Bisschoplijken stoel, het maghtig Stich, beroert
Als in een' Oceaen van bittre staetkrakkeelen,
En vreesselijk geschokt, gescheurt aen alle deelen,
Bestraelde met den glans van haere myterkroon;
Die op 't eerwaerdig hooft van Willem eens zoo schoon
Te gloeien scheen: nae wienze eerbiedig, op 't behaegen
Der kristewerrelt, wierd aen Jakob opgedraegen;
Twee Ridders, telgen uit OUDSHOORENS gryzen stam.
En schoon 't Aertsbisdomaen een heimelijke vlam
En teering quijnde, door den nijt der vloek verwanten,
Die tegen 't wettig recht der Bisschoppen zich kantten,
Noch zwichte 't voor geen' storm van oorlog of gewelt:
Maer reikte van den kant des Yssels, tot het Scheld
Met zijn gewijden staf. Het is de haet ontschoten,
Dien ouden Stamboom streng te snoeien van zijn looten.
Zy slooft zichzelf vergeefs te barste, en spilt haer kracht.
Gelijk de Noordzee, als een zeehoos onverwacht
Van een scheurt, en naer strand gejaegt van onweêrbuien,
De zonne blind, en schent het noorden tegen 't zuien,
Het hooft van Vlissingen en 't zwaere paelwerk beukt,
En stoot op stoot rammeit: maer dat staet ongekreukt
Op zijnen wortel, en verduurt de felle vloeden,
Tot zy van zelf hun drift verliezen onder 't woeden.
    Het adelijck geslacht, in zulk een' langen ry
Van eeuwen noit gescheurt, nu uit de heerschappy
Geschopt, dan weêr in top gedraegen, nae het keeren
Der staeten, en de zucht der maghtige overheeren
En Graeven, stak het hooft weêr boven t' Amsterdam,
En zegende de Stad met d'eere van haer' stam,

Ruim voor twee eeuwen in het staetbewind geheven
Op 's Burgermeesters stoel, een glory, die den neven
En looten voortgereikt, nu noch d'OUDSHOORENS kroont,
En dankbaer hunne deugd erkent, maer niet beloont.
Gebeurt ons d'eere, dat wy 's Burgervaders ooren
Met onze stroomwijze en den lof van 't Y bekooren;
En hy den strengen boog der staetzorg, jaer op jaer
Ten dienst des lands gerekt in oorlog en gevaer,
Ontspanne, en eenmael zich gewaerdige te keuren,
Waer zich mijn Stroomfestoen met voeghelijke kleuren
Schakeert, of schiet te kort in bloemen en sieraet:
Mijn Stroomnimf wil met vlijt zich reeglen nae die maet,
En zelf haer eigen stem en klanken overzingen.
Nu kruiptze langs den kant, en volgt de stroomelingen
Van achtren in hun zogh op Thetys feestbanket.
Of treet den Ygod nae en zijn doorluchtig wed,
Het zy hy vreedzaem streeft, of vreesselijk aen 't loeien,
Komt langs verdronken veld en akker heenevloeien.
Maer minder achterhaelt mijn zangheldin den lof
Der zeevaert, en bezwijkt in zulk een keur van stof:
Daerze in zoo eng een perk gedwongen en beslooten,
Als maer in schaduw groet de Nederlandsche vlooten,
Die daeglijx dryven op den Ystroom af en aen,
Een' milden oogst van schat inscheepen en ontlaên,
En hier gemaert, geen vloot vertoonen op de plassen,
Maer een geweldig bosch, ten golven uitgewassen,
Geduurig weêr gesloopt en weder aengegroeit,
Een schrik der zee, zoo ver Neptuin om 't aertrijk vloeit:
Het zyze alleen om winst het schuimend pekel klooven,
Of brullende van haet, en 't Yperk uitgestoven,

De rovers temmen en brantschatters van de zee,
En koopen met het bloed der vyanden de vree.
Of blixemen in 't oog der Afrikaensche mooren,
De waterhonden, tot oneedlen roof gebooren.
Maer schoon de stem my in zoo zwaer een werk begeeft,
Die klinken moest, zoo ver de kiel op 't water zweeft,
De zon de vlooten volgt, en voorgaet met haer straelen,
Of steil uit haeren trans die hen op 't hooft laet daelen;
Dat schroomt OUDSHOOREN niet te naedren, die een lit
Der hooge Zeeraed, wringt den winden het gebit
Kort in den mond, en laet zomwijl, om lucht te scheppen
Op 't zeilrijk Y, matroos zich in een roeijacht reppen,
En kleene sloepen; schoon zoo menig zeegevaert
Gereet staet op zijn' wenk. dat is der goden aert,
Dat is hun trant, elk aen te zien met gunstige oogen,
Elk te waerdeeren nae zijn yver en vermoogen.
De zelve koelte die de krijgsvloot voert uit zee,
Brengt ook den boeier en galjooten op de ree.
De zon, die met haer' glans verquikt Olyf en Ceder,
Lonkt tijdeloozen toe in 't eerste lenteweder,
En queekt de veltbloem aen. de zee ontzegt geen' vloed
t'Ontfangen, schoon hy kruipt en sleept met traegen voet,
Zoo wel als die van trots en hovaerdy gezwollen,
Met vliegende karros komt in haer' boezem rollen.
Maer loopt mijn stroomgodin metal te flaeu een toom:
Wie stamert niet in d'eer van 's werrelts rijksten stroom.

Voorreden.

VEelen zal het misschien vreemt voorkoomen, dat wy dus breet in den lof van eenen Stroom uitweiden, wiens paelen en grootte met weinig woorden waeren aen te wijzen: want schoon men niets zoo gemeen vint by de Poeeten, als de beschrijvingen der vloeden, die zy zoo sierlijk in hunne werken schakeeren, als die met hun zilvre wielingen door den aerdkloot heenevloeien: nochtans is het een ongewoonte, een geheel werk van die stoffe te weeven, en een ontvruchtbaeren arbeit, 't en zy men de zelve verrijke met sieraeden en loofwerk, en die eenen glans byzette door een vermenginge van gevoeghlijke verwen: 't welk minder is te bepaelen, en naer eenerhanden regel te schikken; om dat veelen rustigh den dichter eene vryheit in willigen, die hem anderen, van naeuwer gewisse in de dichtkonst, voor een vlak van ongebondenheit en onbesnoeiden styl zullen aenwrijven. Quintiliaen *berispt in Ovidius de weelige overvloeient heit van geest, en rijkdom van verstant*; daer anderen, om de zelve, hem als eenen Fenixdichter in top verheffen. wy hebben ons niet ontzien den ruimen toom te neemen, en onder de glorie des Ystrooms, ook de maght van Amsterdam te trompetten, en de zeevaerd, de zenuw der Nederlandsche mogentheit, op te haelen. 't geheele werk hebben wy in vier boeken afgedeelt. indien men die naer den juisten draet moest schikken, zoude het eerste en laetste elkanderen in ordre volgen: want even als het eene boek den zoom van het Y beschrijft, gelijk die halve maenswijze zich kromt langs de stadt; zoo verhandelt het andere, het overige deel van den Ykant, de Waterlandsche dorpen, de beschryving van den Ystroom, en de geschiedenissen daer voorgevallen. het tweede boek, nae die verdeeling het derde, telt de vaerten naer andere gewesten op, en de schatten, die, door de zelve, in den schoot van het Y worden uitgestort. het derde, 't welk andersins het leste zou wezen, begrijpt de verzieringe van een krakkeel der vloedgoden, op de gulde bruiloft van Thetys en Peleus, met zulk eene vrypostigheit opgezongen, gelijk d'aeloude en hedendaegsche dichtershunne stoffen en historien onder de schaduw van fabelen en ver-

dichtselen bewimpelden. want schoon wy niet onkundigh zijn, dat eenigen zich aen de naemen van goden en godinnen stooten, om datze naer der heidenen gewoonte zweemen; en anderen alle onnatuurlijkheit en onwaerschijnlijkheden strengelijk uit de poëzye verbannen; meenen wy echter te konnen volstaen, met de eerste te gemoet te voeren, dat de zon der kristelijke waerheit al lang zoo helder door de dampen en den nacht des afgodendoms is doorgebroken, en rijkelijk alom haere straelen verspreid heeft, dat niemant voortaen onbewust is, hoe diergelijke naemen, als een tael der dichteren, in gebruik zijn; die, om hunne werken met meer luister op te tooien, gewoon zijn d'elementen en levenlooze stoffen, als persoonaedjen in te voeren. Dus verstaen wy by de watergoden, eenvoudig genomen, niet anders dan het water. wien het echter lust de naemen den vloedgoden, op andere historien of gevallen te passen, zonder wanschiklijkheit, dat wort aen zijn keur en overlegging vrygegeven. ondertusschen geloove ik niet, datmen iemant zoo quaetwilligh of redeloos zal vinden, die ons de naemen der goden &c. als een merk van 't heidensch ongeloof zal willen optijgen, en voor een ongerijmtheit toeschrijven: schoon de Fenix der geleertheid, Huig de Groot, dit zelf schijnt gevreest te hebben; gelijk blijkt in eenen brief, aen zijnen broeder Wilhem de Groot geschreven, en voor zijne latijnsche gedichten uitgegeven. waer van de zin hier op uitkomt; *dat hy ducht, of men hem ten argsten nae mocht duiden, dat hy zomtijts goden invoert. Hy bekent dat zulk schrijven een streep van reukeloosheit had verdient, ten tijde, dat het heidendom als koningin heerschte; 't welk nu zonder eenig gevaer was: dewijl elk weet dat met die naemen zomwijl de gestarnten, elementen, of geesten, en zomwijl de mogentheit van den eenigen waeren God verstaen worden*. Het orakel der hedendaegsche Latijnsche Poeeten, Nikolaes Heinsius, verdaedigt zich zelven bykans op de zelve wijze, voor den kostelijken beemd van zijne gedichten: want nae dat hy gezegt had, *byzonderlijk tot naevolging der ouden, de benaeming en der goden gebruikt te hebben, en zich heel vreemt van hun ongeloof te houden:* beroept hy zich, *op de oudvaders, en voorvechters der eerste kristenen, die zelf in hun schrif-*

ten tegen de heidens en afgodisten, Jupiter voor den hemel, Apol en de Muzen voor de geestigheit der dichtkonst, en Venus voor de minne, noemen, en van de naemen van Pluto, Styx, Fortuin en diergelijke overvloeien. De historieschilders stoffeeren hun tafereelen rijkelijk met beelden van goden, die op hun verziering passen. hier schuilen de minnegoden in festoenen van myrten, en bloemen, uit Adonis bloet gewassen; daer zietmen Mars den jongen oorlogsman het vier in 't hooft jaegen, en een hart onder den riem steeken: elders verschynen de hartstoghten, en neigingen van tooren, nyt en andere, of de jeugt en ouderdom in de gedaente van werkende persoonen. de beeldhouwer verziert vrymoedigh alle soorten van watergoden, met hun kruiken en kranssen naer zijne vindinge uitgebeelt; hy vertoont alles met maght van beelden en goden. wie telt al de Jupiters en Dianen die daeglijx uit steen worden gehouwen, en in alle hofsteden ten toon gestelt! en zal iemand van een gezond oordeel gelooven, dat hun oogmerk zy d'afgodery te handhaeven en stijven? niemant die het Amsterdamsche kapitool, het achtste wonderwerk der werrelt, en onze nieuwe paleizen langs de heere en keizersgraften, met zoo prachtig een beeldwerk van goden ziet opgeheemelt, zal gelooven, dat dit geschiet, om het verstorven Hiedendom en zijne ongoden, uit den afgrond, en asschen weder op te wekken. met geen reden kan iemant de vryheit des dichters besnoeien, die in de schilderkonst en beeldhouwery wort geleden: behalven dat de dingen die men ziet, een grooter voetstap en indruk nae zich laeten, als die alleen gelezen, en met minder krachtige verbeelding door het verstant begreepen worden.

De onwaerschijnlijkheit evenwel die door de benaemingen van goden en de fabelen der aelouden, op hunnen trant ingevoert, schijnt veld te winnen, zal moogelijk eenigen van zoo groot een gewight toeschijnen, dat zy daerom, alles wat'er nae gelijkt, als strenge Katoos, zullen willen uitroeien. doch die met my verstaen, dat de sierlijkheit van vindingen een waere hooftdeugd der Poëzye is, zullen lichtelijk toestaen, dat het den dichter niet alleenlijk vrystaet, maer dat hy zich moet bevlytigen, om met die schatten zijne stoffen ['t en waer zy het

niet lyden konden] te verheerlijken. van welcke vindingen ik de geestichste oordeele, die op den leest der oude en befaemde dichters schoeien, als die, van hand tot hand overgereikt en gezuivert, een spraek der dichtkonstenaeren zijn geworden: zoo wel als de rechtsgeleerden, artzen, en inzonderheit de filozofen en redenaers, met eige wyzen van spreeken, van andere taelen afgescheiden, beknopt hun gedachten uitdrukken. wy zullen ons hier wederom met een spreuk van den welgemelden Heere N. Heinsius behelpen, en die om de sierlijkheit der taele ten deele byvoegen. *Fabulis etiam, quam par erat, frequentioribus, iisque ex ultima depromtis antiquitate, versus subinde meos aspergi, non defore, qui reprehensuri sint, jam dudum praevideo*. een weinig daer nae volgt. *Praestantium sane ingeniorum, quorum opera felici ac cura poësis perpulchre de novo post renat as litter as polita sit & exculta, cum tam nostro hoc quam superiori saeculo uberrimus proventus fuerit ac annona per quam foecunda, in eo tamen peccasse illorum plerique sunt dicendi, quod neglectu fabularum, ab antiquitatis aemulatione longius recesserunt. Nos Plutarcho maximo gravissimoque auctori adsentimur, poësin □μυ□ον plane □ψυ□ον esse: fabulasque vitam atque animam Musarum nuncupare non dubitarim*. dat is: *Ik heb al lang wel voorzien dat het my aen geen berispers zal ontbreken, om dat ik hier en daer in mijne gedichten meer fabelen, en die uit de geheimste schatkamer der outheit opgezocht, vermenge, als juist van noden was &c. schoon het ontrent onzen tijt aengeenen rijken oogst van zeer voortreffelijke verstanden heeft ontbroken, door wier gelukkige hulpe en zorg de poëzy op nieus (nae dat de geleertheid weêr beerlijk haer hooft heeft opgesteeken) gebout en gepolijst is geworden: zoo maghmen nochtans veele van hen beschuldigen, dat ze, door kleinachting van het gebruik der verdichtselen, te verre van den voorgang en voetstappen der ouden zijn afgeweken. wy houden 't met den grooten Plutarchus, dat de dicht konst zonder verziering, zonder versiering en zielloos is, en ik noem vrymoedig de verziering, de geest en 't leven der poëzye*. ontallijke fabelen, en die geen waerschijnlijkheit hebben als uit den zwier des dichters, komen ons alsins te vooren. Homeer vloeit daer van over. Virgijl brengt Aristeus, den byefokker,

onder 't water, by de vlietgodin Klymeene, zijne moeder, in den rei der stroomvorstinnen, daer hy de bronnen der voornaemste aertsvloeden ziet: hy wort in 't puimsteene hof der vlietgodin ten bankette genoodight, en onderwezen, hoe hy op 't Ematisch strand, den zeewichelaer Proteus moet verstrikken, en uit zijnen monde met dwang den aert der byen leeren. De zelve, laet den Tybergod, met een kroon van riet gehuld, den slaependen Eneas aenspreeken, en hem het geval van Askaen voorspellen. Nazo geleit Thezeus met zijne spits broeders in 't paleis van den vloedgod Achelõus, die hen nodight, in de stilte van zijn hof, den vervaerlijken oploop der baeren t'ontduiken, hen vrolijk onthaelt, en met vertellingen den tijt en 't verlangen van zijne gasten bedriegt. In het godlijk werk, de baerende maegt, van Sannazaer, spelt Proteus, in een rey van Nimsen en vlietgodinnen aen de Jordaenstroomgod de aenstaende mogentheit van den Heiland des werrelts. In het derde boek van de Lusthoven, door den geleerden Jezuyt Renatus Rapijn gezongen, verlieft de bronnimf Isis, by den brongod Askaen ter maeltijt, tusschen andere vlietgodessen, gezeten, op den schoonen Hylas, den metgezel van Herkules, en ontfangt hem in het water. De Heer Vondel laet in zijn geboortedicht van Prins Willem van Nassau, de haegsche Vyvernimf met al haere gespeelen en waterstoet, uit den grond opborlen, zy zitten in den vyver dwars en schrylings op dolfijnen, en vermaeken zigh met waterspeelen. de zelve voert in zijn treurspel van Palamedes, Neptuin spreekende in: gelijk ook de Drost Hooft den Vechtstroomgod, in zijn Geraerd van Velzen. en wat is onder de toonneeldichters gemeener als *Deus e Machina*, eenen god ten tooneele te voeren, die den knoop der geheele treurstoffe ontbinde. de konstenaers echter konnen allerminst onwaerschijnlijkheden in tooneelwerken toestaen, als die een waerachtige vertooning van een ware geschiedenis behelzen, en den toeziender daedlijk hinderen, als zy van de natuurlijkheit afwijken. de heilige schryvers zelf zijn niet vreemt geweest, van levenlooze stoffen, als levende en verstandige persoonen aen te spreeken. Koning en Profeet David gebiet *zonne en maen, alle lichtende sterren, en de wateren die boven de hemelen zijn, den Heere te loven, gelijk ook de afgronden, vier en hagel, sneeu en*

damp en den stormwint. de zelve vraegt in het hondert en veertiende harpgezang *de zee, waerom datze vloot? en den Jordaenstroom, dat hy terugge keerde? de bergen, datze opsprongen als rammen, en de heuvels, als lammers?* zoo geeft hy elders de zee *oogen*, als hy zegt, *datze Israëls vlucht uit Egypten aenzagh*, en de rivieren handen, als hy in het achtennegentichste gezang hen aenmaent *met de handen te klappen*. welke wijzen van spreeken t'eenemael nae den trant der dichteren en hun verzieringen geschikt zijn, en de majesteit der heilige harpgezangen zonder twijffel vermeerderen. maer waer toe meer voorbeelden opgehaelt, daer toch alle Poeeten hier van overloeien? wy hebben ons niet geschaemt inde schaduw van zoo groote lichten te schuilen: 't zywe zomtijts de verzieringen op hunnen trant hebben naegebootst, of die van hen ontleent, in ons werk, nae onze stoffe geschikt, ingevlijt. zy scheenen my hier noodzaekelijk. maer gelijk overal in de dichtkonst, is byzonderlijk hier eene scherpe naeukeurigheit van noden, op datmenze zoo niet op elkanderen proppe, datze door hun meenigte, als een deel razende Bachanten, met woelen en schermen den lezer verbysteren: of zoo stijf en stram inplakke, datze, als stomme stokbeelden, met krytende werktuigen wanschikkenlijk bewoogen, meerder deernis of verfoeying, als vermaek verwekken. ik heb ook de schraelheit der stoffe te gemoet gekomen, met nu en dan uit te weiden mat afwijkingen, [die by de Latynen *Digressien* worden genaemt] welke ik, 't en zyze als by 't haer in 't gedicht worden getrokken, oordeele eene byzondere rijklijkheit het werk by te zetten, hier in op den voorgang der doorlugtighste Poeeten steunende, die zich zelven schijnen gevleit te hebben, als zy die, gelijk een' kostelijken inslag, wisten in hun stoffe in te werken. Virgyl, en al de Grieksche dichters, maer byzonderlijk Nikander, in zijn landgedichten, springen gelukkelijk van hun stoffe, in byverdichtselen over, om den lezer te vermaeken. Makrobius tekent aen; dat Virgijl, de schrale en lastige beschryvinge van den landbouw telkens met een uitweidinge tempert, en dus lezer te gemoet komt: *want in het eerste boek van zijne landgedichten heeft hy de voorteekenen van onweer en stormen: het tweede is met den lof van*

het landleven opgepronkt, het derde eindigt met een sterfte van 't vee; gelijk het vierde en laetste met de historie van Orfeus en Aristeus. dus hebben wy meede met verscheidenheit van invallen den lust van den lezer wakker gehouden, en zijne verzaedheit willen beletten. by al dit komen noch tot een ongemeen sieraet de konstige printen van den Geestrijken Romein de Hooge; waer aen wy niet twijffelen, of de kenners zullen stoffe tot vergenoeging vinden.

Maer gelijk wy in dezen Ystroom byzonderlijk op de verdichtselen hebben toegeleit, zullen wy ons misschien nae dezen verder in een werkstuk van langer adem inlaeten; 't welk onder de hand alreets begint te groeien, en waer in de stof geen heidensche fabelen, of andere van diergelijken aert, toelaet.

Eindelijk, indien het my geoorloft was de woorden van Cyrus, den Monarch van Persien, zonder opspraek op my te passen, ik zoude zeggen, dat ik meede zomwijlen eenige mijner vrienden, om hun oordeel te hooren, gelijk hy den Lacedemonischen Lyzander in zijnen lusthof, op mijn stroomgereght onthaelt hadde, en u, mijn lezer, nu meede op het zelve noodigen, en gelijk de Koning van zijne plantagie zeide: *deeze mantelingen en dreeven zijn van mijn vindinge, die bedden, bloemperken en prieelen zijn alleen door my dus geleit:* zoo zoude ik u mede laten vertrekken, met te zeggen, dat ik het dus met voordacht en keure hadde uitgewerkt, en goetgevonden.

Inhoud van de Titelprint.

H*ier toont zich Amsterdam als een versierde maegd.*
De Keizerskroon be dekt haer opgestrikte haeren.
De mantel is bezaeit met kruis op kruis. zy draegt
Een septer met een hand en oog. de zilvre baren
Van 't Y besproeien haer' gevlamden keurs, en voet.
In haeren schild is 't merk van Raed en Borgerye.
Zy zit als aen den zoom van een' befaemden vloed,
En streelt den Ystroomgod, die, leunende op haer dye,
De druppels van zijn' baert, als paerlen, langs haer kleet
Laet rollen. zijne kroon munt uit in kostlijkheden.
Hy heeft een watervat in d'eene hand, en treet
In 't water met een' voet, hier dieper uitgegleden,
Daer d'andre Pampus, door zijn droogte, aen't oog verbeelt.
Hy draegt een breeden riem, die Zuider zeenajaeden
Optooien met festoen en kranssen, net verdeelt
Met zeegewassen, en afsteekende sieraeden.
Alcyone, in een meeuw verandert, en op 't nest
Noch broeiende, word hier den Ygod aengeboden,
Om zijne heerschappye in 't gansche zeegewest.
De troon, voor 't Y gesticht door last der watergoden,
Wort door vier Deelen van den aerdkloot onderschoort.
De hooge waterstoel pronkt met het nieuwe wapen
Van Amsterdam, en 't oud, verandert op het woort
Des Ymonarchs. men ziet de Tritons zich vergaepen
Aen zoo veel pracht, en met den drietant staen ten toon.
De Scheepvaerd en Merkuur versieren 's Ygods kroon.

t.o. **4v

Aen Joannes Antonides, *Op zijnen* Ystroom.

MYn herssens zijn nu ongebonden vry.
Mijn eige geest magh die met lust doorwaeren,
En van mijn aengebooren poëzy
Ontsluitze op nieuws de halfgeslotene âren:
En komtge die door vriendschap, ongehoopt,
Zo heuschelijk noch spooren daerze loopt?

Ik voel de spoor van uw verzoek zoo wel,
Dat ik, hoe thans van vryheid opgeblazen,
Noch eens zo rijzend van gedagten zwel;
Om mijn genegentheid, door heilig raezen
Van vloeiend rijm, te geven vryen toom,
Tot lof van u, en uw' doorluchten stroom.

Aen d'een zy roert de groote mogentheid
Des fieren Leeuws van zeven vrye Landen
Mijn dichtrompet, ten oorloge aengevleit;
De hooghste lof van edele verstanden:
Maer grooter gonst streeft deze drift voorby
Tot lof van u, en uw doorluchtig Y.

Aen d' andre zy verrukt de minzaemheid
Der lieve vrê mijn luit, om op te spelen,
Hoe zeker, hoe gelukkig zy'er weid
In 't eeuwigh schoon van Neêrlands lustprieelen.
Noch zingt mijn Zangheldin met grooter moet,
Tot lof van u, en uw' doorluchten vloed.

Maer denk niet, dat ik op den ouden trant
Van Helikon, dat groot tonneel der gekken,
Uw gadeloze geest en vlug verstand
Zal roemend zoeken hoog in top te trekken:
De Hemel, dien gy des te danken hebt,
Heeft in dit deel mijn roemen onderschept.

De lof en faem wort in der daet verkleent,
Wanneermen die loftuitend wil vergrooten.
Hy zegt het al, die zegt het geen hy meent.
Ik heb u hier mijn Poëzy ontsloten,
En nevens die het binnenst van mijn borst,
Bey van blanker noch zotten lof bemorst.

D. BUISERO.

Op den lof van den Ystroom, *Gezongen door* Joannes Antonides.

Fluvius regnator aquarum.

D*Oorluchtige* YSTROOM, *laet u hooren*,
Indien gy uw geluk beseft:
De dichter is in 't ent gebooren,
Die zijnen toon op u verheft,
En alle Nederduitsche tongen
Verwekt op zijne schoone wijs,
Van lust en yver aengedrongen,
Dus weits te weiden, u ten prijs,
Zoo wijt de fixe zeilkompassen,
De zon zien ondergaen en wassen.

De stroom valt smal voor zulk een' zanger,
Benaeut door dijken van weêrzy,
Vijf mijlen lang, of weinigh langer.
In Zuider zee verdrinkt het I:
Maer uw trompetter acht geene engde,
En laet zich leeren wijt en zijt.
Hy rekt en spant uw korte lengde,
Zoo ver de kiel op anker rijdt:
Zoo ver Homeer en Maro beide
Den lof van Xantus oever spreide.

Twee hooftsteên aen uw rechte zyde
Bestellen overrijke stof
Aen hem, die zijn gedachten wijdde
Om eene waterkroon van lof
Te vlechten om uw bieze haeren,

Zoo wijt de Faem zich hooren laet,
De waterreien op de baren
Ziet trippelen op Tritons maet,
En levendige zonneglanssen
Van gout op 't zilvre water danssen.

Geen nevel zal uwe eer verduisteren,
Zoo lang twee rijke nabuursteên
Naer 't ruisschen van uw water luisteren,
En gy van elk woort aengebeên,
Daer meereminnen, uitgekoren
In uwen dienst, gereet ten disch
Opschaffen eenen vollen horen
Van ooft, een wiltbraet, vleesch en visch,
En nektar, op de Muiderbergen
Gewassen om Parijs te tergen.

Voorwaer dit is 't banket der Goden,
Daer niets ontbreekt. hier groeit het al.
Men magh hier koningen op nooden.
Nu braekt de nijt haer hart en gal.
Hier riekt de kruitgeur der Molukken,
En wat de werrelt teelt in 't ront.
Hier is het lekkerlant te plukken,
En d' appels groeien in den mont.
ANTONIDES, *hou op van roeien:*
Wy dryven waer uw vaerzen vloeien.

J.V. VONDEL.

Op zijne Afbeelding.
Substitit unda.

Zoo beelt ANTONIDES zich zelven levende uit,
Niet voor 't gezicht, maer met een goddelijk geluit
Des Ystrooms, aengenaem in alle opmerkende ooren:
  Als hy een' nieuwen toon op Hollands Hooftstroom zet,
  Staet gryze Triton stom met d'oude zeetrompet.
Hier haelt zijn zanglust stof uit Aemstels vollen hooren.

J.V. VONDEL.

Op den Ystroom Van J. Antonides.
It mare proruptum, & pelago premit arva sonanti.

Lijd dan het Y by 't Pampus dat verlet,
  Dat, als hy zich, door 't gretig nederstroomen,
Voorbarig heeft geworpen uyt zijn wed,
  Zijn stroomkaros geen water kan bekomen?
En heeft de Zee, die 't Zuyderdiep bevloeyt,
  Geen nats genoeg, om hem weer vlot te maken,
Ten zy de grond, waar langs hy schuyft en roeyt,
  Zich voel geplet, met klotsen en met kraken?
En moet hy dus zijn groote zegepraal,
  En zee-gepraal der hooge koopkasteelen,
Op zulk een zoom gesteuyt menigmaal,

Om 't zwaar beslag aan mind'ren te verdeelen?
En moet hy dus dien onwaardeerb'ren buyt
Vertrouwen aan onweerb're kaag en boeyer,
Of op een platgeboomde steygerschuyt
Domschotig zien verhoet'len van een knoeyer?
Neen, neen, men heeft die kladde in 't minste niet,
In zijne* trappe- en palmkleed, aan te vryven
Die hoogberoemde, en hooggeërde Vliet;
Nu lust hem eens in platten schulp te drijven,
Als waar 't te Rome in 't Renbaanspelgespan:
Dan wil hy liefst doen pralen zijne monden,
(De Tyber zelf gaf hier het voorbeeld van)
Met vloot by vloot van over zee gezonden:
Doch dien 't aan nat noch water oyt gebreekt,
't Zy dat hy poogt een schensmet uyt te wassen,
Of dat hy met verbolge toonen spreekt,
En schip en vracht kan domp'len in zijn plassen.
En heeft althans de dapp're ANTONIDES
Zich tot zijn lof zoo heerlijk opgeheven,
En zoo dien vloed doen bruyzen uyt zijn fles,
Dat zulk een schets kan strijden met het leven:
Dies elk verheugt, verwondert, en verstelt,
Niet vatten kan die rijkdom van gedachten,
Dees zuyv're taal, dat klemmende geweld
In eygenschap van woorden, vonden, krachten,
En wetenschap, staatkunde, staatbelang,
Bedrevenheyd in and're werelds deelen,
En wat den eysch der scherpste wet bevang,
Om een volmaakt konstproefstuk voort te telen:
O, roept hier elk, zy zijn elkand're waard,
Die groote Vloed zoo heerelijken Schrijver,
Die Schrijver zulk een voorwerp zoo vermaard;
Hoe quijt zich hier aan beyde dezen yver!
En wouw men dan dat iemands pen ontstak
Een flikkering, en schemerlicht van vaarzen,

*Trabea, & vestis palmata.

By zulk een Zon, als of'er iets ontbrak;
   Een platte slof by hooggehielde laarzen!
Geen water dan (wy zeggen niet, in zee
   Te dragen; want wien zouw dat niet verdrieten?)
Geen water danslechs met een dorp of twee
   Te sprenk'len, daar een zee zich uyt komt gieten:
De Ystroom eyscht geen water, ten behoef;
   ANTONIDES geen lofspraak flau van klanken;
Een goude lijst wierd doof op zulk een proef,
   Of had zijn glans dat konstpaneel te danken;
Onbillijk dan, dat valsch vernis begruijz'
   Dat heerlijk werk, en praalstuk van vermogen:
Wie woorden geeft, ik houw de mijne t'huys,
   Voor 's snel vernufts doordringende arendsoogen.
Of mis ik? zoektm' een bruyne drift misschien,
   En eene grond van modderverf bestreken,
Op datse alhier voor donk're schadu dien',
   Waar op het licht te sterker af kan steken?
Men neemze dan, en drijfze aan eenen hoek:
Ik zoek geen glans, die maar verschooning zoek.
      J. OUDAAN.

Ad Joannem Antoniaden, Yae Laudes, Belgico carmine egregie celebrantem Ecloga.

Mycon.

N*Ox erat, & puro fulgebat lumine Phoebe,*
Obductoque dies nondum albescebat Eoo,
Coerulaque, & nulli turbarant flumina venti;
Supremâ cum forte Mycon consedit in alno
Piscator, medioque locum sibi legit in Ya,
Unde urbem immensam adspectans, fluviumque potentem,
Suavibus orditur numeris, fallitque laborem.
Namque canebat, uti coelo acceptissimus amnis
Amstelias praetervectus turresque domosque
Liberiore fluat campo, & se mergat in aequor:
Tum laevum latus, & qua ferro ignique Pyracmon
Navibus insudat longis, ac brachia versat,
Materiamque regit docilem, fingitque regendo.
Hinc aliam sese in partem deflectit, & omnes
Miratur lato dispostas ordine proras,
Lunatamque urbis faciem, & volitantia longe
Carbasa, distentosque sinus pandentia ventis.
Hae ludunt, illae stant pulvinaribus altis.
Tunc & divitias magni, viresque, decusque
Fluminis, Amsteliaeque canit commercia gentis,
Utque rates toto discurrant denique ponto:
Quaeque Asia, Europeque sinu admiranda recondant,
Quae Libyaetellus atque extremi Garamantes,
Et nostro divisa refundat America mundo.
Inde Caledonios amnes, Rutupinaque saxa,
Vicinumque refert Tamesin, Gallumque superbis
Sequanam aquis, Ligerimque novalia laeta secantem,

Praecipitem & cursu Rhodanum, ingentemque Garumnam,
Atque Tagum, atque sit as extremo in vespere Gades,
Tyrrhenumque aestum, & Siculi salis otia Zanclen,
Quique undâ Venetas interfluit Adria moles.
Addit & AEgaeum pelagus, Smyrnaeque recessus,
Addit Alexandri muros, septenaque Nili
Ostia, desertasque Jovis sitientis arenas:
Praecipue Rubri censum maris, Indaque regna,
Nardumque, casiamque, & olentes cinnama silvas,
Auroraeque domos, gentesque, urbesque repostas,
Quoque prius nullae steterant in litore puppes.
Cantat & ut Mauros sulcarit navita fluctus,
Atque Magellani intrepidus ferventia mundi
Transierit vada, Pacificumque recluserit aequor,
Et venas, Peruana, tuas: Ut robore multo
Iverit in Borean, atque indignantibus undis
Luctantem oceanum, ac mediam perfregerit Arcton,
Insanamque nivem, & glaciei immania claustra:
Et qua Trinacriis jactat crateribus ignes
Hecla pares, glomeratque undantem ad sidera noctem.
Talia dum memorat, tenebris evolverat orbem
Purgatusque dies pleno fulgebat Eoo,
Quando leves fluitare videns sine pondere nassas
Legit lina Mycon, duxitque ad moenia pisces.
At Genitor sonitum cognovit gurgite ab imo,
Omnesque exiliere cavo Oceanitides antro
Ducentes choream in numerum, plausumque cientes:
Cymothoë, Drymoque, Thaliaque, Dynameneque,
Nisaeeque, Rhanisque, & coerula Limnoria,
Atque Hyale, atque Rhoë cum Teutonica Galatea.
Quas inter forma ante alias praestante sorores
Flava comas Galatea virenti fronde Myconem
Implicat, aeternoque comas obnubit honore.

P. FRANCIUS.

Op den Ystroom,
Van Joannes Antonides.

't **A**loude Rome stond verzet,
En opgetoogen onder 't hooren,
  Toen Maroos schelle krijgstrompet
Zoo degtig klonk in ieders ooren.
  De Tibergod stak, op 't geluid
Van die betooverende zangen,
  't Eerwaardig hoofd ten golven uit,
En bleef in 't uiterste verlangen,
  Tot dat Virgijl zijn' Trooischen held
  Had in Italjen neergestelt.

  Nu wordenwe aan den Amstelvloed,
Daer Maro schijnt op niews herreezen,
  Met zulk een lekkerny gevoed,
En kunnen naauwlijks onder 't leezen
  Gelooven, dat een menschetong,
Zoo verre boven d'aard verheven,
  Die weergalooze vaerzen zong
Noch in den voortijd van haar leeven:
  Het werk schijnt al te groot en zwaar
  Voor een van tweemaal twalef jaar.

De konst weid hier met ruimer toom,
En weet de waereld af te maalen
In d'eer van Hollands rijksten stroom:
Zy bind zich aan geen enge paalen:
En leert (gelijk een honingby
Uit allerhande veldgewassen
Zuigt voedsel voor zijn lekkerny)
Zich wat haar voorkomt toe te passen:
Zy trekt vrymoediglijk tot lof
Van 't Y uit al de waereld stof.

O Ystroom uw geluk is groot,
Gy ziet uw gunsten wel betaalen,
Voor dat gy koesterde in uw schoot,
Een, die uw glory op kan haalen.
Bekreun u niet of schoon de nijd
Al 't vloedendom zoekt aan te schennen,
Op u uit onverzoenbre spijt,
Het moet u voor zijn hoofd erkennen.
Maar schut zijn woede, zo gy kunt,
Als 't op uw' Dichter is gemunt.

M. DOP.

In yam fluvium carmine heroïco *Celebratum* à Joanne Antonide Vergoesio, Poëtâ ingeniosissimo.

T*U, quae Teutonicum gradiens Regina per orbem*
Despicis hostiles, Amsteli nympha, minas
Cujus ad illustres assurgit Roma triumphos
Herõum domitô nobilis orbe domus:
Ergóne Caesareas olim retulisse tyaras,
Et decus à ducibus commeruisse parum est?
Jam major tibi surgit honos, dum cingeris undis,
Et tuus un mediis Ya triumphat aquis.
Percutit indignis Tiberinus pectora palmis,
Et vetus extincto damnat honore decus.
Barbara, quid jactas Nili miracula, Memphi?
Nomina fluminibus deperiêre suis.
En sylvas hìc, Belga, tuas; distentáque ventis

Carbasa, & Amstelias, quas habet Ya, rates.
Fallor? An ex imis emergunt Najades antris,
Quaeque sous Nymphae deseruere thoros?
Vidimus in doctis natitantia numina chartis,
Et quibus antiqi non habuere fidem.
Magnificum veneramur opus: dum Musa stupescit,
Votáque vix vati concipit aequa sou.
Ne doleas afflicte Helicon, dum deficit alter
Cygnus, Agrippinae quem peperere sinus.
Alter adest, sectansque patrem jam passibus aequis
Ipse Maronaeam provocat arte chelyn.
Viderat hoc alto latitans in flumine Triton,
Objicis ingenium quid mihi vatis, *ait?*
Bellerephontaeas Yam qui vertere in undas
Sic potuit, Phaebus, si velit, esse potest.

C. BRANDT.
Ger. Fil

Op den lof van den Ystroom
Door Joannes Antonides.

REchtschaepen minnaers, van uitmuntend Heldendicht,
Terwijl ghy t'voorhooft fronst, de winkbraeu het gezicht
Benevelt, onverzaet in 't leezen van dees blaeden,
Een konstigh stroomfestoen van rijke dichtsieraeden:
En ghy verwondert slaet de handen van elkaêr,
En zweert dat god Apol 't gewoel van Pindus schaer
Verlaet, en hier in 't Noord een voorbeelt stelt in 't dichten,
Terwijl uit yder vaers zijn godheits straelen lichten:
Bedaert u, blijft niet door verwondering verrukt;
Het is geen wonder, schoon het hem zoo wel gelukt.
De Dichtkonst daelt om laegh van 's Hemels goude boogen,
En streeft natuur voorby door goddelijk vermoogen.
Jupijn, die 't al regeert, gaf hem de staetkunde in.
De schoone Citheree haer lessen van de min.
De Muzen kroonden hem, van 't steil Parnas getreden,
En lieten uit haer' stoet hem haer bevallicheden.
De golven dansten op zijn klanken in het Y;
Als Zeegod Protheus hem ontwond zijn profecy.
Apol de Dichtvorst braght zijn lier met eigen handen,
En sprak; het strekt mijn harp noch dichttrompet tot schanden,
Nu dus een sterflijk mensch dees goude snaeren drukt.
Hy leerde hem 't geheim der kruiden, die men plukt.
Merkuur wees hem den kloot der aerde en haer landsdouwen;
En wenschte dat hy die met d'oogen aen moght schouwen,
Hy had de wieken van zijn hielen naeulijks los,
Wanneer mevrouw Minerf, met haer gevleugelt ros,

Hem onderschept, en 't dier, dat eerst door haere handen
Het goude mondstuk heeft beknabbelt met zijn tanden,
Dus toegraeut: op Pegaes; nu sneller dan de wind:
Dees tweede Perseus, van het godendom bemind,
En goddelijk begaeft, moet nu uw rugh beschryden,
Hy zal met u de nyt, dat monsterdier, bestryden,
Die met meer slangen dan Meduze staet vermast,
En vormen 't al in steen, dat aen zijn grootsheit bast.
Is 't wonder? dat hy, die, door godhêen aengedreven,
In overvloed van geest, zijn vindingen doet streeven,
Gelijk de snelle Rijn, die, als het berghsneeu smelt,
Met golven aenwascht, en in bruischenden gewelt
Stort in den Oceaen, den vader aller vloeden.
Is 't wonder? dat hy, 't geen men naeulijks durf vermoeden,
Een schoonheit schept, die uit den Ystroom zich verheft,
Wanneer men d'omtrek van dit werkstuk reght beseft.
Geen schooner Venus rees te Cipris aen de stranden,
Als hier deze Ygodinne: ik voel mijn yver branden:
'k Verschoon Pygmalion; hy zagh 't yvoor gesnêen
En eevenreedenheit in al die schoone lêen;
Maer doen het gloeyendblos op mond en frissche kaeken,
In 's levens morgenstont, hem toelaghte, onder 't blaeken,
'k Verschoon hem dat hy haer verlieft in d'armen nam.
Die schoonheit had hem 't hart gezengt in haere vlam;
En word in grooter schoonte ons hier die lust verbooden?
Hier is Pandora zelf, hier is een gaef der goden.

P. VERHOEK.

Inhoud
Van de print voor het eerste boek.

D*E Vestingboukonst, en de Muur van Amsterdam*
Omvatten 't Y, vermoeit van slijm en veen te braeken;
Waer uit het week moeras op Pampus oorsprong nam.
De Zeevaert suft van vrees. de Wakkerheit, in 't waeken
Tot nut der Stad noit moê, vertroost haer in dien last,
En toont het huis ter Hart, met dubble watersluizen
Voorzien, om door het Y, van klevend slijm vermast,
Met eene zee van nat te schuuren, en te bruizen;
Die vlakken uit zijn kleed te wasschen met den vloed.
De Zuiderzee, met twee zeehonden aengetogen,
Dekt deze watersmet bedeest met keurs en voet:
Maer d'onvermoeide konst, in zulk een ramp bewoogen,
Toont, hoe geen werktuig haer, dat schuuring maekt, ontbreekt.
De moddermolen dekt haer hooft, drie borsten zwellen
Van eeuwighvloeiend zogh, dat konstenaeren queekt.
Den god des Aemstels ziet men verder zich ontstellen,
En weigren 't Beursgewelv te draegen op zijn hart,
Dat van Neptuin met kracht gedrukt wort op zijn lenden.
Al d' Aemstelingen staen verslaegen om zijn smart.
Hy zelf kromt zich vergeefs met steigeren en wenden.
Het nat schijnt uit zijn kruik te kruipen langs het strand.
Vrouw Thetys drijft met gelt uit haeren rijken hooren
De Nimfen op de vlucht. Merkuur geeft met zijn hand
Den Hulk, weleer van 't Y ten wapen uitverkoren,
Aen Ganimedes, om hem voort, op Pallas vond,
Te plaetsen in 't gestarnt, daer eertijts Argo stont.

t.o. ****4v

De Ystroom.
Het eerste boek.

MY lust een tafereel tot lof van 't Y te maelen,[+]
Den grooten Koopstroom en zijn' rijkdom op te haelen,
Te zetten in den dagh, die op den voorgront brant
In volle kracht, en spreit van daer aen allen kant
Zijn straelen flaeuwer op verschieten, en gezichten;
Een houding, die zijn beelt te schooner uit doet lichten.
Gelijk de Morgenstar, daer 't ander hooftgestarnt[+]
Vast struikelt van de kim, met grooter luister barnt,
De kroon der starren spant, en schijnt alleen te prijken
Als Grootvorstin, die 't al ziet voor haer' glans bezwijken.
Dus hangt mijn stroomtapijt aeneen van loofsieraet,[+]
En beeldwerk, schoon het Y geduurig boven staet,
En heeft zijn waerde en lof geschakelt, als een keten,
Aen Amsterdam, zoo breet op zijnen vloet gezeeten,
De grootste Zeevorstin, die alle watren bout,
En kroont haer vlaggen met het Keizerlijke gout,
Beschaduwende een trits van zilvre wimpelkruissen.
Wy willen nu een oogst van vlooten aen zien bruissen,
En uit den watertrans der trotse halve maen
Een drift van zeilende bosschaedjen af en aen
Gedreven, als een vlught van zwaenen, die in 't krieken[+]
Des dageraets, vooruit gespoeit op snelle wieken,
Zich wenden in slagorde, en dwarlen ondereen.
Gy groote Stroomgod, laet uw bron mijn Hippokreen,[+]
De hooge Muiderberg een Helikon verstrekken:
Het ruissen van uw' vloet zal my de geesten wekken,

[+]*Inleidinge en voornemen des dichters.*

[+]*Gelijkenis.*

[+]*Stoffe van dit werk.*

[+]*Gelijkenis.*

[+]*Aenroeping.*

Vermaekelijker als de Hoefbeek op Parnas.
Hier zwem ik, en verdrink in uwe ruime plas.
Het Beverwijksche Tempe ontzeght my niet t'onthaelen
Met orglen, en muzijk van duizent nachtegaelen,
Die vrolijker hun toon verheffen in 't geboomt',
Om dat uw water op hun klanken zachter stroomt;
Dat luistre naer mijn stem, terwijlwe, uit lust gedreven,
Op uw geleide en gonst, ons stout in zee begeven,
En heffen, door uw hulp gesterkt, een stroomdicht aen.
[+]Maer laet ons eerst den kant des Ystrooms ommegaen,
Zoo ver wy hem voor Stad verbolgen heen zien jagen
Langs masten, op het hart des afgronts ingeslagen,
En zwaere balken, die, wanneer hy woed en zwelt,
Op hun gebeukten rugge afkeeren 't stroomgewelt.
[+]Het blaeuwe Bolwerk zultge in 't Noorden uit zien munten,
Gelijk een steenen berg, met breede en sterke punten,
En walkortouwen, op d'afuiten wel geschaert,
Meer om de rijklijkheit als zorg, nu 't bloedig zwaert
Magh rusten in de schede, en rijkgelade schepen,
Onaengerant, een oogst van schatten binnen sleepen.
[+]De Zanthoek zet de kiel met ballast in 't gewicht,
En leertze recht door zee voortstreven, in 't gezicht
Van 't onweêr, dat vergeefs, van boven neêrgeschooten,
De hooge mast bestormt, en 't schip dreigt om te stooten:
Het hout zigh moedig op zijn zwaerte vast in 't nat,
[+]Als een Abeel, die, van geen winden afgemat,
Op zijnen wortel rust, van vallen weet noch daelen.
[+]Zoo treên wy 't Eiland om der rustige Reaelen,
Daer 't moediger meê praelt, als Krete met Jupijn
En zijn beruchte wiege, als Delos met den schijn
Van Febus wichlerye, en zijn orakelkooren.
Die naem klinkt gansch Europe als een trompet in d'ooren,
Bekent by geelen en by zwarten Indiaen.
Maer welk een rook wolk komt daer achter op te gaen!

[+]*De Ykant wort eerst beschreven.*

[+]*'t Blaeu hooft.*

[+]*De zanthoek.*

[+]*Gelijkenis.*

[+]*'t Reaelen Hilant.*

De zwarte Zoutkeetbuurte, om 't yverichste aen 't stooken,
Bedwelmt de lucht, en drijft my verder door haer smooken
Op 't heerlijk Eiland, dat, gewoekert uit den mont[+]
Der golven, en den stroom verduurende op zijn' gront,
Den naem der Bikkren voert; een' naem die dan zal sterven,
Wanneer 't in zee verzinkt met zijn scheepstimmerwerven.
Maer gy, die dus uw' loop ziet krimpen, rijke vloet,[+]
Als gy uw golven noopt, en sneller zeewaert spoet,
En met uw' drietant schud de waterlandsche dijken,
Om velt te winnen, en ten bressen in te strijken;
Betoom uw razerny, 't geen gy verliest aen nat,
Wort u vergolden met een weêrgalooze Stad.
Indien gy eens zoo ruim langs onbekende weien
Met eenen duistren naem na zee moght spelemeien,
Daer Zeemeerminnen, in een heldren zonneschijn,
Allen zich toiden in uw levend kristallijn,
Dan zagh ik uwen roem verdweenen met uw baren.
Maer oorlogstormen, noch verloop van lange jaeren,
Al smolt de heerlijkheit van Amsterdam in stof,
Zal triomfeeren in 't vernielen van uw lof.
De Helden, van uw' rug den aerdkloot omgedraegen,
Door barreningen en onstuime wintervlaegen,
Als watergoden, die met hun gevreesde hant
De stormen klinken in hun tuchtspelonk aen bant,
Zijn eeuwig van uw' moed en dapperheit getuigen,
Voor wiens zeemogentheit de zeedwang spat in duigen.
Zoo sprak ik tot den stroom, hy hoorde 't zelf nae 't scheen,
En rolde met meer vreugt zijn golven ondereen.
Nu staet een lange streek, in 't midden ingeboogen,[+]
Gelijk de halve maen zich op doet voor onze oogen,
Ten Oosten op te slaen, de lange Houttuin in;
Die hout in gout verkeert, een kostelijk gewin!
d'Olimp magh met zijn kruin voortaen 't gestarnte tergen:
Wy steigren na de lucht met vuure en greene bergen,

[+] *Bikkers Eiland.*

[+] *Aenspraek aen 't Y.*

[+] *Beschrijving van de Houttuin.*

+Al of men 't Noortsche wout, berooft van telg en blad.
Tot eene houtmijt hier byeen gestapelt had. +*Gelijkenis.*
Maer leer niet al te trots op uwe grootheit pronken,
Een gloet kan al 't gevaerte in eene zee van vonken
Afweien, dat het stuive in d'oogen van de zon.
De hoogmoet wrocht den val van stouten Faëton,
Daer hy, geklonken uit den steilen zonnewagen,
Storte in den Eridaen, van blixemvier geslagen.
+Nu volght de Vischmarkt die zich spiegelt in het Y,
En schaft ons overvloet van waterlekkerny. +*De nieuwe Vischmarkt.*
De blanke Baerzen in 't gezicht der Stad gevangen,
De bruine en zwaere Bot, des vremdelings vérlangen,
Met Geltekarpers, en den Braessem geel van kuit,
De kostelijke Griet, de fiere waterbruit,
Om wie Domitiaen, in wulpscheit uitgelaeten,
De breede vierschaer spande, en daegde uit alle Staeten
Den Raed by een, om van dat dertele banket
Te vonnissen, zoo breet, als was 't voor rijk en wet;
De Snoek, een Vywerwolf, de Zeelten, Barm, en Vooren,
Van menig als het puik der Visschen uitgekooren.
Hier zwemt van allen kant een stroom van visschen aen,
Die in het groeizaem veen van 't Y te weide gaen,
Die d'Yssel stiert, en die de Waterlandsche vlieten
Uit ruime Kaeren hier op onze banken gieten.
Maer treên wy herwaerts aen, daer deelt de milde zee,
In hun saizoen een schat van vischgerechten mee;
De Heilbot blank van visch, de Rochen, Plaet, en Tongen,
En vette Zalm, die, in het bruischend nat besprongen,
Daer zich de stroomkruik van de Maes in zee ontlaet,
Noch bloedende op de snee, hier duizenden verzaet.
Maer wie onthout zich in de May van watertanden?
Wanneer de Schelvisch, in het oog der Wijkerstranden,
En al de Duinstreek langs van Zantvoort, tot de kust
Van Egmont, of in 't diep verrast, hier naer uw lust

Wort springende aengevoert, en krimpende onder 't snijden,
U nodigt vroeg een eind te maken van zijn lijden.
Maer als de Winter met zijn' zeissen loof en kruit
Heeft afgemaeit, en steekt het hooft al brullende uit
Zijn sneeuspelonken op, en tergt de Noordsche Beeren,
Tot zy Apollo zelf verbaest te rug zien keeren,
Op 't dreigen van hun klaeu, en 't zonnepaert gevlucht
Uit verder kim alleen begroeten onze lucht,
Dan zal de Kabeljau, een watervorst gebooren,
Met lieflijk voedzel weêr uw oog en mont bekooren,
En leeren, als hy wort in mooten afgedeelt,
En d'afgesnede moot in putten krimpt en speelt,
Dat elke holte u tot een' beker moet verstrekken,
Om onder zoo veel wijn zijn lichaem te bedekken,
Als hem weleer een plas van zeenat heeft bevloeit.
Noch wort dit Vischpriëel zijn inkomst kort besnoeit
Van 't Vischperk aen den Dam, dat verder afgelegen,
Niet op mijn dichtsnaer past, al heeft het rijker zegen.
De Tooren, die van ouds verstrekte een wachtrondeel[+]
Voor 't wrokkend Kermerlant, en Haerlem, dat te veel
Verlatende op zijn maght, nu meermael dorst de wallen.
Vast groeiende langs 't Y, al woedende overvallen
Met hare nachtbannier, en zettenze in den brant,
Volght d'ordre van mijn dicht gelijk den Ystroomkant.
Hem heught, toen Amsterdam getuchtigt aen een keten,
Noch 't Spaensche juk niet van de schouders had gesmeeten;
Hoe d'Inquisicy, dat afgrijslijk moortgedrocht,
Hier in zijn' kerker spookte, en bloet voor gelt verkocht.
d'Onnoosle burger, 't leet getroost in zijn gewisse,
Werd in den vloet gesmoort by stilte en duisternisse,
En 't zwaere stroomkasteel, met recht naer 't Kruis genoemt,[+]
't Geen zoo veel zielen had verslonden en verdoemt.
Maer sins die Bloetharpy gezweept is uit de paelen
Van Neêrlant, en de zon der welvaert hare straelen,

[+]*De Haringpakkers tooren.*

[+]*Pleeg de Kruistooren te heeten.*

Van boven gloeiende uit het hooftpunt, meer en meer
Verspreide op Gijsbrechts erf, verhief dit wachtslot weêr
De kruin om hoog, en trots voorzien van nieuwe transsen
En ronden, tergde met zijn gout de zonneglanssen;
En opgewassen tot een tooren uit den stroom,
Herdenkt die 't oude leet noch menigmaal met schroom;
En ziet de Lootsen hier ten dienst van 't Gild* vergaêren,
Een volk, in 't peilen van den gront en droogte ervaren,
En die de Vloot uit zee geleiden tot op 't Y.
+Zoo treên wy verder in de Haringhpakkery,
En 't lust ons om te gaen de stapelen en tonnen,
In 's werrelts andren nacht, en onder andre zonnen
Noch eens te sleepen, op een hongeriger reê,
Zoo drae 't voorspoedig weêr goêreis belooft in zee.
Ja, vaert gelukkig heen, spijst afgevaste koppen,
Doorwintert en doorwaeit, met schraele haringhsoppen,
De honger maektze zoet, en wy zien 't vrolijk aen,
Zoo langh op onze wal zoo hooge stapels staen.
Maer als wy 't moederlicht in Hooimaent voelen blaeken,
De Haringbuissen, rijk gelaên, de wal genaeken
Met visschen, noch niet bruin gebeeten op de graet,
En Kleopatre, die om Rome te beschempen,
Een Koningschat kon in een teugh azijn verslempen.
+Het hart is weêr gesterkt; nu rasscher voortgegaen,
Om aen de Nieuwebrug geruster stil te staen.
Hier woelt het ondereen, gelijk by zomerdaegen
Een biezwarm op de hei wort heen en weêr gedraegen.
+Al 't honigleger zweeft in eenen drom van huis,
En mort en dommelt met een mommelend gedruis,
Als quam een stem alleen, door andre niet te breeken,
In zoo veel mengeling van stemmen uit te steeken,

+*De Haringpakkery.*

+*De Nieuwe Brug, het gewoel, en nieuwicheden op de zelve.*

+*Gelijkenis.*

* *Hier is nu der Lootsen Gildekamer.*

Of dat verwart geluit te smelten tot een toon.
Men zet de Zeevaert hier op haer' verheven troon.
Elk heeft een nieuwer maer, die andren doet verbaezen,
Als had hem Triton met den hooren toegeblaezen.
Hier weet' er een, en voert alom het hoogste woort,
Hoe ver' 's Lands Oorlogsvloot gekruist heeft om de Noort.
Wat kielen op de Zont, en 't Baltisch meir laveeren.
Wat schuimers in Algiers en Tunis saemenzweeren,
Om weêr hun ooren op te steeken, als voorheen,
Toen Barbarosse* op Zee gelijk een roe verscheen,
Die 't Italiaensche strant zou geesselen en zweepen,
De Kruisverwanten in de vlught by 't haer gegreepen,
[Gelijk de Havik een onnoosle Duif verslint,+
En stroit, noch root van bloet de pluimen in den wint]
Opofferen ten zoen aen Mechaes vloekaltaeren.
Hy weet of 't onweêr nu de Middellandsche baren,
En onze Koopvloot met haer stormen dreigt, die stout
't Natolisch Smirne zoekt door 't grondelooze zout,
Om onze inheemsche konst met winsten te vertieren
Aen kruideryen der kruitoogstende Arabieren,
En 't êelste dat Egipte, als d'opgezwollen vloet
Het vruchtbaer korenvelt met slibbe en klaigront voed,
En met zijn waterval, neêrbruisschende op de stranden,
De drooge keel verkoelt der dorstige akkerlanden,
Den vrekken lantman teelt uit haeren milden schoot;
Die onverzaedlijk winst durft eisschen van de doot,
En wroet in 't ingewant en zwarten buik der aerde,
Om grafgeraemten, die d'aeloutheit hier bewaerde
In 't rijk geweven kleet, ter eeuwigheit gewijt,
In hun bestorven slaep te steuren voor den tijt;
En grafspelonken in gerooste woestenyen,
Te plonderen van hun gebalsemde Mumyen.

+ *Gelijkenis.*

* *Haradijn Barbarossa, een gevreest Zeerover, namaels Koning van Algiers.*

Een ander hangt het hooft, en vlammende op gewin,
Vervloekt de baren, en blaest elk qua tijding in,
Een zeestorm op d'Oostzee, neêrstortende met vlaegen,
Had in een dwarrelwint de Graenvloot omgeslagen.
De lught, van 't onweêr zwart gezwollen in 't gezicht,
Benam d'elendige schipbreukelingen 't licht:
Een, nauwlijx op een plank het stormgevaer ontkomen,
Verspreide dit gerucht, en vloekte zee en stroomen.
Maer mist hem deze streek, en kan hy op die wijs
Zijn traege koopmanschap niet rijzen doen in prijs,
Hy zal, zoo dra de vloot kan wezen afgesteken,
Van slechte handeling en schaersche lading spreken.
En wenden 't hooft, gelijk een weerhaen, met den wind,
Op alle boegen na hy schade of voordeel vind.
Gins is'er een, dien, niet verzien met andrer smarte,
's Lands zeevaerdy alleen en welvaert gaet ter harte.
Hy onderzoekt waer op de spil der Zeevaert draeit.
Waer Hollants Amirael den waterblixem zwaeit,
Die vreeslijk donderende op alle waterstreeken,
Tierannen heeft verleert na 't hart der vryheit steeken,
En Zeevrybuitenaers verdelgende in hun vlucht,
Heeft ons de zee zoo vry gelaten als de lucht.
Een derde houd de hant vol brieven, en verwondert,
Leest elk, hoe Panama, gebrantschat en geplondert,
En Guatimalo, meê verlegen voor gewelt,
Nu lichtlijk d'Indigo zal steigren doen in gelt,
En werpen in den gront de hoop en maght van Spanje.
Maer toen men Nederlant en 't havenrijk Brittanje
De bloetvlag even trots opsteken zagh in zee,
Wist elk hier 't staetgeheim, en sloot, en brak de vreê.
Zoo zagmenze onlangs dicht in troepen samendringen
Om eenen, in een' vloet van Nieuwebruggelingen
[+]Met open mond gehoort: gelijk vrou Didôs hof
Alom gewaegde van Eneas oorlogslof,

[+]*Gelijkenis*.

Zijn heldetochten hoorde, en Trojes ongevallen,
Gesneuvelt op het lijk van haer gesloopte wallen.
Elk luistert toe en zwijgt. Dus barst hy eindlijk uit:[+]
'K zie Kandië verkracht, en 't Kristenheir ten buit
Aen Turken, en hun zeeschoffeerende bannieren,
Den Arent strijken voor roofvogelen en gieren,
Den Zeeleeu van Sint Mark het bekkeneel verplet,
Indien Europe niet met sterken arm zich redd',
En hare paelen veeg' van zoo veel oorlogspesten,
Hun watersteigers breeke, en plonder' hun stêvesten,
In 't kostelijk tieras van Kristenbloet geleit,
Ter eeuwiger schandael van haer slaphartigheit.
'K heb zelve, in Kandië gesleept van woeste golven,
Den scherpen klaeu gevoelt der Byzantijnsche wolven,
Die uit hun moorthol opgestooven in der nacht,
Die groote Koningin belaegden met hun macht:
Als of haer maegdom, die weleer wierd aengebeden,
In d'ongeschonden ry van hondert groote steden,
Van roofgedrochten was t'ontwyden zonder straf;
Die op hun hielen treet, en ruktze in 't open graf
Van buskruitmijnen, die, in 't bulderen en kraeken,
Met eene dikke wolk van stof aen 's hemels daeken
Opstuiven, en gevolgt van een' verwoeden brant
De schenders slokken in hun gloeient ingewant.
Maer och! 't is vruchteloos die Hydra in te toomen,
Zy barst verwaten voort, gelijk gezwolle stroomen,[+]
Van eenen waterbeer gestuit in hun gewelt,
Met volle monden opbraveeren over 't velt,
En met hun schouders fors aenzetten op de dijken.
Dat tuig' de wapenschilt van hun geroofde Rijken.
Maer dien ontaerden vloek stont met een' slagh de kruin
Te blixemen, Byzants te treên in 't bloedig puin,
Het hof van Ottoman te pletteren tot mortel,
En al dien stamboom af te snoeien met den wortel,

[+] *Verhael van Kandië.*

[+] *Gelijkenis.*

Indien het Kristendom, getreên in een verbont,
De heirtocht waegde, en voer den Bosfor in den mont,
Die zoo veel eeuwen, van hun felle roe geslaegen,
De kruisvloot met meer vreugt op zijnen rug zou draegen.
Dus sprak hy, en 'k was naeu ter halver wegh gebraght,
Wierd mijn gedicht zoo lang gerekt als zijne klaght.
[+]Quam nu een visscher, die voor viermaelhondert jaeren
Heeft met zijn kleine boot het eenzaem Y bevaeren,
Terwijl 't noch ongetemt langs grazige oevers schoot,
En op geen breidel beet van paelen, 't nat uit noot
Gewrongen in den mont, toen Amsterdam aen 't groeien,
Dien onbepaelden loop en hoogmoet moest besnoeien,
Uit d'yzre slaep ontwaekt, opborlen uit de kolk
Aen onze Brug, en hoorde, in zulk een dichten wolk
De koopliên 't zeeverlies van schepen lichter zetten,
Als hy voorheen de schae van zijn gescheurde netten,
Toen d'arme Visscherbuurte uit haer moerassen kreet,
Den dooven hemel en de baren scholt, om 't leet
Dat al den poel doorkraeide, als Meeuwes, onder 't maelen
Des strooms verwart, zijn schuit in splinters stiet op paelen
En blinde steenen, daer de golf op barnde aen strant.
Wat zou hy denken? als dat al 't ontallijk zant
In menschen was verkeert, gelijk als Pirrhes steenen.
Zijn laege hutten, wijt gestrooit in woeste veenen,
Tot trotze hoven uitgedeegen ry aen ry.
[+]Maer zoo veel kielen, die geduurig op het Y
Spanseeren, zwevende op haer uitgestrekte vlogels,
Nu loefwaert dan in ly, als snelle watervogels,
Die hun gesloten troep uitbreiden op de zee,
Van welk een oort zou hy die brengen hier te ree?
'Ten zy een zeldzaem slach van teelen zijne booten
Geleert had, zich aldus te meerdren en vergrooten
Tot Zeekasteelen, en Zeereuzen, die ontaert,
De starren dreigen met hun steil en trots gevaert.

[+]*Hoe vremt een der oude Visschers opzien.*

[+]*en wat hy oordeelen zoude van zulk een meenigte van schepen.*

Of dat het op die plas, door 's hemels hand gezegent,
Een dichte hagelbui van kielen had geregent,
Zoo konstigh geschakeert, van allerlei geslacht.
Virgijl trompet nu vry, hoe Trojes watermaght
En vlotten, in den brant geraekt, en niet te lessen,
Aen 't Laurentijnsche strant verandren in Godessen.
Wy keeren 't om, en, schoon d'aeloutheit met u zweert,
Zien dat uw Nimfen hier in scheepen zijn verkeert.
Een ander stell' de Faem op spitse torenkruinen,[+]
Om scherp te luisteren, of hemelhooge duinen,
En Atlas steilen nek, waer op 't gestarnte leunt,
En draeit om d' assen dat des hemels welfsel dreunt;
Of geefze een lusthuis van naebaeuwende metaelen,
Ons lust het niet zoo ver haer wooning op te haelen:
Want schoonze zomtijts hangt in 't midden van de lucht,
Zy woont op onze brug, in zoo veel straetgerucht,
Dat zelden naeder grenst aen waerheit als aen logen,
Op 't spoor der Faem, die zelf bedriegt of wort bedrogen.
Nu zette vry de Nijt haer tanden in mijn' naem,
Noch zal mijn stroomgodin niet blijven zonder Faem.
Zoo slaen wy verder op, en slepen eindlijk heenen
Voorby een lang gehuchte en berg van molensteenen,
Den Teertuin in, tot aen 't uitsteekent Kamperhooft,
Dat trots rondeel; waer uit d'Ykoning wort gelooft
Zijn watergodendom, om hunne wraek te wetten,[+]
Te hebben opgedriescht met klinkende trompetten,
En zeekinkhorens, dat het kreet op al het strant,
De wedergalm verbaest nadreunde uit Waterlant:
Toen d' Aemstelgod, verwaent op zijn zoete baeren,
Daer alle vlieten in het zeepaleis vergaeren,
Zijn' brakken vloet beschimpte op Thetys zeebanket.
d'Ontzachlijke Ygod schud het hooft van gramschap, zet
Al 't zeehof overende, en daegt hem om te stryen
In 't open perk, en niet met bitse schamperyen.

[+]*De Faem woont op de Nieuwebrug.*

[+]*Geschil tusschen den Y en Amstelgod.*

Zy stuiven bei met hun karrossen door het velt
+Der zee, als stieren die opstygen met gewelt,
Het bosch verlaeten, en stampeiende vol toorens,
Op hun bekenden gront toestooten met de hoorens.
+De God des Aemstels sleept den Vechtstroom aen zijn zy
Zy monsteren de Vlietgodinnen op een ry,
Een oorlogstroep, gereet, met afgebroke snuiten
En lange riemen van verongelukte schuiten,
Den norssen Grijzaert op te komen in zijn rijk:
Die drijft zijn stroomgezin ten bedde uit algelijk,
En voortgetrokken om dien slagh van eer te winnen,
Wort in zijn zogh gevolgt van Zuiderzeemeerminnen,
Voorzien met paelen en staketsels, piek en dolk,
In voorraet opgevischt uit d'ongestuime kolk.
En nu was d'eene bende of d'andre licht verslaegen;
+'T en waer de Zeemonarch, van zijnen glazen waegen,
Het opgewelde slijm, geborrelt uit den gront,
Den trotsen Yvloet had geworpen in den mont:
Die onvoorziens van zoo gevreesden plaeg besprongen,
Op Pampus deerlijk quijnde aen zijn vervuilde longen;
Daer hy, van ongedult geparst, op Proteus raet,
Al 't ingezwolge zant uitbraekte op eene plaet.
Hy smijt den Aemstel, om zijn hevigheit te toomen,
Een' steenen berg op 't hart, en slaet de Noordsche boomen
Door 't blinkent kristalijn in 't diepste van zijn kil.
Hy krimpt zijn hoorens in uit vreeze, en hout zich stil.
Daer hy voorhenen 't Y dorst na de scheepskroon steeken,
En in dien boezem breet uitweiden met zijn beeken,
Voelt hy zijn' loop gestuit, en sleept zijn traegen rug
Met arbeit door de keel van eene donkre brug,
Waer op men 't Koopslot van Merkuur, de Beurs, ziet praelen,
Noch eens ten hemel in mijn dichten op te haelen.
Beziet nu eens met my dees lange waterlijn
En boog, die prachtig als een zeerondeelgordijn,

+*Gelijkenis*.

+*Hun oorlog en krijgsrusting.*

+*Wert door Neptuin gestuit.*

Van 't eene borstweer wort gespannen tot aen 't ander;
Den Schreierstooren, als een' opgerechten stander,[+]
Een out en zwaer gebou waer aen onze Ystroom spoelt,
Bespieden uit zijn' trans al wat op 't water woelt;
En zegt, waer wil die Stad belanden noch ten lesten!
Die voor een eeu hier 't eind zagh van haer watervesten,
En nu zoo heerlijk opgegroeit is uit het nat,
Dat deze nieuwe kreits niet wijkt voor d'oude Stad.
Men zagh'er menigten vergaedren aen dees' tooren,[+]
Om 't schreien en misbaer der vrouwen aen te hooren,
Die man en bloetverwant geleiden, met een sleep
Vriendinnen, daerze moê rinkinkens, zich vast scheep
Begeeven, en gesiert met purper en oranje,
Het alderlaetst vaert wel afroepen van 't kampanje,
En wenden welgemoet den steven van den kant,
Om 't nieu Batavie, op het rijk Javaensche strant,
In 's werrelts andren dagh te zoeken, en te plukken
De kruideryen der Oostindische Molukken,
En Bantams Peperoogst. Men zegt, dat hier een vrou
In een onroerlijk beelt verkeerde, uit bittren rou,
Toen zy met d' eerste kiel haer man voor uit zagh vaeren.
Waerom haer beeltenis, voor 't slijten van de jaeren,
Eerst praelde in wit arduin. ô naeuwen Huwlixbant!
Die niet kont rekken van het eene in 't andre land.
Men schrijv' niet meer, de Trou is opgevoert na boven
Uit 's werrelts ballingschap, of over zee gestoven
Na zaliger landsdou, neen! zy bleef hier ter stee
Voor eeuwig, want zy kon niet volgen over zee.
Zou evenwel, die dus op alle staettooneelen,
D'ontrouwigheit zoo trots de meesterrol ziet speelen,
En 't zaet der trou verstikt in zijn' geboortestont,
By Amsterdammers zelf, alom vermaert voor ront,
En ongeveinst, met reght zijn ooren niet wantrouwen?
En zweeren, dat wy maer de naekte schets behouwen,

[+]*De Schreiershoek en tooren.*

[+]*Waer van daen die naem zijn oorsprong heeft.*

Dat zy onzienelijk naevolgde 't dryvent hout,
Totze eindlijk wiert gesmoort in 't ongetrouwe zout?
Mijn lezer prestme voort, 'k zou anders helpen schreien.
[+]Nu is die luim verzet. Wy willen ruimer weien,
En treden nu niet meer langs huizen, maer een rist
Paleizen, uit den gront gewassen, eermen 't wist.
Als of Amfion weêr met zijn Thebaensche speelen,
D'arduingebergten en boscheiken wist te streelen,
En leidenze by 't oor, om naer zijn' toon te gaen:
Daer d'eik het hooft verschuilt voor 't gloeiend sakerdaen,
De vuure balk zich kleet met blinkende ebbenzoomen,
De Ceder, op 't geluit van Liban afgekomen,
In beeldwerk zich herschiep en galeryfeston,
De marmorsteen, zoo lang verborgen voor de zon,
In 's aerdrijx aders, nu geraekt aen 't suizebollen,
Van over zee en zant, d'Yboorden langs quam rollen,
En klimmen op en af, nae 't klinken van zijn luit.
Al 't Eiland prijkt, gelijk een vorstelijke bruit
In een' doorluchten sleep van prachtige erfvorstinnen;
Maer kapiteelsieraet en flikkerende tinnen,
Wier weêrglans, als de zon ten zuiden steiler klimt,
In 't spiegelglas van 't Y met witte straelen glimt,
Zijn 't minste van haer lof, die zal in 't eind vervallen,
Begraeven in het doots geraemte van haer wallen:
Maer zoo ver' Michaël, [die hier zijn woonsteê vest,]
Vier winden toomt op zee, het Lenteblaezend West,
Het kielverdelgend Noort en zijn verwoede buien,
Het kruitverzengend Oost, en waterzuchtig Zuien,
Zie ik, ô koningin der eilanden aen 't Y,
Uw' naem vermaert, zoo lang geen waterheerschapy
Braveer, geen Zeetieran het zeeperk hou gesloten,
[+]Door eenen Ruiter nu ten zadel uitgestooten.
Bedrieg ik my, of klimt het water aen die streek
Ten boorden hooger op, en bruist terwijl ik spreek

[+]*Het Nieuw Eiland, zoo schielijk volbout, als Theben door het speelen van Amsion.*

[+]*Eerbiedigheit van 't water voor den Amirael de Ruiter.*

Met open keel vooruit, en lekt de hooge randen
Met zijne zachte tong. Zoo juichten alle stranden.
De grijze Tiberijn stak 't hooft ten liezen uit
Met vreugde, toen August, rijk van Egiptschen buit,
Zijn' vloet quam opgezeilt met zegenrijke vlooten;
De Krokodil des Nijls in ketenen gesloten,
En dolle Anubis, heesch van blaffen en gehuil,
Naesleepte op 't Kapitool by zijn' beschuimden muil,
En touwt den ruigen rug des Nijlstrooms met zijn zweepen,
Tot hy zijn' mont bedekt, van schaemte aen 't hert beknepen,
Om eeuwig in het zant te schuilen met zijn hooft.
De naem van Ruiter, die Augustus zeeroem dooft,
En scheller zal op zee als Tritons hooren brommen,
Slaet met eerbiedigheit de watergodendommen;
Die buigen driemael 't hooft, en drijven 't zeenat aen,
En wenschen, dat hem noit de zeekrans moet ontstaen.
    Klim vry noch hooger op met uw verheve kroonen,
ô Eilant! nu gy Mars in uwen schoot ziet woonen,
Die trekt vrou Venus meê en Ciprus heiligdom:
Zy lachtme toe van ver. Al was mijn zangnimf stom,
Ik zachze op zulk een lonk veranderen in tongen.
Nu woelt een andre vlam in mijn ontsteeke longen,
Maer 't is geen minnevlam geloove ik die my blaekt.
Och ja. Ik voelme van Idalisch vier geraekt.
Nu klopt op uwen mont gy Heeregrachtgodinnen;
De ruime waterkant is veiligst om te minnen.
De donkre venster dekt geen vryer hier, die loert
Uit minnerazerny wie zijnen roof vervoert.
De blinde tralie noch de stoep heeft hier geen ooren.
En ofz'er had; eer zy de vryery kan hooren,
Is die op vleugels van de westewint voor uit
Gedraegen, en in lucht gesmolten al 't geluit.
Uw vryen wert gestuit op deuren die 't bewaeren,
En linden, die 't verbaest afschudden van hun blaêren.

Hier heeft het ruime lught, de kent de vlammen meê,
En zwijgt het mingeheim. Hier zal de stille zee
U helpen uit zijn kil, en met zijn adem koelen.
Hy koelt my ook. De vlam, die in mijn borst quam woelen,
Verbergt zich dieper in 't gebeente, om naderhant
Mijn dight te zetten in een' lichten minnebrant.
[+]'t Westindiaensche huis, hier rustende op de stroomen,
Dreigt eens den Portugees vervaerlijk op te komen, *[+]'t westindisch huis.*
De Suikerlandery en Goutkust, root van bloet,
't Amerikaensche strant, van menschevleesch gevoed,
En 't wilde Afryke met haer oeverbatteryen,
Te rukken uit den klaeu der wreede roofharpyen;
Indien de Maetschappy noch eens haer scherpe bijl
Den nek liet treffen van het wrevele Brazijl,
Daer wreede wilden en verslindende Barbaeren,
En Angolezers, om krijgsmannen te vervaeren
Met hun grimmassen en afgrijsselijk gezight,
Als ofmen Lucifer zagh grijnzen tegen 't light,
Vergeefs haer dreigden met hun mikkende javlynen
En flitsen, dronken van Guineesche moortvenynen.
Ten waerge in vreê den Taeg gulhartig had vertrout,
'k Zagh onze Vlooten noch het Brazyljaensche hout,
En gout van Gambie, en de Pernambuksche schatten,
En wat twee werrelden in haeren schoot bevatten,
Aensleepen uit het West, en 't zonnevier beneên
Zijn straelen spieglen in den glans van 't elpenbeen:
Dat nu, na 't breeken en schoffeeren der verbonden,
Van 't gierig Portugael wort schaerfer toegezonden.
[+]'t Is waer; uw heerlijkheit schijnt naeuwer nu bepaelt,
ô Rijke schuur van 't West! uw Zonne moê gestraelt, *[+]Heeft een eeuwigen naem*
En verre uit onzen dagh ten Westen weggezonken, *verdient.*
Schijnt met een' nieuwen gloet het Oosten weêr t'ontvonken.
Zoo treft de noorder storm een' eik in winterweêr.
Hy schud zijn hooge kroon, en buigt, maer valt niet neêr.

En schoon gy nedervielt; ['t moet alles eens bezwijken.
De bijl van 't noodlot kapt in zijnen oogst de rijken
En vorstendommen zelf de diepe wortels af.
Wy vliên 't, en och! wy zijn geduurig op ons graf.
Wat opgeklommen is zultge eindelijk zien daelen.
De wijde weerelt heeft in 't groeien meê zijn paelen,
En watch den laetsten val.] noch staet uw krijgsgeluk,
Dat van den hals der Staet afscheurde 't yzer juk
Van 't bloedige Granade, en Flips, verhart in 't wrokken,
De grootste slippen van zijn maght heeft afgetrokken,
Daer 't al vervalt en slijt, blank in het parkement
Van 's lands geheuchenis, tot aen des werrelts end.
Slijt meê mijn stroomgodin in 't slijten van de jaeren,
Gy zult haer als een zout voor ondergang bewaeren.
'K zie noch den aerdkloot op zijn uiterste, en in brant,
Blijft mijn gedicht zoo lang als uwe roem in stant.
Maer d'onverganklijkheit gaet boven ons verwachten:
Die blijft alleen verpant aen Vondels heldeschachten.

Nu volgtge, ô Nieuwe gracht, met mijn gezang gegroeit:[+]
Uw scheepswerf wiert wel korts met breeder plas bevloeit,
Wanneer het water zwalpte, op 't klotsen van de kielen,
Die van de rollen steil in 't Y voorover vielen,
En zwierde op uwen gront, dien 't nu maer kust, beschroomt;
Maer toen laegtge onbewoont en eenzaem: nu betoomt
Zich mijn verwondring niet, ik kanze niet weêrhouwen,
Alsze u schier laeter ziet beginnen, als volbouwen.

'K rep hier van 't werkhuis niet aen onzen waterkant,[+]
Dat onverlaeten en doodeeters hout in band,
En strekt een[*] Anticyr en eedele artsenye
Voor veinzende arremoê en vuige beedlerye.
Neen! niest die dampen uit, niest dat het klinke en spatt',
De Stroomgoôn lachen u den zegen toe in 't nat.

[+] *De Nieuwe gracht.*

[+] *Het Werkhuis, gemeenlijk het willige Rasphuis genaemt.*

* *Een Eiland bekent door den overvloet van Nieswortel die daer groeit.*

[+]Nu noodme Kattenburgh 't gezicht te laeten speelen
Door eene reex en keur van rijke strantkasteelen;
Daer 't zelve een Eiland, en in eilanden verdeelt,
Als in een kleine schets Venetiën verbeelt;
En schijnt dit mooglijk al 't onmaetig vergeleeken.
Gantsch Amsterdam is in eilanden afgesteeken:
Dat boete met zijn groote en heerlijkheit geheel,
Gelijk een uitgewerkt volkomen tafereel,
't Geen d'eilandschetse ontbreekt. zoo is de Leeu te kennen,
Al toont hy maer zijn' klaeu, zoo kentmen aen de pennen.
En bek, der voglen vorst, den strijtbren Adelaer.
Nu slae het oog rondom, al 't geen zoo vast en zwaer
Hier staet om strijt gebout, volgroeide in weinigh jaeren.
Gelijk dees' gansche streek, noch onlangs in de baeren
Begraeven, nu den stroom weer parst in naeuwer rijk.
[+]Een oud gerucht getuigt, al steunt het op kronijk
Noch handvest, dat dees' kreits genaemt wert na de Katten,
Die onder Burgerhart uit hun moerassen spatten,
[Want toen verhief dees' wijk het hooft noch uit den vloet.]
Daer hy de Roomsche maght vertrat met trotsen voet,
En nijpende in den poel die brant en waterschatters,
In hun geleden vloog met zijn Konijnevatters,
Het hooft gehellemt met karpoezen ros van bont,
Met ongeschooren haer en knevels, in den mont
Afhangende, op het laetst met staetsie af te snyen,
En op het woudaltaer den Duitschen Mars te wyen,
Zoo dra een moedige Baetauwer, met zijn hant,
In 't oog van 't leger, tien Romeinen velde in 't zant.
Een felle nachtstorm schreeuwt hier nae den lantstroom wakker,
En drijft het schuimend nat ver over weide en akker,
En moeren, tot het weêr geronnen naer zijn wed,
Dit Eiland en de streek rondom in water zet;
En onder 't barnen en het storten voortgetrokken,
'T aeloude Kattenburg te gulzigh in durft slokken:

[+]Kattenburg.

[+]Wort (gelijk men voorgeeft) genaemt nae de Katten.

Zoo als het nu weêr opgebaggert uit het zout,
Het wapen en den naem der Katten noch behout.
Daer staet het Magazijn, dat met zijn zwaere muuren[+]
Geschapen schijnt, om 't eind der werrelt te verduuren,
En beurt, gesiert als een aenzienelijke bruid,
Twee hoofden evenschoon ten diepe golven uit.
Gy heerlijk zeepaleis, aen Mavors toegeheiligt,
Houd met uw slinker oog den schoot van 't Y geveiligt,
En ziet ter rechterzy, waer gy uwe oogen went,
De werrelt in een Stad, die geene weêrga kent.
'K geloof niet, alsge uw' hals om hoog steekt, en de straelen
Van 't marmre Raedhuis op uw hooge kruin ziet daelen,
Met eene streek van gout, die uit de kroonen trekt,
Waer meê dat eeuwige gebouw zijn schouders dekt,
En paviljoenen draegt van Adelaerewieken,
En tart het bousieraet van 't weits Egipte en Grieken,
'K geloof niet dat de Nijt dan uwen boezem knaegt.
Gy weet' et in wiens dienst gy uwe wapens draegt.
Men ziet geen moedig Ros den Olifant benijden,
Al wort die meer ontzien, en hy in 't spits moet strijden.
Maer laetze, die zoo trots belaegen onzen staet,
Van gramschap zwellen, en dan barsten aen hun haet.
Het stae my vry, Vorstin, zoo rijzig op de leeden,
Uw bruiloftkamers en saletten in te treeden,
Uw bruitschat te bezien en Trouring, die alom
Vermaert, de Zee verbont tot uwen Bruidegom.
Laet Siam, Pegu, en de macht der morgenlanden,
Die eerst de nuchtre zon zien rijzen aen de stranden,
En die in 't Zuiden, haer, van grooter vier bevrucht,
Al zwoegend, recht op 't hooft zien blaekren uit de lucht,
En wat van koude krimpt aen bei des werrelts assen,
Eens hooren in wat top uw rijkdom is gewassen,
En wat uw huisraet strekt, dat, in belang van staet,
De grootste Vorsten met ontzach voor 't voorhooft slaet.

[+] *Het Magazijn*.

Men ziet uw kamers niet van Rijnschen Nektar zwellen,
Noch lieflijk bloet, geperst uit Spaensche Muskadellen,
En frisse Vernenwijn, Sileens bemindste vocht:
Geweer, dat Liber best zou passen op zijn' tocht,
Indien 't hem luste, omringt van dronke Nachtbachanten,
De wijngertstanders weêr aen Gangesstroom te planten.
Neen! gy hebt harder kost tot voorraet opgedaen;
Schuiftangen, zwaer van wight, granaeten fel in 't slaen.
Met allerlei geslacht van kogels, yzre staeven,
En morgenstarren, en de bouten, snel in 't draeven,
Wanneer het buskruit, van den rooden haen gewont,
Hun geesselt, om de vlam door opgespalkten mont,
Van 't zwangere metael in ope lught t'ontlaeden,
Geborsten van den slagh. 'k zal nu uw zaelsieraeden,
Waer aen Penthezilee, die moedige Amazoon,
Zich zou vergaepen, en opofferen haer kroon,
Niet zwijgen, een gebergt van kabels en van touwen,
Dat in zijne armen den Olimp zou tegen houwen,
Zooze uit de naven draeide, en neêrplofte uit den top,
Stijgt hier ter zolderinge en hooge binten op.
De balken schuilen 't hooft in witte zeildoekvleugelen.
Men ziet 'er boeien om den booswicht kort te teugelen.
En dommekrachten, en hantspaeken, om de hant
Te lichten, mokers hart van kop, en loopend want,
Kruitstampers, akerkloots, mammierings en kardeelen,
Kardoezen, moskuils, en kruitkokers wijt van keelen.
Men pronkt aen d'andre zy met sabels, fijn van stael,
Die een grootmoedigheit verbeelden in hun tael,
En leeren voor Altaer en Vaderlant te stryen,
En op den hals t'ontgaen gewetenslavernyen,
Met enterbijlen, in den gordel vast gehecht,
En halve pieken, nut in 't hevigst van 't gevecht,
Met hantpistoolen, met musketten, muskettonnen,
En donderbussen: och! tot ons verderf verzonnen.

De wegh tot sterven en ten grave, was voorheen[+]
Eenvoudig, 't lijf bezweek, vermoeit en afgestreên.
Nu heeftze meê haer kunst. De doot quam veel te spade,
Men zetze wieken by, en wet haer ongenade.
Maer op dien voet beschermt de zeevaerdy haer eer.[+]
Zeeschendenaers ontzien in 't blinkende geweer
Te vliegen, en den roof vermeten aen te randen,
Waer aenze vreezen klaeu en vingeren te branden.
Aldus volgt Amsterdam de stappen van August,
En rust zich moediger ten oorloge uit in rust.
Nu klom ik reets op 't dak ver boven alle huizen,[+]
En hoor een volle zee aen mijne voeten bruizen:
Die schoot, gelijk een stroom, met zestien kraenen af;
Indien de nijdige Vulkaen, te wreet en straf,
't Bepekte touwerk in zijn kluiven greep van ondren,
Om 't prachtig zeegebou ten gevels toe te plondren.
Hy teert van afgunst uit, nu Etnaes winkel min
Voorzien is, als 't paleis der Oceaenvorstin.
'K zal hier niet zingen hoe gy konsten weet te queeken,
En op 't kompaspanneel afschildren al de streeken
En grotten, daer Eool de winden in een zwarm
Uitgeesselt, en hun drijft, met zijn' gestrengen arm:
Hier zomerluchten schept, daer stormen wekt en nevels.
Noch hoe vrou Zeevaert uit het het marmre velt des gevels[+]
In eene zeeschulp treet, en voert een stevenkroon:
Daer Nimf Cymodoce met andre Watergoôn
Voor buigen, met meer glans op haer gewyde haeren,
Als trotse Agrip, de schrik der Aktiaensche baeren,
Op vorst Eneas schilt zoo konstig gegraveert.
Noch hoege op uwe kruin, vier winden toegekeert,
Blijft torssen onvermoeit vier kopre hemelklooten,
Met hun verguld gestarnte, elk in zijn perk besloten.
Gy zijt zoo groot, dat, hoe 'k meer vordere in dees stof,
Geduurig ruimer velt zich opdoet u ten lof.

[+]*Zo veel geweer verhaest de doot.*

[+]*Maer beschermt ook de Zeevaert.*

[+]*Het dak is bedekt met water, om in noot van brant dat telaeten afschieten.*

[+]*In de gevels zijn Watergoden gehouwen.*

[+]Hoe groot gy zijt nochtans [wat vreemdling zal 't gelooven?
Dit gaet de pracht van Rome en Memfis ver te boven] [+]*Het nieu Magazijn.*
Noch is u zulk een ruim gevaerte veel te kleen.
't Was nodig dan dat weêr een nieu kasteel verscheen,
Uw kamenier verstrekte, om op Mevrouws begeeren,
Met d'overige prael haer kamers te stoffeeren.
Ik zie die groote wijtte alreê zoo vol gepropt
Van 't kostlijk overschot, de holen zoo gestopt,
Dat muuren uit gelit en hoefslag zullen knellen,
Of al dit zwaer beslag uit dak en wanden zwellen,
En springen verder uit. ô machtig wapenhof
Wat wordme een ruime beemd ontslooten tot uw' lof!
Want hoege uw' rijkdom meer verdeelen ziet en wassen,
Hoe minder gy behoeft op 's vyands maght te passen,
En hoe geruster 't Land zich op uw hulp verlaet:
Schoon 't andre regels volgt in 't stieren van den staet.
Die heerschappy heeft min te vreezen voor tierannen,
Die, naeu ineen verknocht, haer grenzen kan bespannen,
En houden overal den soudenier in tucht:
Als die gesplitst, gedeelt in allerleie lucht,
Zoo drae een vreemde vuist haer uit de rust komt kloppen,
Het gaepend rijk met geen krijgstroepen weet te stoppen.
'T verloste Funen tuig, wat kraght een leger stuit,
Dat op zijn posten, dight in zijn geleeden sluit.
[+]'s Lands hooftscheepstimmerwerv maekt hondert minder werven
Voor haeren luister doof. niet anders zijn de verven [+]*De Scheepstimmerwerv. Gelijkenis*
Door 't goddelijk penseel van Rafel geschakeert.
Wat voortkomt in het licht, blinkt uit en triomfeert.
De beelden, in 't verschiet met schaduwen betoogen,
Verdwijnen meer en meer, en glippen uit onze oogen.
Wat Godheit geeft my stems genoeg in mijn gedicht!
Om u, aen wien de staet haer welvaert is verplicht,
Die d'eer van Amsterdam zoo hoog hebt opgeheven,
Dat elk nuwanhoopt meer tot zulk een top te streeven

O zenuw van het lant, te roemen naer waerdy!
Mijn boekstaef zwol zoo ver dan buiten 't perk van 't Y,
Als of de Zuiderzee op 't velt van mijn papieren,
Gelijk een ruime kil, met lossen toom zou zwieren.
Zoo drae de blonde Auroor, van Titon opgestaen,
De naght verjaegt, en verft de kimmen met Saffraen,
En gloeiend vermiljoen, komt hier van alle plekken
Een leger arbeidsvolk ter hooge Poorte intrekken:
Als mieren, die in 't prilst der zomer, even kloek[+]
Krioelen, even drok verzorgen elk zijn hoek,
En branden om in vlijt en arbeit zich te quijten.
Zoo woeltmen hier, en doet de zwarte schaduw splijten
En scheuren door 't gedreun, daerze al te dight opeen
Geronnen, niet voor 't licht des dageraets verdween,
Die naeulix 't hooft verheft, en arbeit door te breeken.
Daer galmt het teffens op met kloppen, houwen, steeken
En bonzen, dat het knarst op yzer en metael.
De doove Droomgod hoort dat raezen in zijn zael,
En slaet zijn vaekrigh oog eens open heene en weder:
Meent dat hy doomt, en zijgt van lieverleede neder.
Men leert de wijsheit van Natuur hier over 't hooft.
Het aerdrijk wort van bosch en wildernis berooft,
De boom ontwortelt en ontheistert van zijn looten,
Om die in 't water, en onvruchtbaer strant te pooten.
Wy leeren de Meermin hier zonder voeten gaen,
En glijen op den rug door wilden Oceaen.
Het zeepaert binden wy den breidel aen van achter:
De wint verstrekt de zweep, die 't sneller jaegt of zachter.
Wie twijffelt dat Dedael, het Kreetsche strant ontvlugt,
Op wasse pennen vont een heirbaen door de lught?
De Kreten zeker zijn 't niet algewent te liegen;
Nu Noordsche boomen zelf door 't water henevliegen.
Hier staet een nieuwe kiel aen 't groeien, en bykans[+]
Tot aen des hemels tin gebout met trans op trans,

[+]*Gelijkenis.*

[+]*Het bouwen van schepen.*

Daer houte ribben, uit den kiel geteelt, van buiten
En binnen wel verzorgt, een' hollen buik besluiten.
+Zoo vint d'ontleder, die, op 't snyspoor van Vezael
En Vesling, leeft in doô geraemten, altemael
De ribben rechts en slinks, gewulft als halve ronden,
Aen eene ruggraet en haer wervels vast gebonden
En ingelijft, met spier en peezen hecht verknocht,
En eerst na twintig jaer te recht in stant gebrocht.
De Boukonst klimt almeê by trappen op in 't bouwen.
Zy kerft, en klutst, en kromt, woelt met bepekte touwen,
Splist ankerkabels, hecht met yzre bouten vast,
En ziet verbaest hoe traeg het bougevaerte wast,
Dat in een' oogenblik het krijgsgevaer zou breeken,
Quam weêr de dolle Mars de bloetklaroen te steeken,
Te hitsen strant op strant en vloot op vlooten aen.
De donder kan een bergh de steile kruin inslaen
Met eenen bons, die pas nae eindelooze jaeren,
En tragen aenwas, is de wolken ingevaeren:
Een Palm, die wortels tot op 's afgronts navel schiet,
Alle andre boomen voor zijn hoocheit buigen ziet,
En Nestors eeuwen mocht met dartel loof staen pronken,
Wort van een nachtorkaen ten gronde neêrgeklonken.
Polidamas roem nu uw sterkte, daer de val
Der neêrgestorte rots, uw grof gebeente zal
Vermorzlen, en een zwink geen overschot bespaeren
Van zulk een rijpen oogst, en kracht van zoo veel jaeren,
Als een geplettert lijk. wie zoekt voortaen ontzint
Bestendigheit op aerde? een schat die niemant vint;
'Ten zy een eeuwig ty van staetverwisselingen,
Een eindeloos verloop moght na die glory dingen.
    Verandering heeft zelf in mijn gedichten steê.
De boupracht sleept my wegh. dan voertme d'yver mee.
Hier wort het altemael een zwaeren val beschoren.
Daer heb ik 't grooter pracht en eeuwigheit gezworen.

+*Gelijkenis.*

Wat rook besluit mijn stem? waer staenwe, en op wat gront?[+]
Wy zien een gloeiende Etne, een' vierpoel in den mont.
Het ambeelt klinkt en dreunt. ik zie het yzer kneuzen.
Woont hier Vulkaen, en zijn Trinakriaensche reuzen,
Of is het Nimrots smits? jae, 't woelt hier alzoo sterk,
Als of dit werkhuis slechts gedoemt was tot het werk,
En 't ledig Amsterdam, voor allen noot geborgen,
Vast sluimerde op een oor, en liet vioolen zorgen.
Heel Zweden schiet te kort aen yzer. d'aerde mort,
Ontzegt te leevren al dat hier bearbeit wort.
Wat gloeien in dit hol al ovens, die, in 't blaeken,
Uit hun verbrande keel een' vloet van vlammen braeken,
Daerze opgesteegen in den rook, en onbekent
Voor 't oog, vermengen met hun eigen element.
Hier schroomt mijn Zanggodin het aengezicht te smetten.
Vulkaen alleen magh zich met schoorsteenroet blanketten.

[+]*De Smits.*

Komt, treet den Scheepstuin eens met my ten enden uit.[+]
Hoe ver wy gaen ons volgt dat werkelijk geluit,
En 't is' er even drok met bouwen en kalfaetren,
Kielhaelen, sjouwen, om met zuivren voet de watren
Te treeden, en bequaem ten dienste van 's landsvlag,
Met ongekreukten moet te pleiten voor 't gezagh
Der vrye Staeten, en gemant met zeemeermannen,
De waterschenders, tuk op roof, uit zee te bannen.
Zoo groot een werk wort met geen woorden afgeleit.
Wy hebben hier byeen de rechters van het pleit,
Die, als den tongriem in het vonnis wort ontbonden,
Het halsrecht donderen uit hun metaele monden.
Elk schijnt gewaslen uit den zadel van 't roôpaert.
Elk voert zijn wapen, en een' eernaem nae zijn' aert,
Van steenstuk, slangen, zeekanonnen, zeekortouwen,
En draeken, die 't gezach der Zeevaert staende houwen.
Zoo lang geen schijnrecht hun beguichelt noch gewelt,
Hout hun Hoogmogentheit op zee alleen het velt.

[+]*De Scheepstuin, en 't gewoel in de zelve.*

Gy Vorsten die den staet begrimt met nijdige oogen,
Verstomt, wanneer gy eens zult hooren haer vermoogen.
Al sliep de waterleeu, noit is zijn slaep zoo vast,
Dat niet de rechterklaeu op schielijke onraet past.
Ik wil met voordacht veel van uwen lof vergeeten.
De faem van Londen heeft die krachtigst uitgekreeten.
Vaer wel dan Zeejuweel, groei zoo geduurig aen,
Tot alle havens voor uw zeemaght open staen.
'T was eertijts Vorsten werk een Kapitool te stighten,
Of trots Eskuriael, dat alle pracht zagh zwighten.
Semiramis put aen den gront 's rijksschatkist uit,
Wanneerze Babel met een' steenen muur besluit.
Een grafkerk voor Mauzool, van marmer uitgehouwen,
Noemt d'arme aeloutheit een' van 's werrelts hooftgebouwen.
[+]Nu slaen de koopliên hand aen 't vesten van een hof,
Dat alle hoven 't zeil ziet strijken voor zijn' lof.
'T scheen wonder dat een Stad, uit week moerasch geklommen,
Door haere aenzienlijkheit de werrelt deed' verstommen,
En Amsterdam alleen tot zulk een boupracht steeg,
Dat alle heerlijkheit voor haeren luister neeg.
Maer wie zou geen geloove aen mijn gedigten weigeren,
Die hier een Maetschappy die grootheit nae zagh steigeren,
'Ten zy het Bouslot zelf, zoo koninklijk volwracht,
En d'oosterwerreltkloot geboogen voor haer maght,
Met onverwinbre tong de Nijt in d'ooren klonken.
[+]Nu mach de Scheldgodin vry met haer koopslot pronken,
En zoo veel vensters zien in muur gebout en trans,
Als 't ronde jaer een ry van zonnen leit ten dans.
Wy gunnen haer dien roem, en laeten 't oog hier doolen,
Door meer dan duizent en driehondert vensterhoolen,
Ten golven uitgegroeit. zwijg Rome, zwijg voortaen
Waer uw Kolommen en Amfiteaters staen;
Pronknaemen, die met hun geluit maer 't oor vervaeren.
Hier staet het zeeslot vol Oostindiaensche waeren,

[+]*Het Magazijn van de Oostindische Maetschappy,*

[+]*Overwint het Oostershuis tot Antwerpen, dat zijne vensters met de daegen van het jaer bepaelt.*

Dat in zwaerlyvigheit drie Eilanden beslaet,
En overwint zich zelf in grootsheit en sieraet.
De Straet van Sunda vraeg niet meer, alsze aen haer boorden,[+]
De rijkdom van Malakke afsleepen ziet naer 't Noorden,
En hondert kielen propt met d'allerêelste vrucht
Van Tidor en Ternate, en wat gewenschter lucht
In 't zwangere oosten teelt, wat keel dien oogst van schatten
Verslint? wat pakhuis die kan in zijn armen vatten?
Zoo dra zy hoort in haer geambert bed, hoe 't Y
Zijn traege baren drijft 't Oostindischhuis voorby,
Die aen de boupracht zich vergaepen, en vergeeten
De Zuiderzee bytijts den stroomtol toe te meeten.[+]
De Zuiderzeegod graeut hun onder 't marren toe:
Spoeit voort, trekt sneller aen, wy zijn dit wachten moê.
Gy moogt op uw gemak schoorvoeten of spanseeren![+]
Wy zullen, ongeacht, de de waterrente ontbeeren?
En vrugtloos omzien na vervarssing? maer ik weet,
Onredelijk gespuis, waer in ghy u vergeet.
Of zie ik 't niet? mits gy voor Amsterdam komt streeven,
Van 't groene Beverwijk, hoe voort de voeten kleeven
In 't water? hoe gy luipt, en 't ooge speelevaert
Door 't kostlijk mastbosch, op zijn ankers hier gemaert?
Al wat' er praelt kan uw nieusgierigheit weêrhouwen,
De torens, 't scheepsgewoel, de pracht der zeegebouwen,
Als of gyze op mijn' gront niet zien konde onbelet.
Niet anders, 't heugtme noch, stont Glaukus meê verzet;
[Hy grenikt op dat woort, om dat hy nu de baren
Met een' verhaesten tret zach in zijn kruik gevaeren.]
Die Glaukus, die op strant een heilig zeekruit eet,
En elzdzaem in een' God hervormt is, eer hy 't weet.
Hy zach het zeehof, trots gewulft met hondert boogen,
Maer twijfelde of hy 't zach, en vraegde 't aen zijne oogen.
Zie daer, die andre vloet die naevolgt, blijft weêr staen.
Zoo Ygod, noop hun vry, en leerze rasscher gaen.

[+]*Dat ook de Indiaensche stroomgoden verwondert.*

[+]*En de baren van het Y,*

[+]*Die van den Zuiderzeegod begraeut worden over hun traegheit.*

Wy zweeren strenger hun die traegheit te besnoeien.
Hier zweeg hy. en ik zachze al bevend sneller spoeien.
[+]O koninklijk Paleis! want Java legt zijn staf
En 't koninklijke gout voor uwen luister af,
Een andre werrelt buigt het hooft voor uwe voeten,
Met welk een naem zal ik uw Majesteit begroeten?
'K verlieve op uw sieraet, en wensch, met rijker trant
Noch eens de grootheit van 't verbonden Nederlant
Te zingen, dat het lang den naeneef klinke in d'ooren.
Dan zou men uwen naem in vollen luister hooren:
Dan had ik stems genoeg, om fier, op Maroos tret,
Geen lier te streelen, maer opklinkende trompet.
'K zou zingen [daer d'aeloude een voorbeelt van ontbeeren.]
Hoe 't lichaem van den staet zich niet alleen verweeren,
En in de heirspits kan voor al de leden staen;
[Wat Koningdom doet meer?] wanneer een krijgsorkaen
Al zugtende van 't strant de vinnen op komt steeken,
En brult dat voor zijn stem gebergte en rotzen breeken;
Maer zelve Leden voed, die 't lichaem overal
Getrou en onderdaen, in spoet en ongeval,
Als Hooftbewintheer, op zich zelf nochtans berusten.
Dat tuigen d' Afrikaensche en Aziaensche kusten.
Dat tuig' dit Magazijn der Indiaensche Raed,
Niet voor een' Maetschappy voorzien, maer heel den staet.
[+]Nu stont mijn Ykant vol, en wy, van lant gevaeren,
Laveerden 't aertrijk om door eindelooze baren;
En zaghen waer by naght het Kruis in 't water zinkt,
En waer Arkturus in Boötes tabbert blinkt,
'T en waer' ik my vergaepte aen onze Lijnbaenslooten;
Die spier en zenuwen aen 't lichaem van de vlooten
Verschaffen, en eer ik haer grootheit overleg,
Noch duizent treden my afwoekren uit mijn wegh;
Om een geslacht te zien dat voor verkeerde gangen
[Hoe menig lijt'er om?] gewoon is gelt t'ontfangen.

[+]*Macht en rijkdom van Amsterdam hier uit af te meeten.*

[+]*De Lijnbaenen.*

Dat ons gezicht verblint, en veinzende achteruit[+]
Te treeden, af te zien van aerdsche winst en buit,
Vast op zijn voordeel loert, en weet zijn eind te rekken.
Noch veinst het openbaer: en om 't voor ons te dekken,[+]
Behoeft het breeden vilt noch blinkent koorkleet aen,
Noch met gebogen hals op d'eene zy te gaen.
U wort op hooger merkt dit veinzen toegeschreven,
Gy, die een' schijn vertoont van ingetogen leven,
Die elk tot armoê preekt, en rechts en slinx niet zoekt
Dan rijkdom, hoe geveinst gy gelt en schat vervloekt,
Maer dek vry, looze Sfinx, de klaeuwen met uw veêren,
De Farizeeusche grijns kan ons gezicht niet keeren.
Hoe gy de trony trekt, en 't logenachtigh oog
Uit heilige aendacht schijnt te strekken naer om hoog,
Noch komt de giericheit, vermomt met valsche treken,
Uw zelf verraden, en geduurigh uit te breeken.
De werrelt kent uw deught, gy trekt de zelve lijn,
En moogt de zotten noch bedriegen met den schijn.
Bemint gy d'armen, en het lijden en verzaeken,
Hoe schouwt gy zoo bezorght de nederige daeken,
En leid uw dartel oor ten dans op luit en veel,
'T wellustighe oog in zijde en gout? de tong en keel,
Geleert op huichlery, mag zich gerust verdrinken
In Rijnschen daeu, zoo lang die niet door 't vel komt blinken:
Als maer hier onder, om de sleur, een enkel woort,
Tor lof en dankbaerheit des Scheppers wort gehoort.
Wat ootmoet, schoon ik 't zocht, kan ik op u vertrouwen,
Uit wien men niet verneemt als naemen van Mevrouwen,
En grootsten van het lant. quam Kristus weêr beneên,
Van daer hy wort in 't heir der Englen aengebeên,
Zoo deerlijk en versmaet, en met bebloede leden
Den kruisberg Golgotha al hijgende opgetreden;
Gy zoud [nu belg u niet, dat ik my uwer schaem.]
U schaemen in den mont te neemen 's Heilants naem.

[+]*de lijndraeiers gelijken de huichelaers,*

[+]*die worden hier beschreven.*

Dat gelt u meê, die smaelt op slempende Lukullen,
Die sleghte spijs gebruikt om uwe maeg te vullen;
Maer hoe de soberheit u toestraelt met haer light,
Toont die gemeste buik, en puilend aengezicht.
Wat zanggeest bijtme in 't oor? laet hier dat schempen steeken.
Gy schrijft een stroomgedicht, geen geessel van gebreeken.
[+]'T gaet wel. de trotze muur, die Amsterdam besluit,
En steekt aen deze streek den hals ten Y vloet uit,
Besluit mijn landreis meê. nu lust het ons te reppen,
In open zee een koelte en frissche lucht te scheppen.
Een ander zing' hoe ver de muur haar armen rekt;
Hoe veilig zy de stad met muurgordijnen dekt;
Hoe driemael negen steene, en scherpgespitste punten
En flanken, uit de borst der breede muurkring munten
En puilen, onderwulft van boogen, zwaer van steen,
Die op een mastenwout gestut zijn van beneên;
Of hoe een waterbeer, gelijk een rots van onder,
Drie hoofden van arduin omhoog heft tot een wonder,
En stut op zijnen rug, geharnast met een bult,
Het schuimend Y, wanneer 't by onweêr zied en brult.
De muur van Sina ziet nu vry haer aenzien breeken,
De weêrgalooze muur die 't daghlicht ziet ontsteeken,
Als d'oosterzon verrijst met roozen in 't gezicht,
En dooven in het west het uitgediende licht;
Die stant hout even kloek in 't woeden van de jaeren,
En steekt haer voorhooft by Koréa uit de baren,
Daer Galoos snelle vliet door 't uitgedroogde zant,
Met ongestuimigheit in Iratuzi strant;
Van daer wort opgehaelt op hemelhooge duinen
En bergen woest en wilt, met ongenaekbre kruinen,
Daer Xenzis Tygerlant het west in d'oogen heeft:
Tot datze in 't steil gebergt de Hoang doortoght geeft,
En stut dat trots gevaerte op onverwrikbre stijlen.
In eene schaekeling van driemaelhondert mijlen.

[+]*De muur van Amsterdam.*

Peking draegt op zijn' muur vergeefs zoo grooten moet,
Wanneer het bloedig heir des Tarters, als een vloet
Die afschiet met gedruisch, en schuurt door steile rotsen,
Ter muurbresse ingestormt, 't Sineesch gezagh komt trotsen,
En schokt het stamhuis van Taiminga in den gront,
Dat hondert eeuwen pal op Sinaes troonen stont.

Uw ringmuur geeft tot uw bescherming grooter hoope,[+]
Doorlughtste Koopvorstin en koopmerkt van Europe.
Zoo d' Arragonner weêr (God keer' dat ongeval.)
Van bloetdorst opgehitst, quam rukken voor uw wal,
En opgedondert met ontwonden krijgsbannieren,
Uw daken dreigde met verslindende oorlogsvieren.
Geen Goische Sinon stak, door Egmonts schelms verraet,
Nu Gijsbregts erf in brant, ten zoen van Velzens haet,
En Waterlant, ten val des Aemstels opgezwooren.
Sleet vrugtloos op dees muur den afgeramden hooren.
'K zach d'onverwonne jeugt, elk op zijn hoefslaghtrots
In 't harnas, staen gelijk een onverwrikbre rots.
Roôpaerden overal gezadelt met kanonnen.
De punten in een' storm flankeeren. Muskettonnen
En stormroers, met een bui van kogels, battery
En muurrammeiers, in een hevig oorlogsty,
Neêrbonzen, duizenden baldadig storm geloopen,
Gescherft aen mooten, of in eigen bloet verzoopen;
Den Ygod, overal verheerlijkt en gewilt,
Ten hemel heffen zijn driezilverkruisten schilt.

[+] *De Stad magh zich op haeren muur beter verlaeten, als Sina op haeren ringmuur.*

EINDE VAN HET EERSTE BOEK.

Inhoud
Van de Print voor het tweede Boek.

D*E magtige Ystroomgod zit in triomf ten toon*
Op zijne schulpkarros, en laet zijn bronkruik stroomen.
Vrou Zeevaerd siert hem 't hooft met eene goude kroon,
Daer zy hem zijn paruik van wier heeft afgenomen.
De Vreede en Oorlogh staen op schildwacht aen haer zy,
Die praelt in zijn rondas met eene trits van kruissen.
Terwijl de stroomgod word omsingelt met een ry
Van Vloet en Lantgoôn, die zijn scheepen aen zien bruissen,
'T getulbande Azïen deelt aen de Scheepvaerd uit
Gesteente, zijde en gout, uit haeren vollen hooren.
De Zont, gedost met een gehorende ossenhuit,
Begroet de Noortkaep, die de sneeujacht stuift om d'ooren,
Met steil gebergt bekroont, en Heklaes fellen brant.
De Poolsche Ceres duikt door hun geslooten handen.
De Samojeed verschijnt aen 't Groenlandsch walvischstrant,
En mikt met zijn' harpoen, ten dienst der Nederlanden.
Men ziet' er de Moorin der Gibraltarsche straet
Verschijnen, 't hooft gehuld met Herkules pilaeren;
Waer by de Spaensche vrou in 't blanke harnas staet,
Wiens Schildleeu 't heilig kruis grootmoedig blijft bewaeren.
De maegt van Sina stort haer koffer in den schoot
Des Ystrooms. De Zwartin verbeelt ons d' Indiaenen.
De zwaere steen braveert met d' Amsterdamsche vloot,
En Amsterdam. Merkuur komt ons de Scheepvaert baenen
Om hoog, en schuift, door hulp der Maetschappy verlicht,
De nieuwe werrelt de gordijn van 't aengezicht.

t.o. 32

De ystroom.
Het tweede boek.

DE steven nu van land, vaert wel gy watersloten,[+]
Gy strantpaleizen, die in schaduw van uw vlooten,
Als achter eenen schilt, geruster slaept, dan of
Vulkaen u een rondas van Hemelsche erts en stof
Gesmeet had, en daer al uw zeemacht ingedreeven,
Noch schooner dan de schilt aen Thetis zoon gegeeven.
't Orakel, van Apol ten dryvoet uitgebromt,
Maekt al de werrelt voor die waerheit nu verstomt,
Nu gy ô Amsterdam, met houte watermuuren,
Wie aen uw' zeestaf blaft groothartigh kont verduuren.
Vaer wel. 'k heb elders nu mijn toghten heengezet.
Wy hebben op zijn tijt uw glory getrompet.
Houd op gy winden, die mijn groete durft verstooren:
'K weet zelf, door 't gieren van uw pennen, niet te hooren
De woorden die ik spreek. Maer hoe! wy zijn verrast;
Wy worden weg gesleept: of stae ik pal en vast,
Maer deist het land te rugge? ondankbaer land, stap henen.
Stap voort. zoo druk voortaen een zwaerder berg van steenen
Uw hart; zoo ver mijn oogh kan reiken langs de kust,
Daer gins de lucht zijn hooft gemakkelijker rust
In 's aerdrijks schoot, en blijft van bloode schaemt bevangen,
Of root van minnegloet, op haere kaeken hangen.
Zoo dring' noch Amsterdam zijn ruime vest van een!
Van yder uit ontsagh, geviert en aengebêen.
Eool, gy Grootvorst van de worstelende winden,[+]
Vergeet die muiters in hun kerker niet te binden:

[+]*De dichter begeeft zich op het Y.*

[+]*Aenspraek aen den koning der winden.*

De Westewint alleen blaes mijne zeilen op.
Voort jongen, wend het roer, en hael het zeil in top.
Ik voel een zoeter wint my speelen in de haeren.
'K vertrou my anders niet op weifelende baren.
Leander, schoon hy wiert beschut van Citeree,
En Heroos blaekende oog hem toelichtte over zee,
Daer 't pekel steiler schuurt, en neêrstort van weêrzijden,
En 't Grieksche Sestus scheit van 't Aziaensche Abyden,
[Door Helles doot beroemt, die aen haer broeders zy
Wiert ingezwolgen van der golven razerny.]
Liet zelf, daer Venus schreide, in 't woeste zout het leeven;
Vergeefs op riemen van zijne armen voortgedreeven.
De moedige Ajax tart vergeefs in arren moet
De stormen, daer hy zelf gedompelt in den vloet,
Zijn hooft te barsten stoot, en duizent naeu ontslippen
Het akeligh geklots der Kafareesche klippen.
[+]En gy, verwaende stroom, die mijne vreeze hoort,
Gy hebt uw handen mêe niet onbevlekt van moort
En bloet, geboren om noch eens de staf t'ontwringen
Der Beemen, uit den vuist der wederspannelingen;
En d'Elf te buigen voor de koninklijke vlag,
En al 't Hircijnsche woud te dwingen met gezagh:
Zoo uw krankzinnigheit, afgrijsselijk aen 't woeden,
Hem niet begraeven hielt in 't kerkhof van de vloeden.
Nu roem vry, datge in 't laetst, maer al te laet, bedaert,
Uw lokken scheurde uit rou, en schond uw' zilvren baert,
En met een ydle hoop, om 't vorstlik rif te warmen,
Het d' Yvorstinnen gaeft in haer medoogende armen.
'T bleef doot nochtans, en gy, geparst van ongedult,
[+](Gelijk een oude Leeu in wildernissen brult,
De gront van onder loeit, wanneer hy aengeschonden
Van razernye, heeft zijn eigen wulp verslonden.
Al 't boschgedierte ziet, verbaest op dat geschal,
Nae zijne hielen om, en vlucht door berg en dal.)

[+]*Droefheit van den Ystroomgod over het verdrinken van den Boheemschen Erfprins in zijn' vloet.*

[+]*Gelijkenis*.

Gy daghvaert met geschrei, te jammerlijk verslagen,
De schorre lijktrompet der donkere onweêrvlaegen;
Wekt zelf uit wanhoop uw' aertsvyant het Noordwest,
Daer hy gedooken lagh en sluimerde in zijn nest.
Die stort u op het hooft met eenen barst. de stroomen
Toen aen het bulderen, met losgebroke toomen.
Al zou Deukalion, noch eens de doot ontvlugt,
Al 't menschdom zien gesmoort van bange waterzucht.
Zy rukken tegen een, en steigeren en storten,
Gelijk twee legers, die afgrijslijk saemenhorten[+]
Met eenen wapenkreet, en razen de en verwoet,
Het velt verdrinken in een meir van rookend bloet.
Men zietze strijken met kadijken, muuren, weien,
En met een heesche keel het vorsten lijk beschreien.
Zy schreiden noch misschien, zoo niet een sterker dam
En zwaerder waterbeer den vryen loop benam
De brakke traenen, die, in 't snerpen van die wonden,
Ter holle dijkbresse in, een' ruimen boezem vonden.
Nu sluitenze door dwang die kraenen toe, op dat
Zy zelve niet hun hooft versmooren in het nat.
Een ander schelde vry voor gierig en verwaten,
Die op een zwemmend hout, van alle hulp verlaeten,[+]
In 't gaepend pekelschuim, gedreigt van rots en plaet,
Begrimt van 't gloeiende oog der Beeren in dien staet,
In 't aengezicht der doot, door al de werrelt trekken,
Om eene hantvol zants die noch hun hooft zal dekken:
Zoo niet een donkre kolk, eer zy de steile Kaep
Van Goede Hoop bezien, hun eeuwig wiege in slaep.
Wy zullen, schoon ons mêe die watervloek moght treffen,
Hun edelmoedigheit tot aen 't gestarnt' verheffen.
Een zelve hemel hout het aerdrijk in gewight.
Dat lacht zijn' minnaer toe alom met een gezicht;
Maer hier met stuurscher, daer met lieffelijker vlaegen.
Een vliegend vlot magh ons het vaderlant ontdraegen,

[+]*Gelijkenis.*

[+]*Troost voor den zeeman, en verdediging der zevaert.*

Maer nergens 's Hemels oog, dat blijft ons even nae,
En slaet ons overal met duizent fakkels gae.
Die van geen aerde voelt zijn' kouden romp bezwaeren,
Erft een doorluchter zark in 't glaezen graft der baren,
En sluimert, overwulft met 's Hemels blaeuwe tent.
[+]Wie was hy die zich eerst ter zeevaert heeft gewent,
En, duikende onversaegt in uitgeholde boomen, [+]*Oorsprong der zelve.*
Bestont te glippen op den gladden buik der stroomen?
Op dat de stevenkroon zijn beeltenis vereer,
Zoo lang maetroozen zich betrouwen op het meir.
De Britten, afgericht op rooven en vrybuiten,
Braveerden lang ter zee met zwakke leêre schuiten:
De Nijl stont lang verbaest, dat hy zijn' snellen vliet
Met vlotten zach beslaen van dichtgevlochten riet:
Heel Grieken waegde, toen de zeilkunst aen het groeien,
Op 't zeespoor van Dedael, in zee stak, sonder roeien,
En op haer wieken dreef, schoon Ikarus, te stout
In 't vliegen, plompte in zee, die noch zijn' naem behout.
[+]Maer Nereus wiert eertijts alleen geploegt van scheepen,
Om schaers van 's nabuurs kust den nootdruft aen te sleepen: [+]*Wiert eertijts uit*
Nu snijtmen Thetis rug, zoo ver zy onbepaelt *behoefticheit gebruikt.*
Het Noorden niet ontduikt op 't waelen van de Naelt,
Met watertorens en gevleugelde kasteelen:
Braekt vuur en donder uit metaele en yzre keelen,
En tart de stormen met gevaerten, uit het zout
Zich heffende, als een berg van yzerwerk en hout.
[+]Nu zeiltme om rijker oogst van kostlijkheên te vinden,
Van 's werrelts navel af naer alle vier de winden, [+]*Nu uit weelde, en om*
En streeft de zon voorby, die al te lang gedraelt *schatten te vergaderen.*
Haer halve ronde sluit, eer zy hen achterhaelt.
[+]Daer Heemskerk, onder 't ys in eindelooze nachten
Begraeven, even fier de golven durf verachten: [+]*Reize nae Nova Zembla van*
Verlaet met nieuwen moet zijn' vaderlijken gront, *Heemskerk.*
En vaert ten tweedemael den ysbeer in den mont,

Om achter Tartarye en Samojeedsche stranden,
Door grondelooze zee in Indiën te landen
Met korter vaert, ten trots van 't Arragons gewelt,
Dat met zijn duimen hielt de keel der zee beknelt.
Maer hoe vol viers hy streeft, ten roem der vrye Staeten,
D'ysrotzen zijn te groot, die voor geen hitte ontlaeten.
Het uitgediende licht rolt steil ten kimmen af,
En blaest zijn lampen uit. de nacht lokt uit het graf,
Met een benaeude zucht, als zelf van vrees bevochten,
Sneeubeeren, dol op roof, en moordende ysgedrochten,
Lang in den afgront weggescholen voor het oog
Des Hemels, die, nu trots opborrelende om hoog,
Van honger woeden, niet ontzien hen aen te randen,
En maelen bekkeneel en schenkels met hun tanden.
Al 't marmer dreunt en juilt van spooken zonder tal.
Noch zaegtge ô Ystroom hen belanden aen uw wal,
Na zulk een Ilias van doorgestrede plaegen!
Die zich geen Herkules vermeeten zou te draegen,
[*] Schoon hy gebergten scheurde, en bonsde met den vuist,
Daer Amfitrijt nu door den open boezem bruist,
Het hemelhoog Abyle en Kalpe van elkander;
En scheide Europe, neêrgeboogen voor zijn' stander,
Van 't woeste Barbarye, en daer de Kreeft om hoog
Den Afrikaner zengt met vlammen van zijn oog.
Maer ziet, terwijl ik spreek is 't land my verre ontweeken.[+]
'K zie duizent kielen, vast gereet in zee te steeken,
En duizent ryën op haer ankers ondereen.
De zoele wint boort flaeu door zoo veel zeilen heen,
En blaest my over 't hooft. hoor, welk een bly geschater
En vrolijk juichen rijst, gelijk een wolk, op 't water!
Ik hoor de zeetrompet en trommel, en gekrijs,
En 't gieren en gedruis, op een vermengde wijs'.

[+] *'t Gekrioel en leven op het Y.*

* *Men zegt, dat Herkules de twee hoofden, of pilaerbergen van de Straet van Gibralter van een scheurde, en door het invloeien van de zee Europe en Afryke scheide.*

Help Hemel! slaet my daer de blixem in mijn oogen,
En volgt de donder nae? o neen! ik ben bedroogen.
'T zijn duizent blixems die my treffen in 't gezicht,
En duizent donders die aenrollen op dat licht.
Hoe Zeeliên is zoo drae Salmoneus straf vergeeten,
En Elis kopre sluis? waerop de schelm vermeeten
Den donder naebootzeerde en blixem van Jupijn.
Het geen gy waerlijk doet, deed hy alleen in schijn.
Zy slaen het in den wint, en streeven door de baren,
En schuuren langs den buik des Ystrooms onder 't vaeren,
Dat hy zijn hoorens krimpt, en dubble pyn gevoelt,
Als hy het taeie slijm vergeefs van Pampus spoelt,
Gaet Helden, en kan nu Jupyn die hoon verdraegen,
Zoo dreune uw donder, van daer 't Oosten op komt daegen,
Tot daer het gloeiend licht de Westerkimmen blaekt
Met eenen zoom van vier wanneer 't zijn daghreis staekt.
[+]Een deel zal nu uit zee zeshondert zonneklooten
Zien klimmen, eer het keert met rykgelaede vlooten, [+]*Vaert nae 't Oosten en Sina.*
En staen verwondert, als het middaghlicht met pracht
Gesteegen op den troon der wolken, in zijn kracht,
De schaduw barnt en smelt, terwyl de brant aen 't groeien
De blaeuwe gordels zengt, den middelriem doet gloeien;
Daer Doris flaeu van hitte in't nat van dorst versmacht;
Maer al hun tegenspoet verzoet de ryke vracht.
Geen wateronheil zal hun moet de wieken korten,
Nu Sina haeren schoot niet weigert uit te storten,
En Atlas gouden ooft met onbekrompen hand
Teschenken, schoon het zucht in een' benaeuder band,
En 't ryxhof te Peking, van 's Tarters byl getroffen,
Noch tuigt met welk een smak de grooten nederploffen
Uit hun' verheven top, daer 't ryk in diepen schroom,
Den grootsten Keizer zagh gehangen aen een boom,
En 't stervende aengezicht, met lootverf overgooten,
Des ryxsaffraenstroom en Kiang den mont geslooten,

Die, vryer nu het hooft verheffende in de zon,
Hun oogst ontlaeden in de vesten van Kanton,
En met een koninkryk van schatten ons vereeren,
Terwijl maetroozen t'huis in 't zyden kleet braveeren.
Een ander deel spat wyt ter werrelt uit, en trekt[+]
En boort door d' enge straet van Magellaen ontdekt.
Ontziet niet buiten huis en vaderlant te woonen
By Perüaenen, en verwoede Patagonen,
Bergreuzen, tegens 't heir des Hemels noch gekant,
En al wat brult en moort aen 't Mexikaensche strant.
Zy trêen de schedels in van vreesselyke draeken,
Die eeuwig op de wacht hier 't gulde vlies bewaeken,
Dat Kolchis vacht verwint. hier is de goude vrucht
Die Atalante stuite in 't midden van haer vlugt.
Hier groeit de goude tak, voor wiens vergulde vlammen
De poort des afgronts uit haer grendels springt en krammen.
Het gout regeert het al. wanneer Jupyn in goud
Verschynt, daer Danaë gekerkert zich onthout,
En d'overspeeler komt ter slaepzaele ingestreeken,
Zijn alle wachters stom, en d'oogen uitgesteeken.
Hoe menig draegt, gelokt door een vervloekte hoop,
Van eerelooze winst, haer eerbaerheit te koop!
Maer d'eer magh boven 't gelt zoo ver in waerde praelen;
Als 't gout verdooft den glans der mindere metaelen.
Noch keert het menigmael by zyn' bezitter wêer,
En troost hem nae 't verlies. noit keert verloren eer.
Vergeefs heeft vrou Natuur, voorziende d'ongelukken,[+]
Bestaen het goudland van den aerdkloot af te rukken
Met eindelooze zeen, nu 't nae zoo lang een nacht
Van 't stoute Spanje is uit zijn' kerker voortgebracht;
En 't gout, veel nutter in den Oceaen verzonken,
Uit 's aerdryks aderen en naere bergspelonken
Is voor den dagh gesleept: maer met vergifter lught
Als Cerberus weleer, te laet de knots ontvlught

[+] *Vaert nae Amerika, en de Goudkust.*

[+] *Vergeefs van de Natuur met zo wyd een zee afgescheiden van Europe.*

Van Herkules, die hem in 't oog van 's Hemels daken,
By zijn drie keelen sleept, die vier en vlammen braeken,
O goude stranden, zeght, hoe was u 't hart te moê?
Toen 't woedende Kastilje u met zijn yzre roê
De lenden morzelde; daer 't bloet uit uwe stramen
En raeuwe wonden vast afzypelende, en saemen
Geronnen tot een beek, uw eigen keel benout,
En brantmerkt met zijn root het aengezicht van 't gout,
Dat daeluw was van vreeze en bleek om 't hooft bestorven
Voorheen. een pest die eerst de werrelt heeft bedorven,
En bragt de gierigheit, die kanker van 't gemoet,
En die, de wreetheit voort, verhit op menschenbloet.
Verwaten moeders van de Helsche razernyen,
Die met verjaerden wrok het menschendom bestryen.
[+]Men zegt dat schippers hier by naeren nacht, de geest
Van Atabaliba, angstvallig en bevreest,
Op 't onbewoonde strant rinkinken zien en spooken
Met een bebloede toorts, de zwarte haeren rooken
Van 't bloedig zweet, dat van de doodsche wangen stroomt.
Hy bromt, maer smoort zijn vloek in't harte, als noch beschroomt
Na zijn rampzalig eind, voor trouloosheit en laegen,
Men hoorde hem in 't eind vervoert van gramschap klaegen,
Met zulk een hol gedruisch dat al den oever vult:
[+]Gelijk een boschleeuwin in wildernissen brult,
Wanneerze dol van wraek den roover nae wil jaegen,
Die haer verraederlijk de jongen heeft ontdraegen
En 't weerloos nest geschaekt. ô sprak hy, die met my
De slaegen hebt gevoelt der Spaensche tieranny,
'T verveel u niet mijn ramp en ongeval te hooren.
[+]Zoo drae de nieuwe vloot quam door onze engten booren
En lande in Panama, [och was zy noit geland!
Of had ikze in het eerst gezet in lichten brant.]
Liep strax een hofgerucht: op dryvende paleizen,
Quam een gebaert geslacht uit d'andre werrelt reizen,

[+]*De geest van den Mexikaenschen Keizer Atabaliba waert daer noch,*

[+]*Gelijkenis.*

[+]*spreekt onze matroozen aen.*

Niet zwart, maer 't aengezicht zoo wit als kryt geverft.
Een koude schrik ryt door myn leden, 't hooft besterft.
Een deerlijk voorspook! 'k voel myn' zetel driemael kraeken.
Een bange en diepe zucht rolt driemael door de daeken
Van 't hof, en hadme toen mijn nootlot niet verrâen,
'T paleis van Magokappe en Kusko zou noch staen.
'K had hen op strand geslaght, vermant de zwakke vlooten,
En 't goddelooze bloet al juichende vergooten.
Noch trêenze toe, en zien met arendsoogen om
Nae gout, hun hoogste goet en eenig Heiligdom.
Zy slokken 't vraetig in als hongerige raeven,
En hangen op het aes. men zietze alom aen 't draeven
En grijpen. 't eene schip volgt nu 't op ander voort.
Toen kreet het gansche ryk geduurig brant en moort.
Wie zouze tegenstaen? zy blixemen en donderen,
Als of ons d'afgront zelf bestormen quam van onderen:
En aerde en hemel, van hun dwinglandy vermant,
Mee had gezworen in hun trouloos vloek verbant.
Wat dolheit voerde u aen, zegt; bloedige tierannen,
Zoo verre uit onze lucht en werrelt weggebannen,
Te vallen in ons erf, en 't ryk, daerge u geen' voet
Moogt eigenen met recht, te mesten met ons bloet.
Daer 't Esmeraltebosch de vrouwen 't haer zach wringen
Tot stroppen, of het hart te barste op rotsen springen.
Terwyl Tunië noch het albespieglend oog
Der zonnegodheit smeekt, dat zy haer wangen droog.
'T gaet wel. de wraek is gaende, en wankt haer taeie roede.
Ik zie'er duizenden, noch dronken van den bloede,
Een bloetvlak meeten, en den afgeweiden grond,
In 't vallen, byten met een halfbestorven mond:
Den broeder van zyn bloet in 't harnas aengevochten,
De lyken tot een prooi van honden en gedrochten,
En met uw eigen zwaert, ô wreede, die verwoet
Uw felle klaeuwen verwde en myn doorluchtig bloet;

Mijn droeve schim gepaeit, die eindlijk rust van waeren.
[+]De schippers zien allengs zijn hevigheit bedaeren,
En 't ongeruste spook schynt vrolijker van tret,
Nu 't hoort, hoe moedig Spanje in Neêrlant is verplet,
En eindelijk vervolgt, verjaegt op alle stranden,
De vlag der hoogmoet strykt, en groet de vrye landen.
Daer al de mijnen van het kostlijk Potozy,
De zilverkuilen van Ciarke, in zulk een ry
Van jaeren noit geschaekt, de schatten van Afryke,
En al het gout van 't uitgeplondert Ameryke,
Niet stopten aen die bron en springvloet van verderf,
Dat drie Filippen heeft gestooten uit hun erf.
O stroomgod belg u niet! zoo ik myn borst voel blaeken,
Om op een ruimer plas de geesten te vermaeken.
Zoo ik 't gevleugelt paert door Febus gunst beschry,
Uw' ryken stroom verlaete, en vlieg de wint voorby,
En achterhaele uw vloot, die, half 't gevaer ontvaeren,
Vier maenen onvermomt zagh klimmen uit de baeren,
[+]En d'Afrykaensche zee verlaetende, vol moet,
De wydberoemde Kaep voorby zwiert met den vloet:
Die, als een breede tong, wêerzijts in zee gelegen,
Om aemtoght hygt, en roept Neptuin om storm en regen;
Die meenigmael, vermoeit van 't bidden en gekryt,
Met bei zijn handen 't nat der zee ten hemel smijt;
Dat voert een wint, matroos uit d'oogen, op zijn veder:
't Stort door zijn zwaerte in 't eind gelijk een donder neder,
Knarst rotsen en gebergte in flarden, torst de kiel
Aen 't blint gestarnte, en druktze ofze in den afgront viel.
Der wolken spongie schijnt met een' greep uitgewrongen.
Op d'eene slortvlaeg komt voort d'andere aengedrongen.
De zwarte nacht voert storm op storm aen op haer vlerk.
Nu scheurt de stroom den gront, nu rijst hy als een kerk.
'T vervaerlijk onwêer loeit met weêrlicht, blixem, donder
En donderkloot, en roert, al buldrend, 't opperste onder.

[+]*En wort getroost door de nederlaeg der Spaenschen.*

[+]*Beschrijving van een Orkaen.*

Een donkre Orkaen rammeit, en snort met slag op slag,
Als of weêr d'aerdkloot in een ruwen baiert lag.
Eool rukt brullende de stormrioolen oopen.
Al d'onweêrwinden van vier oorden toegeloopen,
Beproeven kruin op kruin al zwoegende en verhit,
Daer d'elementen zelf geschokt, naeu hun gelit
Bewaeren. Febus 't hooft verschuilende in zwart laken
En lamfer, hoort zyn as en kopren dissel kraeken
Van 't stormgewelt. de kap des hemels dreunt en beeft.
Het pekel zied en schuimt. de dolle zeestorm heeft
Het grondzand omgeroert. het grondloos hof doen beeven
Van Thetys, klippen van haer wortels afgedreven:
De hulken, in dien noot verstroit van ree tot ree,
Een hondert myl te rug gerukt in wilde zee.
Maer wy zyn dit gevaer nu boven 't hooft gewassen.
Hier âemt een zoeter lucht op d'Indiaensche plassen.
De zon, in haeren trans met schooner gout getoit,
Heeft ryker glanssen op het glas der zee gestroit,
En vormt een tintlend licht, die wonderlijke straelen
Niet ongelyk, die, als een zoele nacht komt daelen[+]
Op vleermuisvleugels, heel de Melkweg, overal
Van kleen gestarnt bezaeit, gelijk een bloemryk dal,
En zoo veel oogen, die een Hemelschildwacht strekken,
Den wakkren Palinuur door haeren glans ontdekken.
Zoo strevenwe op, nu daer 't bevroze Noorden beeft,
Nu daer het Zuiden wort gebraeden van den Kreeft,
En onderstaen tweemael, in 't moedig heenebruissen,
Den ongeemeten riem des aerdkloots door te kruissen;
Tot dat Batavie ons verwelkomt op het slot:
Dat even fier 't gewelt van 't machtig Java knot,
En velt de benden van Makasser voor zijn voeten,
En ziet d'opgaende zon zijn mogentheit begroeten.
Van hier, ter koopvaerdye of oorloge uitgerust,
Verdondrenwe aen weerzy al d'Indiaensche kust,

[+]*Gelijkenis.*

En houden in 't gewight de maght van hondert vorsten
En koningen, op dat geen krijgsman, los geborsten
+(Gelijk een Olifant herkaeut een' ouden wrok,
Verbreekt en bryzelt, in het eind, zijn yzer hok;
Werpt boomen op zijn snuit uit d'aerde met den wortel,
En stampt zijn' tuchtheer zelf, en wat hem keert te mortel.)
Zich opwerpe, en verwaent den nabuurvorst verdrukk',
En stae Batavie in het licht met zijn geluk.

+*Gelijkenis*

+Terwijl de Maetschappy, door kracht en nutte vonden,
Hen kort het oorlogszwaert houd in de schêe gebonden.
En, als een staetarts, uit de teikens weet, wat zucht
De rijxpols jaeght, volgt elk gehoorzaem haere tucht.
Zoo vloeit, gelijk een stroom, 't geen Indiaen en Mooren,
Die al de vaste kust zien naer hun wetten hooren,
En 't geen d'Eilanders, zoo verdeelt alom, en groot
Van schatten, gaeren uit hun oogst, in Nêerlands schoot.

+*Schatten der Oostindische Maetschappy in Indien.*

+De Kormandeller schenkt het merg van suikerrieten,
Een hemelsch Manne, niet als dankbaer te genieten,
Dat yders tong vernoegt, den lekkren honger wett,
En alle spijzen maekt een aengenaem banket.
O lieflijk rietebloet, gy weet de doot te keeren,
En d'onverderflijkheit den vruchten te vereeren!
Hoe rykelijk verzoet uw schat den angst en 't leet
Des zeemans, die zoo verre u haelt met bloet en zweet!

+*De Kormandelsche kust geeft Suiker,*

+Het sierlijk elpenbeen wort mee van hem gezonden,
Dat onlangs een geweer verstrekkende in de monden
Der Olifanten, nu mischien gedraeit, en schoon
Geheldert, sieren zal een' vorstelijken troon.

+*En elpenbeen.*

+De Malabaer verziet de Nederlandsche vlooten
Met peper, 't vier der aerde, in dezen kern beslooten,
En in al 't water van den Oceaen bewaert
Voor schipbreuk, 't zy haer kleur naer 't vel der Mooren aert,

+*De Malabaersche,*

+En zwart geroost is van de heimelijke vonken;
+Het zyze gladder, en met bleek vernis beschonken

+*De zwarte,*
+*witte,*

Van buiten, quijnt gelijk een minnaer, die den brant
Der liefde slaet om 't harte, en blaekt zijn ingewant;
Of datze lang, en als een druiftak uitgedeegen,[+]
Nae haere grootheit heeft een' grooter gloet verkreegen.
In 't vruchtbaere Kochin, daer een gewenschte Mai[+]
Geduurigh 't velt vereert met haere bloemlievrei
En looftapijten, propt matroos de zwemmende eiken,
Die met hun vleugels schier aen 's hemels assen reiken,
Met witte Gember en haer' kostelijken klaeu,[+]
In zonneglans gedroogt, of in een lieven daeu
Van suiker ingeleit, om koude en zwakke maegen
Te sterken, en den smaek met eenen te behaegen.
De stoute zwemmer haelt voor hem, aen deze ree,
Den paereloester uit den gront der baere zee
En paerelbanken op, zoo diep in 't nat verborgen,
Als of Natuur, begaen met onze onnutte zorgen
En Giericheit, die al des werrelts oogst verslint,
En hoe verkropt van schat, noit haer genoegen vint;
Noch hoopte, door de diepte en afgront van de golven,
En riffen, in den nacht van 't water weggedolven,
De watermonsters, en gedrochten, heet op bloet,
En d'Oeverkrokodil, en Zwaerdvisch, die hier woet,
Haer af te schrikken, en die stoutheit in te toomen.
Vergeefs: zy tart de doot, en 't dreigement der stroomen.
Nu wert een ryke schat van paerlen aengevoert,[+]
Waer van de schoonste zyn gereegen en gesnoert,
Om zich te spieglen in den boezem der Mêvrouwen,
En met het levend sneeu van 's Joffers hand te trouwen.
De minder soort, tot meel gewreven, en verteert
In bytenden azijn, en weêr door konst verkeert
In zachter stof, en meer geloutert van zyne aerde,
Versterkt het harte, en blyft door artzenye in waerde.
Het machtigh Bisnager en Indostan, vorstin[+]
Van hondert rijken, geest aen Nêerlant, om gewin,

[+]*En lange Peper.*

[+]*Cochin geeft*

[+]*Gember*

[+]*En Paerlen.*

[+]*Bisnager en Indostan.*

+En speceryen in te ruilen voor haer waeren,
Een pakhuis van katoen, en gout en zilverbaeren.

+*Katoenen.*

+Bengale, dat zoo breet gezeeten langs het strant,
Gelijk een boog gekromt, ziet hoe de zeegolf brant
Op haer vermaerde kust, de laetste, die den stander
Des rijks liet vallen voor den troon van Alexander,
(Dus zegtmen) toen hy vol en dronken van geluk,
'T vaste Indiën den hals geparst had in zijn juk;
Bengale, 't ryk kantoor der Morgenland gewesten,
Geeft aen den Batavier een zee van schat ten besten,
De groote Ganges zet met vreugd den rykdom by,
Op zijnen vloet betrout, ten dienst van 't scheeprijk Y;

+*Bengale,*

+De Zyde, min van waerde, of eedeler van draeden,
Kabesse en Bariga, in baelen afgelaeden,
En zyde kleeden, vol van luister tot de pracht
Gemaekt, en 't Moorsch gewaet, hun koninglijke draght.

+*Zijde,*

+Het Diamantgesteente, in 's afgronts nacht verzonden,
En met een bruine korst zigh dekkende in de gronden
Van 't duistere gebergte, en mijnen, naer en wild,
Wort hier in 't licht gezet; tot dat het net geschilt
Van zijn' onreinen bast, geheldert en gesleepen
Aen onzen Ystroom, wert in konstigh goud gegreepen,
Geboogen tot een' ring, of borst en halskarkant,
En flonkerenden boot, die door zijn' gloet en brant
Ons 't oog verbystert met een weêrlicht van zijn straelen,
Daerze op elkâer om 't zeerste afschietende, verdwaelen.
O aerdsche starren, die alle eeuwen vier en gloet,
En lucht en water tart, terwijl gy ons 't gemoet
Vervroolijkt met uw schoonte en gloeiende koleuren,
Hoe waerdigh zijtge 't hooft ten zantkuil uit te beuren!
En met uw duurzaemheit, en 't onbesmette licht,
Dat altijt even blank ons toestraelt in 't gezicht,
Van ongeveinsde trou een waere schets te toonen.
Gelijk gy't echtverbant noch daeglijks pleegt te kroonen.

+*Diamanten,*

De vuurende Robijn, om zijnen glans geacht,[+]
Wort van dees handelkust den Ystroom toegebracht.
En gy, o waterende en blaeuwende Saffieren,
Zult mee de waterkroon des Ymonarchs versieren,
En streelen hem het hart met uw verborge kracht,
Als gy hem vrolijk maekt, en 't streng gemoet verzacht.
En gy Granaetgesteente, al schijnen uwe glanssen
Betoogen met een wolk, en droeviger te danssen,
In 't blikkren van het licht der middagzon gedaegt,
Gy hebt een deftigheit die mijnen stroom behaegt.
Om zulk een weerelt van geschenken, uit alle oorden
Hier toegevloeit, weêr af te scheepen naer het Noorden,
En, veiligh voor gewelt, te brengen over zee
Aen 's aerdkloots tegenkant, op d'Amsterdamsche ree;
Is wapentuigh van noode, en stoffe, die de laegen
Des vyants breeke, als hy een oorlogskans durft waegen.
Dies schenkt Bengale ons meê Salpeter, geblanket[+]
Om 't schoonste, die gemengt met Zwavel, en besmet
Met zwarte houtkool, fijn gewreven en gestooten,
De donderstormen wekt en felle donderklooten,
En blixemt op de zee. 'k zal hier van Pegu niet
Vermelden, noch de winst, die van 't Sineesch gebiet,
En al het vaste land rondom wert toegezonden:
Maer 't lust my nu in zee te zoeken d'eedle gronden
Der Eilandvorsten, die ons dienen met hun schat.
Nu zienwe in 't heuvelrijk Borneo, dat zoo prat[+]
Een ronde sluit op zee, de kuische Kamferboomen
De Kamfer schreien, die de geilheit in kan toomen:
En 't schaduwlooze bosch, daer 's hemels gordel brant,
De witte Agarikus uitzweeten in het zant,[+]
Aen zijne wortels, van de steile zon gebraeden;
Zy weet het lichaem van het dikke slijm t'ontladen
En opent maeg en long, en strekt den mensche een schilt
Waer op de geelzucht, en de koorts haer krachten spilt.

[+]*en ander kostelijk gesteente,*

[+]*Ook Salpeter.*

[+]*Borneo geeft Kamfer.*

[+]*Agarikus.*

+Nu zienwe d'Erfprinsesse in 't wijtgevreest Sumatre,
Op haeren Olifant de trotse Kleopatre +*Sumatre;*
Beschaemen, en de pracht van Schebaes koningin,
Wanneerze, blaekende van goddelyke min,
Om d'ingewanden van Natuure nae te spooren,
De diepe orakelen van Salomon te hooren,
Den Leeuwentroon genaekte in koninklyken stant,
Omscheenen met een ryk gestarnt van diamant,
En storte in Judaes schoot, met onbekrompen' handen,
Al d'eedle reuken der Arabische waeranden.
Dees' majesteit braveert in schooner Paradys;
Heel Indïen wenscht haer, nae vorstelyke wys,
De ryke bruiloftkroon, in 't aenzien der altaeren,
+Omvlochten met festoen, te drukken op de haeren.
Zy schenkt ons Benzoïn, zoo liefelyk van reuk, +*Den Benzoïn,*
Dat onze krachten zalft, en wederhout de kreuk
Des ouderdoms, en naeu vergadert uit de hoven
In zyn saizoen, gaet Myrrhe en Wierookgeur te boven.
+Zy snijt tot onzen dienst het Paradyshout af.
De Paradysboomvrucht geniet zy zonder straf. +*Paradijshout,*
Dat spreit een' lieven geur van Ambrozijn ten lippen
En keele uit, en herstelt het harte, alreê aen 't slippen.
+Hier is de Bezoär, dat dierbare kleinoot,
En artzenyjuweel; die wederstaet de doot, +*Bezoar,*
En doodelijk venijn, verdrijft de flaeuwicheden,
En jaegt den fellen brant der Pesten uit de leden:
Schoon hy zijn' oorsprong neemt in 't bloedigh ingewand,
Van onbekent gediert, verspreit door 't gansche land;
Maer snel en schightigh, en niet zonder zweet te vangen,
Wanneerze van den top der steile klippen hangen,
En rennen pijl en schicht voorby in sneller vlucht,
En schijnen sprong op sprong te vliegen door de lucht.
De schaersheit maekt hem dier, en hooger te waerdeeren,
Om zoo veel titels daer hem d'artzen meê vereeren.

Hier foktmen eenen oogst van Tamarinden aen,[+]
Gewoon met haere bloem de zonne nae te gaen,
Te sluiten als zy daelt, zoo draeze rijst te leven;
Door een natuurgeheim, tot diep ontzach gedreven,
Ter eere van dat licht dat alle leeven wekt.
Ik weet niet welk een lust mijn heete lever trekt,
Om met dien Nektar my tot druipens te ververssen.
Ik proeve in eenen drank de muskadel en karssen.
Gelooven wy 't? en is mijn zanglust nu verkoelt?[+]
Help Febus, 't is vergeefs hoe uwen dichter woelt.
'Ten zy de Galigaen de geesten weêr ontvonken,
En maeken hem op nieu van uwe toghten dronken.
'K voel weêr een grooter vier door al mijn aders gaen.
Ik raeskal dronken, of een Godheit voert my aen.
Het lustme zelf alom de beemden door te waeren,
De kruyderyen van haer telgen op te gaeren,
Te zien hoe dertel elk in bosch en velden groeit,
En houd zijn dierbren reuk en krachten onbesnoeit,
Al roost het in de lucht, of word, zijn lucht onttoogen,
Een andre zon gesleept in 't Noorden onder d'oogen.
Ik breek de Kassie en Kanneelboomschorssen af,[+]
Die wekken door haer' reuk de dooden uit het graf.
Hier pluk ik op 't gebergt Citroenmyrabolaenen,[+]
En die de zwarte vers genoemt heeft Indiaenen,
Met drie geslachten, op een werking afgericht,
Wier[*] naemen ik ontzie te wringen in mijn dicht.
Die stoppen 't los gedarmte, en vegen maege en longen,
Te veel van klevend slym of zwarte gal besprongen.[+]
Gins lacht Malakke met haer Sandelwout my toe.
Hier leve ik by den reuk, en ben noit wandlens moê.[+]
D'aeloutheit zagh door al d'Oostindiaensche ryken
De Sandels van geslacht en verf elkâer gelijken,
En een Citroene kleur verdeelt in al hun hout.
Maer sedert Gierigheit zich heeft op zee betrout

[+]*Tamarinden.*

[+]*De dichter spreekt van Galiga.*

[+]*Kanneel, Kassie,*

[+]*Myrabolaenen,*

[+]*En Sandelhout.*

[+]*Oorzaek waer door het is root geworden.*

* *Bellerica, Chebulae, Emblicae.*

En 't stoute Portugael, ter werrelt uitgetrokken,
Heel Indïen vermat in zijne keel te slokken,
En dreef zijn hengsten in een zee van bloed te wed:
Dat zelf Auroor, wanneer zy 's morgens uit het bed
Van Thyton, haer' gemael, verrees aen d'Oosterkimmen,
Haer vierige oogen zach met roode straelen glimmen
Door eene wolk van bloet, gedropen in der nacht
Door 't dak van 't slaepsalet, terwijl ze 't minst verwacht.
Sins heeft ook dit geboomte, afgrysselijk verslaegen,
Van haere onmenschlijkheit de teikenen gedraegen.
Een deel bestorf van schrik, en zweemde nae de doot.
Een deel klom 't bloed om hoog van gramschap, of wierd root
Van schaemte, en heeft, uit een erbarmelijk mêdoogen,
De bloedrivieren door zijn wortels ingezoogen,
Dat nu d'Europer noch met ruime handen plengt,
Tot mortel raspt, en in zijn roode verwen mengt.
[+]O! welk een lach verslapt daer schielyk mijne leden,
En kittelt my de milt. ik zie de Saters treden
Aen deze ruigte, van dien driesprong afgekeert,
Alsaemen mond en wang met Sandelbloet besmeert,
[De Boschkornoelje plach hun tronïen voorhenen
Te mommen.] elk zwijgt stil, en heft zich op zijn teenen,
Vreest voor 't geruis der groente en adem van zijn' mond.
De beek schiet zachter neer. daer daevert al de grond!
De Nimfen vliên door 't wout, die hunne gonst versmaeden.
En sidderen voor die belachlyke sieraden;
Zy denken minst om sap van boomen, of hun bloet,
Maer dat hen 't aenzicht bloost van geilen minnegloet.
Of dat Apol hun wêer, om zijnen hoon te wreeken,
Heeft met het dartle bloet van Marsias bestreeken.
[+]Ik zal uitheemschen Rha, zoo konstig door 't penseel
Van geestige Natuur gemarmert, en geheel
Als in een' purpren daeu gedommelt en omtoogen,
Voorby gaen, met de Senne, een pronk van alle droogen,

[+]De Saters vermommen hier meede hun aengezichten.

[+]d'Uitheemsche kruideryen krygen haer waerdy uit onze weelde.

Pypkassie en haer merg, den Turbit groot van kracht,
En blaeuwe Schammony, een godlijk sap geacht.
Alleen om onze weelde en gulzigheit in waerde.
Elk was weleer vernoegt met kruiden van zyne aerde,
Onkostelyk geplukt in 't naeste land en wei.
Verkoelende latuw en wilde cikorey,
En zuuring, nut om slym en taeie vochtigheden
Te smilten, en, verkoelt, te veegen nae beneden,
De toortsen van de koorts te dooven in haer nat.
Zoo lang men niet, verkropt van overzeeschen schat,
Den traegen honger noopte, en hof en vlietbanketten
Te gader rukte, om zyn' verzaeden lust te wetten,
En brak den dronken dorst den mond op met gewelt;
Maer in het eerlyk zweet zijn broot vergaerde op 't velt.
De drooge borst verquikte, in zijn bekende streeken,
Met onbetaelden drank uit heldre waterbeeken;
Daer levenwekker speelt op 't ruischen van een bron,
En met zijn adem koelt de steekende avondzon:
Terwijl een looftapyt en zacht matras van zooden
Den onbezorgden schijnt tot stilte en rust te nooden.

Wie staet nu niet voor 't hooft geslaegen, en verzet,[+]
Die keurig op 't beleit van Neêrlands handel let?
En hoe de Maetschappy alom weet oog te houwen
Op alles, dat haer maght en koopmanschap kan bouwen;
Wanneerze zelf den schat der Indiäenen veilt,
In Indiäensch geweste, en met haer kielen zeilt
Van d'eene op d'andre kust, en weet de vyf Molukken
Van Folie, Nagels en Muschaetnoot leeg te plukken;
'T Ceilonsche Paradys, den aerdkloot door geacht
Om zijn kanneelboschaedje, alleen hier in zijn kracht,
De reuken wyt en zijt verspreiende op de stranden,
Te snoeien van kanneel en geurige waeranden:
Om die, op al de kust en eilanden verspreit,
En tweemael duizent en meer mylen uitgebreit,

[+]*De Indiaensche handel verspreit zigh,*

[+]Van daer Japan met vreugd verwelkomt onze vlooten,
Tot daer het Roode meer in zee komt uitgeschooten, [+]*Van Iapan tot het Roode meer,*
En d'engte van Bassore op Ormus stoot en brant,
Weêr te verhandlen voor de waeren van elks land.
Japansche rokken en Sappanhout, zijde watten,
Met koper, Porselein, en Amber, meer te schatten
Als gout, en Muskus met doordringende Sivet.
Noch schijnt niet ruim genoegh haer handel uitgezet,
Al blinkt Bataviën, een breidel der Javaenen,
Als oppermonarchin der Oosterindiaenen,
En ziet een' andren dagh en zonne in 't aengezicht;
[+]'T en zyze in,[*] Hispahan zich meê een koophof sticht,
En weet den gouden oogst der zijde te vertieren, [+]*En in Persien.*
In Persiën vergaert, en 't lant der Armenieren.
[+]Maer welk een dikke rook besluit mijn stem: men hoort
Gedruisch van wapens, en gekrijsch van brant en moort. [+]*De Oorlog tegen den groten Makasser*
Men kan bescheidelijk de troepen onderscheien
Der krijgsliên, aen hun zwarte, en witte lievereien;
Die winnen 't velt, daer barst al 't leger met een slag
Des vijands heirtocht in. de Nederlandsche vlag
Vermengt zich met Ternaetsche en Boegische standaerden.
De vlugtelingen staen ten doel der wreede zwaerden,
En storten als een bui ter neêr in 't bloedig zand.
De Vrees en Doot vervolgt hun even snel. al 't land
Rookt van 't vergooten bloet. 'k zie d'overwinners zwieren
Met afgeslaegen buit, en 's vyands ryksbannieren.
Ik kenze. dits 't beroemt Makasser daer wy staen,
Door zijn Leenvorsten, en lantzaeten steets verraên,
Die wy, door ons beleit, hun grootheit leeren bouwen,
Met dit te trappen, en geduurig kleen te houwen.
[+]Op Pegazus, berei u weder tot den toght.
'k Ben op uw vleugels nu al vergenoeg gebroght. [+]*Te rug reize naer het Y.*
Hier werp ik vruchtloos mijn gedichten voor de winden.
My lust den Ygod weêr aen mijn gezang te binden,

* *Het hof van Persien.*

De stroomgodin het hart te streelen, en al 't bloet
Te roeren, als ik zing de grootheit van haer' vloet,
Op. ziet Gilolo aen noch riekende Molukken,[+]
Gewoon kruidnagels met Ambon alleen te plukken.
'T verwoed Kambodïen met haer moortdaedig strand,
Siam en Arakam blyve aen myn regterhand.
De Ganges, noch Bengale, of Kormandelsche kusten,
Noch 't handelrijk Ceilon verlokken my tot rusten.
Spoei voort. 'k zie onder ons de kaep van Komory.
Zwaei nu Madure langs, en waer de heerschappy
Des Samaryns braveert. laet uwe wieken wiegen,
'k Wil Guzaratte alleen eens zien in 't overvliegen,
En Ormus, daer de wraek van Persië in het bloed
Des Portugees zich heeft baldadig afgewoed,
En tegen 's krijgsmans eed, door Engelant gesteven,
In koelen moede, 't zwaert door nek en strot gedreven
Van duizenden, te valsch met 's levens hoop gevleit.
Bellerofon, ik tart nu uw grootmoedigheit:
En, op dat geene zeen in 't laetst mijn' naem behouden,
Kruisch gy recht boven 't hooft der Garamantsche wouden,
En heien, dat ik smoore in 't Lybiaensche zand,
Of afgevaste Leeu my slokke in 't ingewand,
Indien de Kreeft misschien met zijn gevlamde straelen
My uit zyn' gordel trof, en deed ter aerde daelen.
    Hoe trekt my 't hart om weêr mijn vaderlijk gewest
Nae zulk een' langen toght te groeten op het lest?
De berggalm brult hier nae op 't brullen van de Leeuwen.
'k Hoor Olifanten uit hun naere wouden schreeuwen.
De wilde rossen, blint van dollen oorlogslust,
Aenbrieschen, dat het rookt en dreunt op al de kust,
En in slagorde trêen met steigerende maenen,
Genoopt door de trompet der woestenyorkaenen.
Al 't ongedierte gaept, uit bittren hongersnoot,
Van onderen my toe, en balkt vast om myn doot.

[+] *Langs verscheide kusten*

De hitte plondert bosch en berg van kruit en lover.
+Een dorre springvloet bruischt de zandzeeheien over,
En drijft in eenen storm de golven van het zand, +*Beschryving van de*
Door 't Hondsgestarnte, en zijn' vergiften âem verbrant, *Zandzee,*
Al rookende ondereen, de zandwel stuwt de baren
Op 't hooft van kemels, en verdronken reizenaeren;
De dijning sleept ze meê, tot ebbe of vloet, het lyf,
In 't zandbad uitgezweet, weêr op den oever dryv'.
+De bergreus Atlas schijnt met donkere winkbraeuwen,
En zijn' besneeuden baert, van ver' my toe te graeuwen: +*En't gebergte van Atlas.*
Terwijlme d'eenzaemheit en vreeze 't oog verblint.
Wat hoor ik? het gedruisch der losgeborste wind,
Die van zijn steile kruin met sneeujaght neêrgeslaegen,
Beneden gonst en stormt, met ongelijke vlaegen?
Of giert de hemelspil en wolken, lucht en maen,
Gestarnte en zon, zoo lang op 's gryzaerts nek gelaên,
En hecht met gordels om den hemelkloot gespannen,
Met zulk een barst rondom op zijn metaele pannen?
Hoe zweet ik dus? dat 's niet van vreeze, zoo ik meen,
Maer dat de zonnetoorts zoo heftig vlamt beneên.
Gy naere zanden en verslindende gedroghten,
Gy gloeiend Lybië, dit 's 't einde van mijn' toghten.
Vaert wel. en gy, ontruk my deze vrees: spoei aen
O Pegazus, zoo moete uw beeld noch schooner staen,
Met schooner straelen in 't gewelf des hemels pronken,
En uit zijn tafereel met vriendelijker lonken
U aenzien, als gy weêr uit uw gewijde bron
'T vermoeide hart verquikt op 't heilig Helikon.
Zoo moete Orions zwaert, noch Hydra u versaegen,
En Febus u altijt verschoonen van zijn' waegen.
+My dunkt ik schep van verre een zeelucht, die den brant
Der zon verkoelt. zoo is 't. ik zie 't Algeersche strant, +*De dichter ziet Algiers*
Het bloedig plondernest der Middellandsche stroomen,
Dat vast dien oorlogsstorm, al bevende, op ziet komen,

Die heel Numidïe en de zeekust wyt en breet
Heeft ingeslokt, en, als een vierige komeet,[+]
Die, schielijk aengestookt van zwavel, onder 't glimmen,
Zyn vierroe wankt van d'Oost tot aen de Westerkimmen,
Een' stouter Attila, eerst uit zijn land gezet,
Ten troon heeft opgevoert van 't maghtig Tafilet:
Van waer hy sneller als een Blixem, alle ryken,
En Sultans, voor zijn macht de vlag heeft leeren stryken:
En root van bloet, op 't spoor van Tamburlan, zijn Hof
Gevest, in root tieras van Vorstenvleesch, tot stof
Getrapt, en koppen door zijn heirbyl ingeklonken;
En bout zijn troonen op geraemte, en konings schonken,
In zijn triomfen en bloetstorten onverzaet,
Zoo lang hem 't zeeslot van Algiers niet openstaet.
Als of de hemel, op 't geschrei der kristenslaeven,
Een wreed Barbaer verwekte, om deze plonderhaeven
Weêr van de grondvest af te scheuren, en in zee
Te plompen, die 't zoo lang ontrust heeft van zijn ree.
Terwyl Europe alom, met plonderen en branden,
Haer eigen leden quetst, en scheurt haer ingewanden.
  Dat tuige ons Kandiën aen mijne regterzy,[+]
'T geen noch een vreugd geniet in haere slaeverny;
Dewijl mijn Francius zoo trots voor Roomsche tongen
Haer oorlogsdapperheit en rampen heeft gezongen.
Helaes! al 't geene ik kan, nae 't storten van uw ryk,
Is met mijn traenen d'asch te mengen van uw lijk.
  Terwijl ik tusschen aerde en hemel, ver geheven
Van 't aerdrijk, in een punt my vesten kan, of zweven:
Wensch ik de groote geest van Archimedes, d'eer
Van Syrakuze, min beschermt door haer geweer,
Als door zijn Hemelsche en wiskonstige gedachten,
Te wekken in het licht, en in zijn oude krachten
Herstelt te zien, die zich beroemde deezen kloot
Met zijne dommekracht, te rukken uit den schoot

[+]*Gelijkenis.*

[+]*En kandiën.*

En armen van de lucht, in 't schielijk ommezwaeien,
En d'elementen op hun harren te doen draeien:
Tot bei de Beeren, moê gespiegelt in het glas
Van 't Noordsche strand, verbaest de Gaditaensche plas
Begrimden, 't Leeuwenoog de Lappen zengde en Nooren,
De Stier den Perüaen vervaerde met zijn' hooren,
En al de starren, op zijn' wenk, als in een' droom,
Noch staende in hun gelit, en aen den zelven toom,
Nochtans eene andre zee en oever, andre wouden
En landeryen uit hun' hoogen trans beschouden.
Maer blijft vry starren, blijft, daerge op uw schiltwacht blinkt,
Tot d'aerde in d'ope keel der golven onderzinkt.
En gy, ô Geest! blijf vry uw stof en lijkasch gaeren
Op 't graf van Syrakuze, allang in puin vervaeren.
[+]Mijn reize is afgeleit. daer zie ik Waterlant
En 't prachtig Amsterdam aen myne slinkerhant, [+]*En komt weder op het Y,*
Dat, uit den Schouburg van zijn kielen opgereezen,
Zich opdoet voor myn oog met heerelijker weezen.
[+]Gelijk de morgenzon verschijnt met grooter gloet,
Als zy de nevels heeft gesmolten op den vloet. [+]*Gelykenis.*
Wat zie ik Hulken en zwaerlijvige oorlogsvlooten,
Pinassen, Fluiten en geladene Galjooten!
Die onder 't zeegejuich, hun aenkomst altemael
Uitdondren over 't vlak met keelen van metael:
Om voor die tydinge aen de Faem geen dank te weeten,
Die op haer' hooren dit zoo breet niet uit kan meeten.
[+]Maer ziet, nu ik 't gezicht laet speelen op het Y,
En elke vlootme op nieu verwondert, vinde ik my [+]*En in het laght.*
Weêr op myn eigen jaght, en Pegazus mijne oogen,
Als in een dichte wolk, ook zonder groete ontvloogen.
Geen noot. zijn bystant heeft Apol, en my voldaen.
Op jongen. 't roer in ly. laveer nu hooger aen.
[+]Koom, voer my verder heen, daer al die kielen dwaelen,
Om 't over Pampus met dien zeevloed door te haelen; [+]*Ziet de menigte van scheepen en daer onder,*

En kraem en zolders weêr te proppen met een' schat,
Die al des werrelts oogst vergaedert in een stad.
Hier legt een zwaer gevaerte op stroom, om voort te vaeren,[+]
De Goudkust van Guinee te zoeken door de baren,
En 't hooge strantkasteel van Mine en Kormantijn,
De britsche zeebanier ontrukt, die in den schijn
Van bontgenootschap, langs het goudstrant op quam donderen,
Om 't alles van yvoor en goud hier leegh te plonderen.
Nu is die roofzucht streng de nagels afgekort,
En 't rijk Guinee wort in ons' vlooten uitgestort.
De kielen, die vooruit met volle zeilen streeven,[+]
En telkens, beurt om beurt, gereet zijn vier te geven,
Met zeeschalmeien en kanon het vaderlant
Te groeten, zeilen naer de kruidige Levant:
Om Amsterdam en 't Y te zeegnen met de kruiden,
En eedle droogery, gegroeit in 't riekend Zuiden,
Daer 't kreeftvier op het hooft der Abissijnen steekt,
En daer d'Egiptenaer de droogen zoekt, en queekt
In ryke hooven en zijn kruidwaranderijen:
En daer d' Araber op gebergte en woestenyen
Den kruidoogst opgaert, eens t'ontlaên aen onzen vloet,
Eer dat de zomer, aen het rypen, wort begroet
Van 't naekend herftssaizoen: 't en waere een storm aen 't wassen,
De vloot in d'oogen stak, en gyzelde op de plassen.
Zy brengt ons sappen aen, met gommen, groot van kracht,
En droogen, tot behulp der kranken voortgebracht,
Gewoon het lichaem op te heemlen, 't quaet te weeren,
En ziekten by den duim te houden, en te keeren.
De verwkuip wacht reets nae haer Gallen, en Aluin
En Konsenijlje, grijs van graen, of levend bruin
Van buiten, die door konst geheldert tot scharlaeken,
Alleen de zon schijnt af te maelen door haer blaeken
Daer zijnzeme uit het oog. nu wil ik ry aen ry
De vlooten zien, en watze aenvoeren op het Y.

[+]*De Guïneesvaerders.*

[+]*Die nae de Levant zeilen,*

[+]De Groenlandsvaerder tart, op saemgekleefde boomen,
In baere zee 't gewelt van stormen en van stroomen,
Ysbergen, rotsen en gedrochten, een gevaert
Dat vlooten 't lichaem kneust en morzelt met zijn' staert.
Noch kan hy 't altemael verduuren, en gebrooken
Door ys en sneeu, in 't oog der hongerige spooken,
De watermonsters in hun eigen rijk en strand
Met spooren noopen, en hun leiden naer zijn hand.
De walvisch woelt vergeefsch met bulderen en wenden,
Als hem de zeeharpoen gestraelt is in de lenden:
Hy blaest vergeefs door twee fonteinen nae de lucht,
En verst het pekel met scharlaeken waer hy vlucht.

[+]*De Groenlandsvaerders.*

[+]Zoo wijkt een hart, te spae bekommert voor zijn leven,
Den doodelijken pyl hem door den rug gedreven.
Geen schuilplaets noch spelonk verlost hem van dat wee.
Hy schrijft zijn vlucht met bloet, en draegt zijn' vyant meê.
Dat monster, 't geen een' klip kon schynen voor de vlooten,
Valt eindlijk meê in 't net, en wort gekapt aen mooten,
Van zijn baleinen voort ontleed, en al zijn traen
En smout, in tonnen en karteelen afgelâen.

[+]*Gelijkenis.*

[+]Gae heen, beschuldig nu d'aeloutheit vry van logen,
Die Venus, wien de vlam der minne straelt uit d'oogen,
Die 't alles blaekt en brant, geteelt roemt uit den vloed
En bruischend schuim der zee, aertsvyant aller gloed;
De wilde Noordzee zelf, in 's werrelts nacht geschoolen,
Boet vier aen tusschen 't ys, en warmt zich by de koolen,
Wanneer den visschen 't smeer met kracht wert uitgeroost,
Om licht, dat schippers in hun lange nachten troost.
Zy zelf voed in haer borst een heimlijk vier van binnen,
'T geen al haer water uit kan dooven noch verwinnen.

[+]*Waerschijnlijkheit waerom Venus uit zee gebooren is.*

[+]De felle Hekla, van een teering aengerant,
Spuwt haer verzengde long en brandend ingewand
By groote brokken uit, die bulderen en draeven,
Als of de Hemel storte uit zijn gewricht en naven.

[+]*Beschrijving van den brandenden berg Hekla op Yslant.*

De vlam der binnekoorts, die haer allengs vrybuit,
Barst menigmael ten keele en monde al loeiende uit.
Heel Yslant beeft, wanneer dat groot gevaerte aen 't kraeken,
Een blaeuwe zee van vier en zwavel schijnt te braeken,
En wentelt uit zijn keel en schoorsteen met een zucht
Verbrande steenen, aerde en asschen nae de lucht,
En roltze al gloeiend, met den blaesbalg van zijn aessem,
Door d'oopen lucht, bezwalkt van zwarten rook en waessem,
Waer in zy flikkeren als starren met hun' gloed,
Tot datze al sissende neêrplompen in den vloed.
Men zeght; dat hier voorheen d'Ysgoden onder 't duiken
En speelen, in hun kil met brandende paruiken
Nêerdroopen, aengerant van onbekende vlam,
Toen in dien afgront eerst Vulkaen zijn woonsteê nam.
Men hoort de reuzen met hun mokers hier rinkinken,
Den oven ruisschen, 't stael en hygende ambeelt klinken,
Daer 't yszeegodendom, niet meer voor 't vier vervaert,
De vlam ontduikt, maer voet de vonken aen den haert.
Hier zeilt de houtvloot aen met hondert zwaere schepen,[+]
Die in den schoot van 't Y de Noordsche bosschen slepen.
Matroos, gemoedigt door zijn winst, begroet alree
Zijn jonge vrou, die t'huis gesmoort in hartewee,
Den Hemel smeekt, dat hy zoo lang de wilde baren
In toom hou, tot het schip komt voor de paelen maeren;
En Volkert, haere min waerderende uit haer trou,
Zijn spaerpot uitschudde in den schoot van zijne vrou.
Dan wenscht zy hem het woord weêr uit den mont te kijken,
Te hooren hoe veel winst de reeders zullen stryken:
Hoe onbezorgder nu de vloot is afgelaên,
Als toen Brittanje Noord en Oosteroceaen
Benaeude, en vlammende op een' rijken buit van 't Oosten,
Zich zeeschofferen en verkrachten dorst getroosten,
De Noordsche stranden tergde, en raezende onverzaet,
Het onverwacht gewelt vermengde met verraet;

[+] *De Houtvloot komt op 't Y aenzeilen.*

Te Bergen eindlijk, niet verdacht op zulke treeken,
Met havenschennende banieren in quam breeken:
Maer tot haer erfschandael, gedreven uit den vloed,
Der Nederlandren schrik van 't hart wiesch met haer bloet.
[+]D'oostzee heeft uit de Belt en Zont, als uit twee monden,
Zich van haer schat ontlast, en weêr aen 't Y gezonden
Gelijkze jaerlyx pleeg: d'Oostzee, die wyt en breet
Met haeren langen arm zoo veel gewesten meet,
Eilanderyen scheit, en groote koninkrijken;
Die heel Europe voor haer heirbyl zagh bezwijken.
Het heught haer noch, hoe 't heir der Gotthen hier voorheen
Uit alle Eilanden en gehuchten snel byeen
Gerukt, en voortgeprest uit kuilen en moerasschen,
Tot daer de snelle Don stort in d'Euxynsche plassen,
En die in 't yzre ryk van Zweden, 't ingewand
Der aerde polsen, en met een verwoede hand,
Afscheuren uitten buik der zwarte kopermynen,
En Muskovyters uit gebergten en woestynen
[+]Uitstoven by haer strant, gesterkt van al de maght,
Die Tarter, Deen en Noor oit heeft te been gebragt:
En witte Russen, die zich waepnen en braveeren
Met beerenhuiden en getoude borstgeweeren.
Zy weet noch welk een kreet door 't bange Europe klonk.
Hoe heel Germanje dreunde en daverde, out en jonk
Het haer te berge stont: toen d'opgedrieschte vloeken
Bestonden, heet op wraek, Itaelje te bezoeken,
Om nu der Cimbren doot te wreken met meer macht,
In eenen veltslach van 't Romeinsche heir geslaght.
Daer tachtigduizenden uit d'Oostersche gewesten,
Het vyandlijke land met bloet en lyken mesten.
Den Roomschen Adelaer, elendig onderdrukt,
Is menigmael door hun de slagvêer uitgerukt,
Totze onder Alarik, die 't Westen eerst vervaerde,
Het vette Illyrien verwoeste metten zwaerde,

[+]*D'Oostzee,*

[+]*Eertijts de geessel van Europe,*

En schonden de parruik der Itaeljaensche stêen,[+]
In stukken gerammeit, gebrant en plat getrêen,
Terwijl de vlamme in 't eind de kroon van Romen schende.
Een diepe dootschrik zette al 't aertrijk overende,
Toen die Vorstin, den toom van 't krijgsgeluk zoo ruim
Geviert, die 't aerdrijk pleeg te draeien op' er duim;
Drie werreltdeelen zagh getemt in haere banden,
Nu zelve een streng Barbaer, met saemgebonden handen,
Moest smeeken, en gezengt, geblaekert van den gloet,
Uit bittren nood den dorst versloeg met burger bloet.
Noch hadze licht het hooft weêr moedig opgestoken,
Had Totilas niet met meer wreetheit ingebroken:
't Geplonderd Rome van zijn bergen afgescheurt,
Muuraedje en 't Kapitool [waerom Europe treurt.]
En bousieraeden, uit alle oorden toegezonden,
Nu eeuwen lang gespaert, met eenen brant verslonden,
En 't heele kristenrijk gebloetvlakt in een' toght.
Nu heeft die groote maght zich zelf in rust gebrogt,[+]
En al te naeu besnoeit om weder uit te spatten,
Verrykt ons uit d'Oostzee met haere koopmanschatten.
De Zwedenrijker zet het wapenhuis aen 't Y
Gewelt van koper en moortdaedig yzer by,[+]
Met bergerts en metael, om van gesmolte vlieten
En eenen stroom van vier het grof kanon te gieten,
Met kogels, en wat meer de zeevaerdy beschermt.
Hy levert peltery, die 't koude lyf verwarmt,
En milden honig, met zijn wasch in bosch en heien
Vergâert, aen smaeken en koleuren onderscheien.
De Deen volmaekt de gifte, en graeft de loodmyn uit.[+]
Scheept ossen af, die niet dan dor gebeente en huit,
En afgeslaeft voor ploeg en karre in hun garreelen,
Zoo draeze hier verlost in vette weien speelen,
Zich zelf herscheppen, en ten dienst van hunnen heer
Betaelen 't lieflyk gras met voedzaem vleesch en smeer.

[+]*En inzonderheit van Italien,*

[+]*Voor ziet ons nu gewilligh met haer koopmanschappen.*

[+]*Zweden zend koper, peltery en honig.*

[+]*Deenmarken ossen;*

Die zouden aen Merkuur gewisser voordeel geven,
Als stieren, van Apol langs 't dor gebergt' gedreven;
Daer naeulijx bittre wilge en kruipend aerdveil groeit,
Indien hy noch misschien met steelen zich bemoeit.
[+] Het vruchtbre Pruissen schenkt in volgeladen Kaenen
Voor overvloet van gelt een rijken schat van graenen,
En gaert een groot gewight van dierbren ambersteen:
Niet voor het aengezicht der droevige Klimeen,
Gestremt in 't nat der Po uit Faëtuzes oogen
En haer gezustren, met een popelschors omtoogen,
Al zonnelingen, moê gekreten aen den vloed,
Om broeder Faëton, gesneuvelt door zijn' moed:
Maer die in 't Baltisch meir (als weste of noordewinden
Opblaazen, om weêrzijts een roof op strand te vinden,
Het witte zeeschuim op te jaegen, dat het kraek'
En kleve op ryzenhooft, gehelmde duin en baek.)
Gevischt wort, en op strand gedreven van de stroomen,
In onbekend gewest gedroopen langs de boomen,
[+]Gesneden, gepolyst en konstig gegraveert,
En zelf in 't schattrezoor van koningen begeert,
Het zy hy 't Elpenbeen in blankheit kan verdooven,
Ofsleepe een' strael van vier, als of de zon van boven
Hem met een flikkering vereert had van haer licht:
Voor welken glans 't albast des maegdeboezems zwicht;
Wanneer hy door de konst gedreven tot koraelen,
Zich om den blanken hals mach wentelen, en daelen
Vrymoedig 't kropje van godinnen op en neer.
Noch geeft hem d'artzeny geen' minder naem en eer:
Het zy de vlam hem dwingt het helmglas op te klimmen,
En teert zijn lichaem uit tot oly, zout en schimmen:
Het zy hy kleen tot gruis en stof verteert, met kracht
De moeder sust en haer opklimmingen verzacht.
Noch stontme een wonder een geheim in top te haelen:
'Ten waer mijn dichtheldin, te zwak voor zulke straelen,

[+]*Pruissen kooren, en barnsteen.*

[+]*Gebruik van de zelve.*

Gelijk een tedre maeght voor 't licht der middaghzon,
Alleen een ruwe schets en schaduw maelen kon.
d'Egiptenaer gewaegt van zijne Zantmumyen,
Die, zwart en uitgedroogt, misschien tot nut gedyen
Der artzen, maer om hun mismaekt en dor gelaet[+]
Verstrekken zeker een verschrikkelijk sieraet,
Wy kennen lijken in een ambergraf geslooten,
Met blinkend spiegelglas van Barnsteen overgooten,
Gelijk een glazen kleed, aen 't gansche lijf gepast,
Waerin het blanke rif, van nuchtren slaep vermast,
Schijnt een vioolendaeu en verschen geur van roozen
Te blaezen uit den mond en lippen, die noch bloozen.
Eert nu noch[*] Martiael met zulk een' vollen zwier
Het ambersteene graf, zich sluitende om een mier!
Gy eedle rompen, die geveiligt voor 't vernielen
Der eeuwen, even schoon en onverteert uw zielen,
Met goddelijker glans verheerlijkt, in een ry
Van Serafijnen wacht, om weêr in maetschappy
Vereenight, en op nieu van hemels vier ontsteken,
Den yzren keten van het sterflot af te breeken,
En 't Cherubijnendom te groeten mond aen mond,
Dankt Kerkring voor zijn konst en amberbalsemvond,
Die u gerust bewaert voor havixklaeu en tanden
Der elementen, die u dreigden aen te randen.
Nu scheurt de lucht vergeefsch op u haer nagels af.
Geen water zal 't vernis van 't kristallynen graf
Afweeken, en door 't kleet en glazen rusting dringen.
My dunkt ik zie met vreugde u luistren nae mijn zingen.
Een strael van dankbaerheit blinkt uit in uw gezicht,
En uit uw zwijgen klinkt meer lof, als uit mijn dicht.
De graenvloot, die in ly daer achter blijft laveeren,[+]
Koomt met de Dantsiker pontkamer ons vereeren,
En brengt heel Poolen en Podolie in aen graen,
Bequaem de werrelt uit haere akkers te verzaên

[+] *Zulk een gëambert lijk is my van den heer Kerkring getoont, 't welk zijne E. zeide, in barnsteen onverderffelijk, door zijn konst, te konnen bewaeren.*

[+] *Poolen geeft overvloet van graenen.*

* *Lib. vj. Epigr. 15.*

Met haver, edle tarwe en alle korenzaeden,
Indien het rijk met d'Ukranye niet belaeden,
[Daer Dorozensko uit zijn poelen opgestaen
De scherpe hoorens van de Turksche halve maen
Met zyne sabel wet, en dreigt den Poolschen adel,
Door zijn Kozakken fier te lichten uit den zadel.]
En hier van Tarter, daer van wreeden Turk bestreên,
Zijn koorenschuuren min verzien konde als voorheen.
Terwijl het landvolk in Russinje en Walachye,
Getergt door hun gewelt en oorlogsrazernye,
De zikkels nederwerpt, het harnas voor de borst
Omgorden komt, een oogst van lyken ploegt en dorscht,
En ziet het zaed door bloet verstikken in de vooren.
[+]Maer roem niet al te trots op uw gewasch en koren
ô Poolen, dat zoo ver met uwe grenzen springt,
Dien ongemeeten kreits van korenryken dwingt;
Zuidbeveland alleen, de schuur der Zeeusche baren,
Myn vaderlant, braveert met schooner koorenaaren.
De milde Ceres heeft hier laetst haer' troon gebout,
En 't veld gehuldigt met een' tabbert geel van gout,
Men hoort bescheidelijk de goude plooien kraeken,
En ziet den wint den halm verkoelen voor het blaeken
Der steile zomerzon, en d'opgezwollen aer
Uitkemmen, streelen als een pruik van goutgeel haer.
[+]Gelijk een voester, door een heimelijk beweegen,
Haer lieve voesterling, in haeren schoot gelegen,
De malsche wangen streelt, het minnend hart verquikt,
En met de goude naeld de blonde lokken schikt.
'k Had u de vlagge lang voor 't Goesch gewasch zien stryken,
Was dit geen duim by uw groot lichaem te gelijken,
En deeg dit Eilant uit zoo wyt als uw gebiet:
De zoute Schenge week uw' rijken Wijssel niet.
Waer zal ik eindelijk mijn zeevaertdicht bepaelen?
Zoo veele schepen doen alom mijn oogen dwaelen.

[+]*Die echter wijken voor de zuidbevelandsche in Zeeland.*

[+]*Gelijkenis.*

Maer zie de vloot uit Spanje en Portugael rukt voort,[+]
En glipt langs Pampus heen. kom jongen voerme aenboort.
Mijn hart bezwijkt, en schijnt het lichaem te verlaeten,
En wenscht om sap van zielverquikkende granaeten,
Vervult met Nektar, zoet of amper in den mont,
Met citers, en het ooft dat uit Sineeschen gront
In Spaensche lucht verplant, beschaemt den blos der roozen,
En gulden appels die in Hespers boomgaert bloozen,
En zelver Herkules verlokten tor den roof.
Ik zie d'oranjen en limoenen, noch met loof
En frisschen daeu besproeit, en maght van spaensche wynen,
Met druiven, door de zon gesmolten tot rozijnen.[+]
Maer al dit zoet verdooft den bittren naesmaek niet
Der galle, ons ingeperst met traenen en verdriet;
Toen Neêrlant, door de hoef van 't Spaensch genet vertreden,
Haer vesten zagh in bloet verdronken, haere leden
Gebroken, en geblaekt op 't gruwzaem moordschavot.
Maer Spanjen, edel land, wie zach uw' roem geknot?
Wat Paradys kon u in vruchtbaerheit verwinnen?
Wie zou u niet om uw landsdou en ooft beminnen?
Indien de hemel, in een land zoo milt en goet,
Ook menschen had gestelt zoo lieflijk van gemoet!
Maer zy verwinnen elk zoo ver door hun verwoetheit,
Gelijk de muskadel en dadel, door hun zoetheit
Den wringenden olyv. nu hoeve ik geen bescheit
Te vraegen, waer van daen de vloot die herwaert leit,
Naer onzen Ystroom keerde, en met wat schat geladen.
Ik kenze aen haer getal en nieuwe pronksieraeden.
Bordeeus en Nantes heeft die vrolijk afgelaên[+]
En andre zeesteên aen den Franschen Oceaen.
Zy sleept ons Bachus in, en troost bedrukte harten
Met helder wijngaerdzogh, een artzeny voor smarten.
Zy overstroomt ons met een rijke zee van wijn,
En geeft dien Nektar smaek met manne en Ambrozijn

[+]*De Spaenschvaerders brengen Citroenen en Oranjen mede.*

[+]*Ook rozijnen.*

[+]*Uit Vrankryk haelen onze vlooten wijn,*

[+]Van strandzout, opgedroogt in breede strantspelonken,
Dat in de zoutkeet hier, bestreên met vier en vonken,
De zwarte huit met kracht wert afgestroopt, en net
Geloutert, komt in 't licht op 't sierlijkst geblanket;
[+]En d'eedelste kastanje uit Bloische bergwaranden,
Voor wintersnoepery gestuurt in onze landen.
[+]Met zoo veel nut voorziet ons Vrankrijk; maer meteen
Van zijn lichtvaerdigheit en wispeltuurigheên,
Die, onze eenvoudigheit verbasterende, zeden
En draghten indringt by onze ouders niet geleden:
By wien een man in 't veld by 't klinken der trompet
Wiert uitgekooren, geen hofjonker in 't salet.
Men kende geen pluimaedje, als op den kam der helmen,
Geen deegens, als tot straf van moordenaers en schelmen.
Nu strekt het bei tot pracht, die 't jonkerdom verfraeit,
Zoo drae 't de weêrhaen maer in 't hof van Vrankrijk kraeit.
Die leert ons nu het hooft en beide d'oogen duiken,
In 't masker en de pracht van krullende parruiken,
Ons haer te scheeren, om sieraet met gelt betaelt,
En licht een' dooden romp van 't schandig rad onthaelt.
Zoo drae de morgenzon haer rossen heeft geslagen
In 't gloeiende gareel, en van den gouden wagen
De werrelt toelacht met een vrolijk aengezicht,
Gewennenwe ons, verwijfde, als was't onze eer en plicht,
Te vraegen, welk een wet ons Vrankrijk heeft gegeven,
Wat kleedinge ons belast. waer toe vervalt ons leven!
Zorgvuldige Natuur, gy had ons door uw hand
Geen reedelijk begrijp genoeg in 't hert geplant
Om 't lijf te hoeden voor de lucht en haere stormen,
't En waer men 't laeken sneede in alderhande vormen,
En elk een Proteus scheen in draghten nae 't geval,
Of een kameloen in kleuren zonder tal.
Maer voor de wulpscheit, die uit Vrankrijk aen komt dryven,
[+]Leert d'Engelander ons aen deftigheit beklijven.

[+]*zout,*

[+]*En kastanjen*

[+]*Gelijk ook de fransche wulpsheit.*

[+]*Engeland geeft meê zijn waeren.*

Hy noopt den oorlogsmoet met spooren in de zee;
Maer deelt zijn koopmanschap miltdadig uit in vreê.
Mijn Zangnimfheeft zoo lang de zeetrompet gestoken[+]
Met lust, en zagh 't aen moet noch ryke stof ontbroken.
Zy heeft o Goden, en Godinnen van het Y!
De werrelt omgedoolt met uwe zeevaerdy;
Maer 'k zagh op hooger toon uw eere in top te raeken,
Indien my veilig stond uw stroompaleis te naeken,
Uw heerlijkheit te zien in vollen zwier en praght.
'k Heb nu om uwen naem van buiten maer gedacht;
Van uw sieraet een kleed van ydlen lof geweeven.
Is 't waer! en worde ik nu van hooger geest gedreeven?
En schijnt de vloed my meer te zwellen als voorheen?
Indien ik waerdig ben uw zeehof in te treên,
En magh ik weten, hoe de raed der Watergoden
Uw grootheit schat, en welk een hulde u wort geboden,
Zoo drenk mijn schachten met onsterffelijken ink;
Op dat ik u alom..... help Triton! ik verdrink.

[+]*Besluit van dit boek.*

EINDE VAN HET TWEEDE BOEK.

Inhoud
Van de Print voor het derde Boek.

D*E holle steenrots strekt een Gulde Bruiloft zael.*
Het kostlijk paviljoen, verheerlijkt door festonnen,
Toont Peleus en zijn Bruid. vorst Proteus mild van tael,
Ter slinker zijde, heeft het Bruiloftdicht begonnen
Te leezen. God Neptuin sluit Thetijs rechterzy.
Nae hem volgt d'Ygod, met een werreltkroon beschonken
Van kostelijk gesteente, onschatbaer in waerdy;
De ryke mantel deelt in 't weêrlicht van hun vonken.
De slangestaf verbeelt zijn koopmanschap, en lust
Tot vreede. naest hem zit de Donau, woest van oogen,
De heirbijl toont hem forsten oorlooge uitgerust.
Hy heeft de lokken met een krans van Hulst omtoogen.
Zijne arm omhelst den Ryn, die op een wijnpars leunt,
En met een tulband praelt van jonge wijngaerdblaêren.
Hy ziet den Aemstel aen, die zich't rumoeren kreunt,
En wet zijn stroomgeweer. De Teemsgod sluit de haeren
In een driedubble kroon, en draegt in d'eene hand
Het twistooft, d' andre torst drie vastverknochte pijlen.
De Seine breekt verwoed de berkemeiers, brant
Vantoorne, en grijpt zijn zwaerd, trotseerende onderwijlen
Met eene mantelslip, den Iber afgerukt,
Die schort de winkbraeu, schud zijn kroon met ellef takken,
En slaende op zijn gevest, toont hoe 't hem weinig drukt.
De Noordstar van de Belt flaeut in deze ongemakken.
De Loosheit wort terwijl het masker afgelicht:
En 's Hemels Voorzorg dwingt de Staetzucht tot haer plicht.

Joannis Antonides van der Goes, *De Ystroom*

De ystroom.
Het derde boek.
De gulde Bruiloft van Peleus en Thetys.

WAer ben ik? heeft de doot mijne oogen niet geloken?
En zien we noch? verdwijnt nu toovery en spoken?
O strand! o baren! en gestarnten! kleen en groot,
Die met uw straelen boort tot in den diepsten schoot
Der zee, door 't golvend kleed en dundoek van het water,
Getuigt met my wat vreugde en vrolijk dischgeschater
Ik waerlijk heb gezien, of wonderlijk gedroomt.
Gy watergodheên meê, die om den aerdkloot stroomt,
Verschoont my, zoo ik nu wensche een bazuin te strekken,
Die uw geheimenis de werrelt magh ontdekken.
De zonnekar was lang ten golven uitgerent,
En wiert in 't zonnespoor voorover opgement,
Om langs die steilte allengs ten heirbaentrans te klimmen,
Zoo ver gescheiden van de diepgezonken kimmen;
Wanneer ik schielijk, op mijn onbedachte beê,[+]
Wiert over hals en hooft gedompelt in de zee,
En met een lieflijk sap het voorhooft overstreeken,
Om onder 't water zelf te konnen zien en spreeken.
Ik daelde zachtlijk door den grondeloozen kolk,
Van Tritons ondersteunt en zeegroen watervolk.
Zy kneedden 't zilver nat in 't zinken met hun voeten.
In 't eind quam my een stroomherout van onder groeten.
Hy droeg zijn konings merk en groene stroomlievrei.
Toen zagh ik in 't verschiet nae hem een' langen rei

[+] *De dichter vertelt wat hem in zee bejegende.*

Van Yprincessen, elk gevolgt van kamenieren,
Die yverig Mevrou opheemlen en versieren.
Zy groeten my beleeft: waarop my d'afgezant
Met dreunende geluit en een' verheven trant
Van spreeken, die my lang noch daeverde in mijn ooren,
Als of hy bromde door de boghten van een' hooren,
+Dus aensprak: zijt gegroet ô vreemdling in ons hof.
Het staet u open. gae, beschryv zijn groote en lof. +*Komt in het hof des Ygods,*
De Koning heeft het my bevolen. dit 's het teeken.
Maer heden zult gy hem hier konnen zien noch spreeken.
Hy is in 't hooftpaleis van vader Oceaen,
Daer al de zeemacht zal vergaedren, opgegaen.
Zoo drae gy zijt vernoegt, en wenscht van hier te scheiden,
Zal ik met mijn karros u zelf ten hoofgeleiden.
Ik dankte eerbiedig hem voor zijn beleeft onthael.
+Maer wenschte, eer ik bezagh de prachtige Yhofzael,
Den staet te weeten, en de naemen der Mevrouwen, +*Ziet de hofjoffers,*
+Om hen mijn dankbaerheit gevoeghelijk t' ontvouwen.
Ik zalze, sprak hy, u optellen, luister maer: +*En leert haere naemen.*
Glaesoogelijn, de min van eedlen Dompelaer,
Die schoon hy magh met recht op hooger stamhuis boogen,
De kroon van zijn geslacht vereert aen haer schoone oogen:
De forsse Bronling was zijn' stamheer, groot van maght,
Zy is van Grondenier en Klaertje voortgebracht.
Vrouw watertreedster lang in Duikers echt verbonden.
De schoone Watergond door Havenplaeg geschonden.
Oprechte Lobbrig en Blazijne, 's minnaers smart,
Schoon Zwemmer deze volgt, en gene Waterhart.
Maer Zwaenelijn bemint haer' Snelvoet om zijn gaven,
Vergeefs: want Haveny legt hem in 't hart begraven.
Besnede Zoetemont, nu vierig jaer op jaer
Omhelst, maer noit getrout aen trotzen Zoutenaer;
Met Golveling, ten hoof van Vischman opontboden,
Om d'echt te sluiten in de Bruiloftsvreugd der Goden.

Kilzoekster boven al trotseert het hofgezin,
Nu Oeverroof zoo fel genoopt wort van haer min.
Strantin is veel te fier voor ouden Dijk beklimmer,
Vermoeit van 't jaegen. dit is 't Ygodinnentimmer.
De rest van minder staet, of met zijn Majesteit
Voor uitgetreên, bemoeit zich met geen hoflijkheit.
Maer gy verstaet u niet op onze pleghtigheden.
'k Zal hen in uwen naem uw eerbewijs ontleeden.
Bezie het Hof. gy zult met uwen wil volstaen.
De Goden zien nae 't hart' waeruit de woorden gaen,
Hoe diep het in zijn vet en adren legt gedoken.
Zy zien 't: en 't heeft hun aen geen venster oit ontbroken.
Zoo liet hy my alleen. Meceenen, die tot hier[+]
Mijn mijmeringen hebt geprezen, en mijn vier
Zoo gunstig aengestookt, ay laet ik u verwekken
Om verder noch de maet van uw gedult te rekken:
Mijn droomen zullen niet verschijnen zonder zout.
Uit aerde en stuivend zand vergaertmen dierbaer gout.
Die peper kaeut en breekt vind zijn verborgen vonken.
Het Hof des Ystrooms schijnt uit louter rots geklonken,[+]
Zoo hecht is 't buitenaen van marmer en albast,
(Gevischt uit schepen, door een' storm op zee verrast,
En tot een hofgebou en voorraet weggesloten.)
Met mosch aeneen gekleeft, in 't water opgeschoten.
De paerlemoederschelp en 't eedele gesteent
Schijnt hier geregent, en de konst met pracht vereent.
En twijffelt iemant noch uit onkunde aen ons spreeken?
Hoe, zou 't een stroom aen schat en heerlijkheit ontbreeken,
Die al den rijkdom van de werrelt noch vertiert!
Beneem den Moor dan 't gout, den Russen 't wilt gediert.
De hooge hofpoort wort geöpent midlerwijlen,
En knarst met yzren monde op zijn metaele stylen,
Gezien al 't zeehof te verduuren, ongeschokt,
Indien een zwarte bui van oorlog, die vast wrokt,

[+] *Aenspraek aen de begunstigers van dit werk.*

[+] *Beschrijving van het Hof des Ystroomgods.*

Zijn' wasdom had, om met een springvloed aen te breeken,
En eene vlam van nijt in 't Godendom t'ontsteken,
Terwijl de voogd van 't Y noch hand noch vinger roert,
Maer uit zijn' wapenburg hun aertsgewelt beloert.
[+]Men mompelde, en het is van hooger hand gekoomen,
Hoe d'Ygod vreeslijk wiert benijt van vele stroomen,
Wien 't hert verstikte van venijn en groene gal,
Vergeefs voorspellende in hun droomen zijnen val.
De bou van 't hof is zelfs niet zonder schamper wrokken,
(Dus luit de waterfaem) zoo heerelijk voltrokken.
[+]Mits d'ingang zich vertoont, en d'eerste galery
In 't opgaen van de poort, praelt aen de rechterzy
De koninklijke troon, op trappen hoog geheven,
Getoit met beelden, door een net pensoen gedreven,
En overryk versiert met goud en waterschat:
Geheimenissen van geen sterflijk brein bevat,
En met een' zwarten nacht en schaduwen bewonden,
Op Glaukus raed geschikt, dieze eerst heeft uitgevonden,
Of uit Egipten [eer hy 't sterflijk kleet verliet
En wiert een Zeegod, ryk en maghtich van gebiet.]
Ontleent, en uit den mond van Hermes onderwezen.
Op vijftig pylers staet het zaelgewelf gerezen,
Gehouwen uit arduin en helder bergkristal:
Veel minder om het dak te stutten in zijn' val,
Als om de majesteit een groter glans te geven;
Met root en wit korael, eerst in de lucht gesteven,
Geslepen, gepolijst, en sierelijk gedraeit,
En ronde parlen en gesteenten rijk bezaeit.
[+]Men ziet' er afgemaelt in fenixschilderyen,
De zeehistorïen van oude en nieuwe tijen:
Hoe deerlijk Scylle vlucht, en ommeziet nae 't strant,
Om d'eechenis van zeegedroghten aengerant,
Met opgesparden muil noch schijnende te blaffen,
Om dus haer preutsheit en verwaenden moet te straffen.

[+]*Nydicheit der Watergoden over de kostelijkheit van 't gebouw.*

[+]*'t Paleis is doorgaens versiert met beeldwerk,*

[+]*en schilderyen van Scylle,*

Zy staet, gelijk een hart, dat uit den aêm gevlught,[+]
In eenen waterstroom zich neêrstort met een' zucht,
Een doodstuip voelt, terwijl het overlaên van wonden,
Omringt wort van een' troep afgrijsselijke honden:
Het voelt zijn' loop gestut, zijn krachten afgestreên,
En schijnt alree van schrik herschapen in een' steen.
Men ziet de Spaensche vloot aen d'andre zy bestreeden[+]
Van God Neptuin, geschokt, gewrongen uit haer leeden,
De Kraeken door den storm geplondert van hun want,
Gevaerten hooger als een krijtberg aen het strand.
Hier drijft'er een, berooft van braemzeil en zijn blinden,
Gins worden rae en mars gescheurt van felle winden,
De fokken uit het lijk gerukt, de mast aen twee,
En bak en schoverzeil met kracht geplompt in zee.
Al 't hof is rijk voorzien van koninklijke zaelen
En hofvertrekken, die met kostlijkheden praelen,
Een koning waert, die uit een rijk van kleen beslagh
Al 's werrelts kusten heeft beschaduwt met zijn vlagh.
Maer 'k zagh terwijl een ry karrossen ingespannen,[+]
Den trotsen adeldom der fiere watermannen
Gereet de Jofferschap te leiden naer 't paleis
Des Zeegods. elk begeeft zich op de Bruiloftreis.
Zoo zietmen eene vlucht van doffers, opgetogen
Van min, hun duiven, van den hoogen olm gevlogen,
Door hofwarande en beemd naevolgen overal,
Tot datze strijken aen een verschen waterval.
D' Aertshofgezant van 't Y quam zelf my eindlijk vraegen,[+]
Of ikme nevens hem wou vlyen op den wagen.
Het wert hoog tijt. eer al het stroomendom, vergaert,
My mocht ontdekken, in de plaets voor my bewaert,
En van de Bruiloftdisch gescheiden met gordijnen.
Wy traden op. gevoert van snelle zeedolfijnen,
Die hy met zijn gezang den weg wees door den stroom,
Die strekte 't koetsgespan voor halfter, zweep en toom.

[+]*Gelijkenis.*

[+]*en 't vernielen der Spaensche Vloot.*

[+]*Al het hofgezin vertrekt naer het paleis des Zeemonarchs, Gelijkenis.*

[+]*gelijk ook de Dichter om te zien de gulde bruiloft van Peleus en Thetys.*

Hy zeime in 't henespoên, hoe 't lichtlijk stont geschoren
Dat ik geen Bruiloftvreugd maer fellen twist zou hooren:
Hoe 't hart der vorsten barnde in een gety van haet;
Maer dat zijn Koning niet bezweek voor nijt noch smaet.
Hy kende zijn gezagh, en zijne bontgenooten:
Zy zouden vruchteloos de hoorens op hem stooten.
[+]Wy zien terwijl 't paleis van vader Oceaen
Een breeder ruimte met zijn grove leên beslaen,
In grooter schijn van staet opdaegen voor onze oogen,
Met hooge pylers en gehouwe marmerboogen:
Alsamen een gevaert, gelijk van Tyfons rot
En zyne reuzen tot een eeuwig waterslot,
Dat, ryzende uit de vloên met twee verheven kruinen,
Van gansche rotsen en gescheurde marmer duinen,
Alle eeuwen tart, en schijnt den tijt ten trots gesticht.
De vrees en spoet benam my 't overig gezicht,
Terwijl wy, heimelijk voor 't hofportael gedraegen,
Van niemants oog ontdekt, afstegen van den wagen,
En sloopen door 't klinket de zuiderhofpoorte in,
Door buitenwegen, naeu bekent aen 't zeegezin;
Tot my een kleen vertrek in 't donker wiert gewezen,
Waer in ik 't al kon zien, en niemant had te vreezen.
Welaen mijn Zangheldin versterk my nu 't verstant.
Verzie mijn vaerzen van een heerelyker trant.
'K begin een werkstuk, om mijn schouders in te wegen,
Ten zy gy uit Parnas my toewenkt met uw' zegen.
[+]De Sulmöaensche zwaen,[*] zoo hoog in geest verlicht,
Zingt Thetijs huwlijk, in zijn Vormherscheppingdicht,
Op eenen andren toon, door Proteus raed bedrogen,
Die, zigh beroemende in 't stoffeeren van de logen,
Toen liet verluiden als of Thetys, noit geraekt
Van minne, alleen zigh vont met d'eenzaemheit vermaekt
Op 't strant van Emonye, en onder mirteblaeden
Gedooken, naekt daer pleeg te rusten, nae het baeden;

[+]*Beschryving van het Zeehof.*

[+]*Ovidius, door Proteus misleit, beschrijft het huwlijk van Thetys anders als wy.*

* *Lib.xj.*

Of in een holle klip te schuilen voor de zon,
Waer Peleus haer verschalkte, en op zijn' raed verwon:
En werpende om den nek der schoone zyne banden,
Haer vast hielt, hoeze zocht t' ontworstlen uit zijn handen,
Nu als een vogel, dan een boom, of Tygerin.
Hy laet niet af; en plukt de vruchten van zijn min.
En wat hem verder is met Ceïx wedervaeren
Op zyne wolvejaght, en hoe hy d'oorlogsschaeren
Der menschepaerden sloopte, en 't Lapiteesch gewelt,
Zijn geestigheden, dus door Proteus opgestelt,
Die Thetys Bruidegom, noch Thetys aenzien passen,
Die al den aerdkloot torst in d'armen van haer plassen,
En wyder uitspringt met haer eindeloos gebiet,
Als 't zonnelicht den glans van zyne straelen schiet;
Die Majesteit was noit door Peleus list te dwingen.
Ons lust het van deze echt de waerheit op te zingen.

Vrou Thetys walgde lang van Triton haer' gemael,[+]
Die traeg en stram, vergat het minnelijk onthael
Om zulk een schoonheit, die den Zeegod zelf deed blaeken
In heete vlam, nae haer begeerte te vermaeken:
Toen d'ouderdom zoo ver den gryzaert overwon,
Dat al haer vier, zijn sneeu niet langer smelten kon.
De droefheit dwong haer uit het hooftpaleis te scheien,
Haer' weduwlyken staet en onheil te beschreien.
Het lust u nu niet meer, ô Thetys in uw bron
Het hooft te spiegelen, uw lokken in de zon
Te toien, en een' krans van wier, met zeegewassen
En parlen geschakeert, op 't geele haer te passen,
De schoonste hoorentjes te rygen tot een snoer,
Uw kleet te zoomen met korael en parlemoer,
En door den sluier, van een' zachten wint bewoogen,
De blanke borsten, by geval, aen 's minnaers oogen
t' Ontdekken, en hoe teer de boezem zwoegt en speelt,
En aen het blaeu sattijn een' dartlen luister deelt.

[+] *De dichter, gesterkt door de hulp der Zanggodin, verhaelt den Oorspronk der Gulde bruiloft.*

[+]Gelijk de lentezon zich toont aen d'aerdsche volken,
Wanneerze flikkert door een blaeu tapijt van wolken.
Neptuin wert in zijn ziel medoogende om haer leet,
Verdroeg niet langer dat zy dus haer leven sleet:
Hy noodze weêr ten hove, en zweert met heilige eeden,
By Styx en Acheron, Vloekstroomen, die beneden
Des weerelts kim gedoemt in eindeloozen nacht,
Den zwarten afgront met moeras en dubble gracht
Omsinglen, haer verdriet door zijn gezagh te keeren;
En stemt haer reukloos toe wat beê zy zal begeeren.
Wie kan een schoone vrou iets weigren, als zy schreit!
Geen blixem treft met zulk een onweêrstandlijkheit.
Zy vat den God op 't woort, en tegen zeegeboden
En wetten, eeuwig in den raet der watergoden,
Als Hemelval en staetorakels vastgezet,
Ontheiligt d'echt, en eist verandering van bed.
Toen hadmen 't zeepaleis een Troye zien verstrekken,
De goden in slagorde elkandre tegentrekken,
En Thetys een Heleen vertoonen in den vloed,
Had Triton niet, te vuig en vadzig van gemoet,
Oneedle rust bemint, zich laetende bekooren,
Met vryer nu den slemp te volgen als te vooren,
Noit met den nek begroet te worden van zijn vrou,
Indien hy nevens hem gedoogde een anders trou.
'T verbont is vast gestelt. de Vorsten van de stroomen
Zijn elk de hooftpoort van de Hofzael ingekoomen,
Daer Thetys van een' helt, gekooren na haer' zin,
Den trouring wachte, en hem zou kroonen met haer min.
De Koning van het Y moght dit geluk verwachten,
Had niet een andre reets verovert zijn gedachten,
En over zijn belofte en min getriomfeert.
[De Zuiderzeeprinces was met zijn trou vereert,
En scheen hem Thetys verre in schoonheit t' overwinnen.]
Dan was de Maes, dan 't Scheld de vierigste in 't beminnen,

[+]*Gelijkenis*

Nu streeken zy de vlag voor Tyber, Po en Ryn.
Een' staet maer aen haer keur, en hondert willen 't zijn.
Zy had op dezen dagh misschien noch niet gekooren,
En al de Watergoôn, ontstelt van bystren tooren,
Elkâer te vier en zwaerde uit minnenijt ontzegt,
Had d'Oppervoogt der zee den twist niet bygeleght,
En aen het zeegeslacht de trouhoop afgesneeden,
Om die gevaerlijke echt aen Peleus te besteeden,[+]
Een sterflijk helt, van hem om zijne deugd geacht,
Die dan d'onsterflijkheit meteen was toegedacht,
En 't 't Zeevoogdyschap tot een Bruidschat toegeweezen.
De breede waterraed heeft d'uitspraek hoogh gepreezen,
En 't vonnis toegestemt. held Peleus wort gelicht
Van d'aerde, en zijn natuure ontrukt door krachtig dicht
En onbegrijplijk nat, waer meê hy wierd begoten,
En heeft een grooter leest van lichaem aengeschoten,
Waerin zijn gemalin te vreden en gesiert,
Noch jaerelijx den dagh van zijn herschepping viert.
En, krachtiger van min getroffen nae het trouwen,[+]
Nood al het hof, om weêr de gulde feest te houwen,
Tot erfgedachtenis van die doorluchte stont
Dat zy voor 't haetlijk sloot dit wenschlijk echtverbond.
Nu was die blijde dagh verjaert, de waterheeren
Te hoov' verscheenen, om de Bruiloft te vereeren,[+]
En 't Vloedgodinnendom getoit en geblanket,
Verwachte om nae haer' staet te worden aengezet:
Terwijlme d'Ygezant de naemen der Rievieren
Verklaerde, hun gezagh, en door wat land zy zwieren,
De paelen van hun rijk en ouderdom en staet.
Zie, sprak hy, die hier praelt in 't hagelwit gewaed,[+]
Zoo deftig geparruikt met lange en grijze haeren,
Bekranst met matelief, en vrolijk ooft en blâeren
Van vogtig waterlisch, is d'oude Tybergod;
Die eer drie werrelden het hooft op zijn gebod

[+]*Thetys word gescheiden van Triton haeren gemael, en gehuwlijkt aen Peleus.*

[+]*Welke echt zy jaerlijks met een Gulde bruiloft viert.*

[+]*De watergoden verschijnen ter feeste.*

[+]*En voor eerst de Tyber.*

Zagh buigen, of hun dwong met triomfante zwaerden
En veste 't rijxgebied der Adelaerstandaerden
Zoo ver de zon het hooft der vlieten overstraelt.
Zijn bron is d'Apennijn waeruit hy adem haelt,
En 't aenschijn heft in 't licht, en eindlijk met zijn stroomen
Eerbiedig spoelt en speelt door 't albeheerschend Roomen;
Daer nu de krijgsbannier en heirbijl wort vertreên,
En 't geestelijk gezach ootmoedig aengebeên,
Van Bisschoppen gestrekt en purpre kardinaelen,
Blinkt door Europe met een goude trits van straelen,
[+]Die herwaert met een kroon van beukenbladren treet
Is d' Arno, die, in 't eind hoovaerdig, wijt en breet, [+]*d' Arno.*
[Als niet gedenkende hoe teer hy wert geboren,
Wat steilten in 't begin zijn golven schier versmooren,
Daer 't Apennijnsch gebergt by Falteroon hem teelt.]
En van veel bronnen maght van water toegedeelt,
Die milt hun aderen en borst in hem ontladen,
Door 't schoon Florensen stroomt, befaemt door heldendaeden
En 't lot der Medices, van 't weifelend geval,
Dat eedle zielen treft, gekaetst gelijk een bal,
Nu als bandijten fel vervolgt, vermoort, verdreven,
Dan boven 't grimmen van de nijt ten troon geheven;
Waeruit dat stamhuis nu, ontworstelt alle wee,
Doorluchtig bloeit en houd zijn erfbezit in vree.
Zoo rukt hy voort en deelt de vruchtbre korenvelden,
En bruischt door Piza heen vermaert door letterhelden,
En laeft den gront van 't vet Toskaensche Paradijs
Tot hy zijn golven stort den Oceaen ten prijs.
[+]Kent gy dien Stroomgod niet, die zijn gekrolde haeren
Versiert heeft met een krans van breede popelblâeren? [+]*Eridaen of Po.*
't Is d'Eridaen, gelijk hy wiert genaemt voorheen;
Maer sedert Faëton, om zijn lichtvaerdigheên
Op 't gloeiend zonnespoor, ten wagen uitgeklonken
Door eenen blixemstrael, is in zijn' stroom verdronken,

En al het zonnendom vernietigt aen zijn' grond,
Heeft hy op Febus beê, te jammerlijk gewont
Van rou, om 't sneuvelen van zijn beminde looten,
Den haetelyken naem van Eridaen verstooten;
Die aen den Zonnegod zijn droevigh harteleet
Gestâeg erinnerde, en niet toeliet dat het sleet:
Nu wort hy Po genaemt, en komt, als d'eer der vlieten,
Die door Itaeljen met gezwollen aders schieten
Ten toppen van Vezuul afstroomen door het zand.
Hy vaert van d' Alpen af, en laeft het dorstig land,
En houd aen 't hemelhoog gebergt' zijn hooft gedooken,
Tot dat hy, loeiende ten afgront uitgebroken,
En allermeest versterkt in 't heetste zomerweêr,
Stort met vijf monden in het Adriatisch meer.
Men zegt, en 't wort gesterkt door 't woort der zeegodinnen,
Die zijn welsprekentheit en zucht tot konst beminnen,
Dat hy pleeg dagen lang te hooren na de lier
Van Flakkus, als hy aen den kant van zijn rivier
De golven luistren deed nae zijn Latijnsche snaeren,
De dartle Chlöe vleide, en Lalage, onervaeren
In minnekozery, of dankte Melpomeen
Dat zy aen haer' Poëet zoo minnelijck verscheen,
En zong Mecenas lof, en hielp zijn jaerty vieren,
Bedekt in 't zangpriël van jonge popelieren.
Ook zegtme, dat gy, ô doorluchtigste Aertspoëet
Virgijl! aen zijnen vloed doorgaens uwe uuren sleet.
Het water zweeg, om niet uw toonen te verstroien,
En leerde uit uwen mond den ondergang van Troyen,
En dreef met min gedruisch zijn' stroom in zee te wed,
Om 't oor te streelen, door de klank van uw trompet.
Gy zoekt hem dankbaer wêer die diensten te vergoeden
Als gy hem Koning noemt der Italjaensche vloeden.
Ziet gy dien halven Moor, den Indus, in 't verschiet?[+]
Die Stroomgod wijkt geen' vloet in grootheit van gebiet,

[+] *d' Indus.*

Wanneer hy, uit het West ten Oosten opgedragen,
Een krokodilgespan voor zijnen gouden wagen
Doet spoeien als een pijl, en hondert beeken groet,
Die elk hun waterkruik uitgieten in zijn' vloed,
En ziet een lange ry Riviergodessen blaeken
Van heete minne, met geschenken hem genaeken,
En al haer waterschat uitstorten in zijn bron,
Alleen op hoop, of dit zijn hart verzachten kon.
De klippige Kaukaes, ten wolken ingevaeren,
Die van 't ryk Azïen in d' Afrijkaensche baren
Met zijnen wortel reikt, is min bekent door straf
Des* Vierdiefs, die de klay bootseerde en leven gaf,
Met zijn gestolen vlam de Zon ter sluik ontnomen,
Als dat hy voed dien voogd der Indiaensche stroomen,
Die 't rijkste landgewest met zijnen naem vereert.
+Noch lijd de Ganges niet door hem te zijn verheert.
Gy ziet hoe moedig hy hem naetreet op de hielen.
Die vloed bruischt allerbreetst met zijne waterwielen,
En glipt op zijn karros, als hy van hoogmoet zwelt,
Verre over strand en peil, en sleept op 't kruidig veld
En specerywarande een' oogst van goude zanden,
En edlen diamant, geplengt met ruime handen,
Die in het kristalijn van zijn' doorluchten vloed
Als starren tintlen, en verschieten met een' gloed.
Gy ziet de sluiers zelf, die van zijn schouders daelen,
Met starren geborduurt en breede goude straelen.
Die Fenixvederkroon, verzamelt aen zijn strand,
Is hem tot een juweel gevlochten, door de hand
Der Bronnajaeden, en 't kanneelaltaer ontdraegen,
Wanneer de Fenix aen zijn kolk in zomerdaegen
Zijn eigen lijk vier stookt, en uit zijn vruchtbaere asch
Een schooner nazaet teelt, en Fenix, als hy was.
Noch roemt de Gangesgod zijn ouderdom met reden,
Als die het Paradijs, den hof van 't Oostersch Eden,

+*De Ganges.*

* *Prometheus.*

Heeft met zijn zilvren well' door watert en verquikt,
Doen 't aerdrijk, overhoop, noch ruw en ongeschikt
En ongebout, was met zijn eigen last verlegen.
Hy komt in 't oog der zonne al bruischende opgestegen,
En hoort het ongedierte ombrullen aen zijn' vliet.
Daer staet de Nijlstroomgod, die met een kroon van riet[+]
En wier om 't grijze haer, zoo breet komt ingestreken. [+]*De Nijl.*
Hy schept zijn' waterval en opkomst uit de kreken
Van 't Sagelaensch gebergte, en spoeit met snellen gang
Door dorre zanden en woestijnen, wijt en lang,
En smachtende van dorst, tot hy door grove klippen
Gestuit, beneden d'aerde allengskens voort komt glippen,
En met zijn hoornen breekt door schenkels en geraemt'
Van klipsteen, om hun trots en zijnen last befaemt.
Hier barst hy eindlijk uit met neêrgestorte waeteren,
Die vreeslijk barnen in dien steilen val, en schaeteren,
Gelijk of Triton, op 't bevel van god Neptuin,[+]
Den zeestorm wekte, en dreef de golven tegen duin [+]*Gelijkenis.*
En bevende oever, dat het kraekte en schuimde, en d'ooren
Verdoofden op 't getoet van zijnen onweêrhooren.
Niet anders knarst en brult de donder, die, gestuit[+]
In 't rollen, als hy groeide en toenam in geluit, [+]*Gelijkenis.*
Op Atlas schoften breekt; die van dien slag getroffen,
Den donderkloot in zee al barstend neêr hoort ploffen.
Egypte groet op 't laetst dien grooten Watergod,
En dankt hem billijk voor het kostelijk genot
Van haere vruchtbaerheit, alleen door hem verkregen,
Wanneer hy 't land verquikt met zijnen waterzegen:
Dan ziet d'Egyptenaer met vreugd het korenveld
Verdronken, en zijn erf in baere zee gestelt.
Als die, wanneer de Nijl laet d'aftochthoorens steeken,
En al de golven in hun boezem zijn geweken,
Voor zulk een waterstroom, die 't braekland had verkracht,
Een kostelijker zee van koorenschat verwacht.

Wie kent de Naelden niet aen zijn beroemde baren,
Met hunne spits zoo hoog ten wolken ingevaeren?
De grafgevaerten, om hun pracht en boubeleit,
Als werrelts wonderen met recht d'onsterflijkheit
Geheiligt. maer laet u zijn schoonheit niet verlokken.
Het schadelijkst vergift schuilt in vergulde brokken.
De goude schotel dekt het doodlijk Akonijt.
Maer reist gy aen zijn strand, ziet voor u, en vermijt
De schalke Krokodil, die onder 't riet gedooken,
Verraderlijk komt uit zijn schuilhoek opgebrooken,
Den onvoorzigtigen op 't lijf valt en vrybuit,
En in 't rampzalig graf van zijnen buik besluit.
Meer had hy licht tot lof des Nylstroomgods gesproken,
Had mijn nieusgierigheit zijn reden niet gebroken.
Twee goden, even fier in 't waterblaeu gewaed,
Maer d'eene woester en gestrenger van gelaet,
De breede borst gekerft met eerelijke wonden,
Toen 't fel Janissardom hem trotste op eigen gronden,
En d'ander, 't hooft bekranst met groene wijngaerdblaên,
Noch met hun rijpe druiv en trossen overlaên,
Begroeten 't godendom der heerelijkste stroomen,
En 't hofgezin, voor hun ter feestzaele ingekoomen;
Den Ygod bovenal, die zijne aenzienlijkheit
Volmaekte met een ingetoogen majesteit:
[+]Het was de Donau, en de Rijnstroom, die gescheiden
Voor eeuwig, nu alleen vereenden met hun beiden. [+]*De Donau en Rijn.*
[+]Hun volgt de Seine, met een breet gevolg en ry
Van watergoden, die zijne opperheerschappy [+]*De Seine.*
Erkennen, hem als 't hooft der Fransche vloeden eeren,
[+]En op zijn' last het land met koelen drank stoffeeren.
Nu naderde de Teems, Brittanjes eêlste vloed, [+]*De Teems.*
[+]Met d'Iber, Wyssel, Taeg en Bosfor, root van bloet
Der Kristenen, de Maes en Schelde, en al de stroomen [+]*De Iber, en meer andere.*
Die vader Oceaen op zijnen tol ziet koomen,

Bekent en onbekent van naemen, en geslacht.
Nu wiert de hooftherout van 't Y ten disch verwacht.+
De schoone Thetys quam met zedige gebaeren
Ter hofzaele innetreên. zy had de losse haeren
Omvlochten met de geele en witte waterroos.
De tedre schaemte gaf op elke wang een bloos,
Die lieflijk afstak op den blanken hals, gedreven
Van levendig albast, of schooner als het leven.
Zoo bloost de daegeraet by helder weêr, en muit+
In 't root schaerlaeken schoonst op witte wolken uit.
Prins Peleus stut haer arm, noch even jong van wezen.
Zy hebben 't wreet geval der jaeren niet te vreezen,
Het nootlot staet hun toe eene onverwelkbre jeugd.
Elk wort zijn plaets beschikt, en 't scheen de bruiloftvreugd+
Zou nu het godendom eerst recht aen 't harte raeken;
't En waere al vroeg een vlam van nijt begon te blaeken:
Om dat de stroomvorst van het Y, door Thetys wet,
Op 't wenken van Neptuin, wiert boven aengezet,
En volgde 't godenheir der zeen, en wilde meeren,
Die onder 't hooftgezagh des Oceaens regeeren,
En dwingen vlieten en rivieren, kleen en groot,
Om hunne schattingen te storten in den schoot
Der vorsten, die met recht hun leen verheergewaeden.
D'Ykoning scheenme in 't eerst met zulk een eer beladen,
Als die meer toeleit op zijn zeegezagh en maght,
Dan in te zien hoe hem de waen det vreemden acht.
Nochtans hy volgde, en dacht de belgzucht voort te dooden,
Nu hy niet zat, als daer 't Neptuin hem had gebooden.+
Geensins om dat die plaets te laeg was voor zijn' staet,
Maer dat zy hem te dier te koopen scheen voor haet.
De zedigheit des gods, en 't diep ontzich der grooten
Hield lang het wrokken in hun boezems opgesloten.
De jonge Tritons en Najaeden elk om strijt
Op 't puntigste gehuld, en voor de bruilofttijt

+*Eindelijk komt ook Thetys ter bruiloftzael ingetreeden, en wort van Peleus ondersteunt.*

+*Gelijkenis.*

+*De Ygod wort boven andere stroomgooden aen tafel geschikt, waer over die hem benyden.*

+*De Tritons Najaeden en d'andere zeevorstinnen vermaeken de Feestgenooden met gezangen en danssen.*

Van overlang bereit, begonden 't oor te streelen
Met konstig maetgezang en vreemde waterspeelen,
Men zagh een' regenboog van allerley gewaed
En kleuren, geschakeert tot wellust en sieraed.
Die had het glansrijk haer met gout gestrikt nae boven.
Dees' praelde, om prachtigh uit te munten in het hooven,
Met losse vlechten, die zich spreien om den nek
En naekten boezem, blank als marmer zonder vlek.
Een andre, om 't heerlijk stal te toonen van haer leeden,
Wist met een eng sattijn die geestigh te bekleeden,
Dat alles uitpuilde, en bedekt zich stelde in 't licht.
De fiere Watergaerde, op treken afgericht,
Kon krachtigst in dien rei de minnetoght verwekken,
Met achteloos zomwijl haer schoonigheit t' ontdekken.
Terwijl de dochters van vrou Doris, en de stoet
Der Ymevrouwen, en zeejoffers, vlug te voet,
In hun volmaekten dans verbeelden d'oude veede
Van wrokkende Eris, die, uitbuldrende en t' onvreede,
Op 't eerste huwlijksfeest van Thetys, die de goôn
Van hemel, aerde en zee toen liet ter bruiloft noôn,
En haer alleen vergat, den appel, onder allen
De schoonste toegekeurt, liet op de tafel vallen:
Waeruit die Ilias van ooreloogen sproot,
Op 't schendig vonnis 't geen de Troysche harder sloot.
En 't scheen een voorspook van den twist die nu zou rijzen.
Dees' hoordemen 't gespeel, dien d'eedle danssen prijzen,
En hoeze nae de konst zich wenden keer om keer,
Nu sluiten in een kring, dan, triplende op en neêr
Met lossen zwier, zich zelf weêr sloopen, weêr vermengen,
En vol verandring dus den dans ten einde brengen.

+De Hofpoeet Proteus om het Bruiloft dicht gebeden,

+Een ander vergde vast den grooten hofpoeet
Heer Proteus 't Bruiloftliet, voor deze feest gereet,
Als suffer Triton noch half ronkende aen quam sleepen,
En voort een' gouden kop met wijn heeft aengegrepen,

Die Zeebachant, noch vol en dronken van het nat,
Het geen hy 's morgens zelf gesloken had voor 't vat.
Hy sloeg met moeite zijn gezwollen oogen open,
En klaegde dat de wijn nu weigerde in te loopen,
Op zulk een hoogen feest, dat hy zoo lang een tijt
Verwachtte, en wiert de vreugde in haer geboorte quijt.
Die kop was evenwel tot 's Bruigoms eer gedronken.
Hier op wort hooft voor hooft een beker vol geschonken.
't Gewoel vermeerderde in het plengen van den wijn.
De dichter, onderwijl door Ygod, Seine en Rijn[+]
En andre watergoôn, en Thetys zelf bewogen,
Om 't gulden Feestgedicht te leezen voor hun oogen,
Hield mijn gedachten als betovert aen zijn' mond.
Hy zong in 't eerst den lof van 't heilig echtverbond,
En 't kuische minnevier, belachte de Poeeten,[+]
Die noit als by den wijn van Venus toghten weeten,
En noemen alles, wat in zee leeft, koel van aert,
Schoon Venus uit een schelp in zeenat is gebaert.
Hy prees de sluikery der goddelyke grooten:
Want zelf de minne was van 't wufte schuim gesprooten,
Het zeeschuim, daer de wint meê guichelt nae zijn' zin.
Hy noemde 't snoepen een stantvastigheit van min,
't En waere een zelve schoonte en d'eigen lust van leven,
Waer door de minnaer eerst tot liefde wert gedreven,
En d'echteling het hart aen d'eegaê trou verbont,
Bleef kleven in haer ziel en zachten rozemond:
Gelijk dit groot geluk held Peleus, onder allen,
En schoone Thetys was alleen te beurt gevallen,
Nu zulk een' langen ry van eeuwen achtereen.
De vader Oceaen was met die zang te vreên,
En Boreas, die stout de kuissche Orithïye
Ontschaekte, vleide zich in zijne snoeperye.
(Want 't was zijn beurt nu hier te dryven over 't vlak)
Men hoorde hoe hy voort zijn vinnen hooger stak,

[+]*Leest het ten verzoek der goden.*

[+]*Inhoud van 't zelwe.*

En dapperder als oit de stormklaroen liet klinken.
[+]En zeker op zijn tijt: want nu quam onder 't drinken
De haet weêr boven, al de hooftrivieren zijn
Verongelijkt, de Taeg, de Donau, Seine en Rijn.
De Seine meest. en 't stont geschapen, dat dit baeren
Den schippers zelf, die nu dees' streek der zee bevaeren
[+]Zou klinken in het oor. gelijk een wolk, die lang
Betrokken, en reets zwart gezwollen door 't gedrang
Der winden, hangt en pruilt, totze eindelijk aen 't scheuren,
Als eene zeesluis die vast bruischt met open deuren,
Van boven met een zee van water nederstort.
Dus woeltmen hier, zoo drae de nijt heeft uitgemort,
In 't heimlijk binnen 's monds: wie durf ons hier braveeren,
[+]En zitten bovenaen by zoo veel waterheeren?
Riep d'opgeblazen Seine, en grimmende overzy,
Rand dus den Ygod aen: gy heerschap van het Y,
Oneedele, wie raet u dus om hoog te streeven,
En boven d'eedelen u aen den disch te geeven?
Kom, slae uw stamboek op, en toon ons uw geslacht;
Die niet dan visschers zaecht in 't slijm van uwe gracht,
En kleene kreeke een bot en bruinen baers verrassen,
Of taeien haring, waerd den roem van uwe plassen.
ô waterplaeg! van waer komt u het hart zoo groot!
Of zou 't uw scheepsmaght doen? wy konnen meê een vloot
Uitleevren, en uit zee onze oevers hooren schateren,
Wanneer 's Rijxamirael, gegroet van onze wateren,
Geroofde pryzen sleept ten mond in van mijn' vloed:
En lokt den Franschen Mars, zoo vol beleit als moet,
Die al de werrelt noch zal dwingen met zijn grooten,
Om op mijn' rug te zien den ryken oogst der vlooten,
Zoo ver de wint haer volgt, nu 't aerdrijk omgedwaelt,
[+]Maer d'adelyke glans die uit ons wezen straelt,
De grootsheit, die befaemt door eeuwen en Kronyken,
En stamregisters, elk met openbaere blyken

[+]*De wrok tegen den Ygod begint uit te barsten.*

[+]*Gelijkenis.*

[+]*De Seine vaert heftig uit, en scheld hem voor oneedel,*

[+]*roemt op zijn eigen geslacht en grootheit.*

Onze eedele afkomst toont, is iets waerop ik meer
Als onze maghten roem. mijn adeldom en eer,
En schat en grootheit gaen alsaemen u te boven:
En gy braveert my in 't gezicht van deze hoven
En hooge vierschaer, die zoo menigmael mijn maght
Erkent heeft, en my nae mijn waerdigheit geacht?
Gy Watervorsten en Hooftstroomen, hoog van waerde,
Die in uwe armen sluit het grootste deel der aerde,[+]
Hoe? zal nu een klein heer van een' bekrompen vliet,
Die 'k zelf niet weet of een riviergod is of niet,
De vorstlyke achtbaerheit, en zonder straf, schoffeeren!
Hierop begon 't gedruisch afgrijslijk te vermeeren.
Terwijl veel watergoôn uit heimelyke nijt
Grimlachen in hun vuist, om zulk een bits verwijt.
De God des Ystrooms rees wel driewerf om te spreeken;[+]
Maer driewerf zachmen weêr de Seine een keel opsteeken,
En in zijn hevigheit ten laetsten boven staen.
Dus vaert hy eindlik voort: gy twijffelt mooglijk aen
Mijn hooger adeldom, en weigert my te wyken.
Welaen, ik zal met reên u flux de vlag doen stryken.
Want lang zagh ik mijn' naem en grootheit aengebeên,[+]
Eer noch uw brakke poel van visschers wert betreên,
En gy ter naeuwer noot wist uw vervalle wegen,
Met zulk een handvol nat, van slijm en wier te veegen:
En lichtlijk laegt gy noch tot een moeras begroeit,
't En waer de Zuiderzee zich uwer had bemoeit.
Hoe onverdraeghelijk is 't opgeblazen leven
Van hun, die onverdient door 't blind geval verheven,
Het al beneden zich waerdeeren, en te stout,
Het onbeschaemt gezicht bemaskren met hun gout!
Maer schaemte is als het vier, dat, hoe geheim versteeken,[+]
Te sterker flonkert, en weet klaerder door te breeken:
Zy knaegt, als zy den mont der naekte waerheit hoort,
Het driest geweten, 't geen haer garen zach gesmoort.

[+] *En verkleint den Ystroom.*

[+] *De God des Ystrooms, opstaende om zich te verantwoorden, wert belet.*

[+] *De Seine vaert voort, en zeght dat hy al zijne maght de Zuider zee heeft dank te wijten.*

[+] *Gelijkenis.*

Maer leer, verwaende, leer voortaen uw' moed betoomen.
Herdenk uit welk een laeghte uw maght is opgekoomen.
't Rechtvaerdig noodlot kaetst de trotsen als een bal,
Verheftze alleen, om weêr te lachen in hun val.
[+]Maer hoe verheerlijkt gy nu schijnt in top geklommen,
Hoe luide gy de Faem van uwen lof hoort brommen, [+]*Stelt zich verre boven 't Y,*
Jae, schoon al 't waterrijk uw' staet en roem verbreit,
Noch haelt gy zeker niet by mijne Majesteit.
Of zoudge uw grootheit meê wel boven mijne stellen,
Die moede en buiten aêm geronnen, en aen 't zwellen
Ten einde van mijn bron, met zulk een kracht van nat
In zee valle, als gy pas in uwe wadde omvat,
En 't geen gy zelf niet zoud verzwelgen in uw paelen?
[+]Verschoonme, zoo 'k mijn roem te hoog schijne op te haelen,
O groote Koning en Monarch, in een gebiet, [+]*En spot met de kleinheit van*
Dat Thetys zoontje met zijn handboog t' enden schiet. *zijnen naem.*
Het schijnt Natuur heeft zelf voor u, noch eerst gebooren,
In uwe bakermat, een' spotnaem uitgekooren,
U met een letter, en een' enklen klank vereert,
Net op de leest geschoeit van 't rijk dat gy beheert.
Nu gingen altemael de monden weder open.
De hofgezant, terwijl van tafel afgesloopen,
Vertelde my, die, kout en bleek van schrik, den grond
Niet kende van 't krakkeel, waeruit het eerst ontstont.
[+]Hoe onlangs Y en Teems, te trots op hun vermoogen,
Door konst der Seine, elkâer was in den schild gevloogen [+]*De Hooftoorzaek van 't*
Met openbaer beslagh van oorlogh, daer de god *krakkeel tusschen de Seine*
Des Teems, belegert in zijn eigen waterslot, *en Ygod.*
En op zijn' eigen grond geplondert van zijn schepen,
In rook en vier vergaen, of in triomf gegrepen,
Verzoende met het Y in een verhaeste vreê,
En zegelden het zwaerd des oorloghs in de schee,
Nae een benaeude trits van jaeren, dat het weidde
In bloed en moord, 't geen al het waterdom beschreidde.

De Seine alleen zagh dit met lachende oogen aen,
En hoopte saemen hun te gronde te zien gaen,
Vernielt door eige kracht, gelijk twee steile rotsen[+]
Te mortel spatten, als zy saemen nederbotsen,
En horten tegen een. maer 't eeuwige verbond
Der waterkoningen stort zelf zijn hoop te grond'.
Hy zweeg; gelijk al 't Hof: want d'Ygod, opgerezen,
Verhief zijn stem, en sprak met een bezadigt wezen.
Grootmaghtig koning, die van uwen glazen troon[+]
Zoo veel rivieren dwingt, en ziet voor uwe kroon
De waterlingen met eerbiedigheit geboogen,
Wat wolk van gramschap heeft uw heerlykheit betoogen?
Wy hebben ongeveinst uw vrientschap gewaerdeert
Tot noch, zoo lang ons die niet heimlijk heeft verheert,
En weigren noit de vlagh voor uwen staf te stryken.
Maer zal de Zeevorst meê voor uwen tytel wyken?
Dien wijt het, dat hy ons, verhoogt door zyne maght,
En buiten ons verzoek, deeze eere waerdig acht.
ô Thetys, die aen ons deeze eerplaets hebt beschoren,[+]
En gy ô goden, die mijn reden aen zult hooren,
Vergeeft het my, zoo ik, geteistert buiten schult,
Dus bits en onverwacht, de maet van uw gedult
Te lange rekke, en mijn verdading buiten reeden,
En mijn belang vermenge in uwe vrolijkheden,
De Seine, schoon hy ons voor geenen stroomgod acht,[+]
Draegt noch eerbiedigheit tot myne watermaght,
En had my 't eene met het andre liefst benomen,
Indien hy stoppen kon den mond van zijne stroomen,
Die daeglijx vloot op vloot zien drijven langs hun kust
Met duizenden, ten stryde of koopvaerd uitgerust;
Die Vrankrijk met een zwarm en vliegend bosch van schepen,
Tot zinkens toe gelaên, aen mijnen oever sleepen.
Maer schoon hy niets van al mijn scheepsmaght had gezeit,
Geen golf spanseert in zee die niet mijn' lof verbreit.

[+]*Gelijkenis.*

[+]*De Ygod verdaedigt zich*

[+]*Verschoont by Thetys deze ontydige verandwoording.*

[+]*en stelt zijn maght in top, zelf uit de achting van de Seine.*

Geen starren sieren 's nachts de blaeuwe wolktapeeten,
Hoe ver verdeelt, die niet van mijne kielen weeten;
En hier valt zijn gezagh by 't mijne veel te licht.
[+]Maer laet eens zien hoe ver mijn afkomst voor hem zwigt:
Want schoon geen waere roem kan op den naezaet kleven,
Van 't geen de voorzaet voor vele eeuwen heeft bedreven,
Noch noopt des stamheers deughd den eedlen naeneef aen,
Om meê zijn loflijk spoor groothertig in te slaen.
Gy durft ver boven my op uwen adel boogen.
Maer welk geval heeft eerst u in het ligt getoogen?
Want d'outheit, zoo haer geen vermaerde daet verzelt,
Is doot, en wort vergeefsch by uwen roem gestelt.
Gewislijk 't Roomsche juk heeft eerst uw' naem doen leven,
Waer onder gy met dwang uw schouders hebt gegeven,
En vreesde 't slaefsch gezicht te steeken uit uw kil.
Maer hoe, lagh toen mijn vloed noch ongerept en stil?
Die glori evenwel behoude ik onbesproken,
Dat ik de tieranny van Nero heb gewroken,
De Legioenen zagh verstuiven als het kaf,
En sloeg hun vaendelen en Arentstanders af.
Onze oevers dronken 't bloet der Roomsche dwingelanden;
En Nederduitslant red zigh moedig uit hun banden,
Daer gy uw' vrydom hen opveilde laf en blint.
Maer stae hem toe dat hy op ons dat voordeel wint.
Zijn stamboom evenwel heeft eens begin genomen,
En hoe veel vroeger zy aen 't wassen is gekomen,
Hoe eer het noodlot dreigt die weelderige spruit
Te snoeien, en met stam en diepen wortel uit.
Te scheuren, schut dat vry, vertraeg 't met al uw krachten,
Gy hebt dien zwaeren slagh meê op uw beurt te wachten;
[+]En mooglijk of het rat, dat alle staeten keert,
My lang na u, gelijk ik opwaerts klom, verneert.
Maer schoon mijn vloed niet sproot uit adelijke looten,
Ik heb noit minder eere in 't zeepaleis genooten.

[+]Hy toont dat hy in adel en afkomst niet hoeft te zwighten,

[+]en altijt van de stroomgoden voor een vorst erkent is geworden.

De Teems en Ibergod, de Beltmonarch en Zont
Versmaeden niet met my te treden in verbond.
De Bosfor zelf, hoe fors op zijne maenbannieren,
En Tyger weigeren mijn vrientschap niet te vieren;
Al vorsten minder van geslacht noch staet als gy,
En die de grenzen van hun trotsche heerschappy
Niet naeuwer zien bepaelt, als gy uw ruime stranden,
Al had gy meê mijn' vloet geslaegen in uw banden.
Nu roem uw grootheit, en verhefze boven maet.[+]
Z'is klein, zoo lang als uw begeerte ruimer gaet.
Jae, schoon u god Neptuin den drietant gaf te draegen,
Een heimelijke vlam zou noch uw' boezem knaegen,
En maelen u by nacht uw eigen kleinheit af,
Sprong uwe heerschzucht dan noch verder als uw staf.
Genoegen geeft mijn' staet, wiens kleinheit ik durf roemen,
Een grootheit, met uw rijk niet op een' dagh te noemen.
Ook rekke ik mijn gezagh tot d'andre werrelt uit:
Dat weten Triton en de vorstelijke Bruit,
Die van de stroomen, die my hunnen leenheer groeten,
De tollen menigmael opofferde aen mijn voeten,
Met leenschenkaedjen, my gestiert uit west en oost.
Maer wy zijn uw bravaede en schampery getroost,
En voelen dezen pijl niet slechts op ons geschoten,
Maer op den Golfgod meê, zoo eng als wy besloten,
En echter duizend en meer jaeren achtereen,
De krijgselenden en gevaeren doorgestreên,
En uit de klippen, na lange aen was, opgeklommen,
Nu heerschende in een ry van Watervorstendommen.
Verhef den Walvisch om zijn onbesuist gevaert,
Meer als den Dolfijn, zoo gezwint en fier van aert:
Daer stort hy op een droogte, en blijft in 't midden hangen,
Door zijn zwaerlijvigheit en groote zelf gevangen;
Waer flus de Dolfijn vlugge is overheen gezwiert.[+]
Gelijk een vloet, dien ruim de teugel wort geviert,

[+]*Ook bewijst hy, dat de grootheit en maght alleen bestaet in het vergenoegen.*

[+]*En verlicht zijn bewijs met een gelijkenis.*

Voorbyschiet, en zijn kracht voelt wijt en zijt verspreiden,
En kabbelt slechts, en kust de lippen van de weiden,
En hoe hy ruimer velt met zijne golven wint,
Hoe meerder hy allengs zijn' loop gesleten vint:
Maer zoo hy van een rots en steilte neêr moet bruizen,
En barsten door den mond en naeuwen hals der sluizen,
Dan zwelt zijn' moed, dan kraekt en davert al het strand;
Hy slokt en wentelt in zijn kolken akkerland
En stulpen, vee en hofgevaerten, schokt in 't rukken
En storten, rotsen en arduingebergte in stukken;
En wikt dan eerst te recht hoe ver zijn krachten gaen,
Zoo lang hy beeren vint die zijne drift weêrstaen.
Dus gaet het in 't gebiet. de grootste heerschappyen
Zijn allerzwakst te voet en in gevaer van glyen.
Geduurige onrust knaegt, gelijk een kanker, 't hart
Der staeten, in hun groote en ommeslag verwart.
Maer landen, die de vorst kan van zijn' troon beheeren,
En net geëvenaert nae reik van zijn begeeren,
Staen onbeweeghelijk: een zelve liefde en zucht
Drijft boven, en verwekt een ongedwonge tucht.
Het zelve voordeel houd al 't lichaem aen elkander.
'T geen 't eene lid verheft, versterkt de kracht van 't ander.
En schoon van binnen zich een staetkrakkeel verheft,
Het wort gesust, eer hun een storm van buiten treft.
Al 't lichaem wort gequetst in 't minste van zijn leden.
Zoo zietmen stieren, die elkandre fel bestreden,
[+]Den pais vernieuwen, en in eene maetschappy
Den wolf verwachten, die hen aengrimt van ter zy.
Maer rijken, aengegroeit uit allerlei gewesten,
En door gewelt in 't juk geslagen, zien ten lesten
[+]Hun dwingelanden het belang en voordeel af,
En vloeken, en ontvliên uit wraek hun yzren staf.
Maer dwongt gyme opentlijk in 't veld het hooft te bieden,
Wy zouden, hoe gering, u niet een stap ontvlieden.

[+]*Gelijkenis.*

[+]*Hy zegt hem niet te zullen wyken zoo het op een dadelijkheyt quam,*

Nu voegt geen oorlog, en te min daer 't Bruidsbanket
Dus openhartig en tot vreugd is opgezet.
Wy hadden allerliefst gezwegen op uw reeden,
Om 't gulden Feest, had dat mijn eer en staet geleeden.
De visschersknaepen, die voor menige eeu mijn vloed
Met booten ploegden, en gelukkig op dien voet,
Geen ander werreltdeel, als mijne plassen kenden,
Geen andre rijkdom als hun armoede en elenden,
Waerdeerden mogelijk, indien het graf zijn' mond
Ontsloot, en levend hen herstelde aen mijnen grond,
Hoe nieu, en in den loop des oorlogs onervaeren,
Mijn staet nu groot genoeg om d'uwe t'evenaeren.
Maer schoon zy zwijgen, en het veen hun stem versmoort,
Al 't golvendom, hier meê vergadert, spreekt hun woort.[+]
De vader Oceaen, noch Peleus met zijn Raeden,
En gy misschien zoud zelf mijn aenzien niet versmaeden.
Ook heeft mijn naem [hoe scherp gy met zijn kleinheit lacht]
't Waerachtig voorspook, en een teeken van mijn maght,
Die naderhant zoo wijt zijn takken uit zou spreien,[+]
Als beide d'armen van de poolen hem geleien.
Hy is de sleutel, die het hemelsche besluit
En 't werreltsche geval elk opent en beduit.
Hy strekt een kort begrip, een stapel van de schatten,
Die zoo veel boeken en kronijken in zich vatten,
En wijst, als in een schets, het menschlijk leven aen.
De slinkerzijde is breet, en maklijk op te gaen.
Maer boven zit de straf alle ongetrouwe zielen,
Met bolpees, wroegingen en zweepen op de hielen.
Heel smal loopt d'andre kant nae boven, met gevaer,
En steiler in den top. al valt de heirbaen zwaer,
De loon zal rijkelijk den arbeit weêr verzoeten,
En leggen hen de kroon en lauwer voor de voeten.
Nu pronk met langer naem, en laet alleen aen my
De beeldespraek en 't merk der Pitagorische **Y**.

[+]*En gelooft dat hy in die gelegentheit zelf niet zonder vreeze zoude zijn.*

[+]*Eindelik verheft hy zijnen naem, als de letter, daer Pitagoras 't gansche beloop der werreltlingen wist uit te vinden.*

[+]Zoo lang hield d'aendacht al het zeedom opgetoogen.
Wanneer de Seine met ontsteke en dreigende oogen
Omloerende, gelijk een arend, die een vlught,
Van valken, drijvende en braveerende in de lucht,
Wenscht in te vliegen, en, verstrikt in twijffelingen,
Niet weet van waer hy best het leger zal bespringen,
Dat, in een ronde zich besluitende als een wal,
Aen allen kant hem bek en klaeuwen bieden zal,
Dus uitbarst, brullende en ontstelt, in grammen moede;
Begunstigt iemant noch die scherpe waterroede?
Kan d'Iber, van haer' slagh tot in het ingewand
Getroffen, noch het hooft ontkreuken in dees' stand?
[Ook was het zoo; hy scheen zigh heimlijk te verblijen,
Ik zagh 't door d' opening der zaeltapeetscrijen,
En 't donkere gezicht der watergoden strak
Opheldren, toen het Y de Seine tegensprak]
En zal hy mijn gezach en kroonen vergelijken,
Met bannelingen en rebellen van zijn rijken?
Gelijk hy onlangs al dien aenhang van het Y
Heeft uitgekreten, voor behipt met muitery?
Lafhartige, onderwerp u wederom den Mooren.
Geef my den septer, die tot hooger drift gebooren,
Door mijn geluk en kracht van 't zegenrijk geweer,
De schenders dwingen zal te buigen voor hun heer.
[+]De deftige Iber, 't hooft met kroonen overladen,
Rees op in 't midden van zijn koninglijke raeden,
En koningen, die hem bedanken voor zijn leen.
Waer voert u d'overmaet van uwe driften heen?
Waer zien wy eens het eind van 't onrechtvaerdig wrokken,
Dus sprak hy, schuddende tot drywerf toe zijn lokken:
Nu vaer den Ygod vry in 't diamanten schilt;
Wy zien de schichten van uw hevigheit gespilt,
En mogelijk den vloek en dat ontaert braveeren
Met meer schandael noch tot uw zelven wederkeeren.

[+]*De Seine valt hier op den Iber aen, die in deze reden zigh scheen te kittelen.*

[+]*De Iber antwoortde Seine.*

Heeft d'oude wrok my in het oorlogsavontuur
Gewikkelt met dien god, voorwaer het stond my duur.
Holp onze vyandschap het hevig bloet aen 't kooken,
En heeftmen vier en vlam aen wederzy gesproken,
't Is al door 't oorloghsvier gezuivert en verteert.
Wy hebben hem als vry, en wettig vorst geëert.
Wy braken zelf de staf en krijgsroê voor zijn voeten,
Noch weigeren hem noit als een' Monarch te groeten,
En wijken niet een' voet van 't oude vreêverbond.
Zie toe. gy zeilt op hem uw rijxhulk in den grond.[+]
En nu gy 't alles wenscht in uwen klaeu te grijpen,
Ziet licht de laegerwal 't gespannen zeil aen 't gijpen.
Maer wenscht gy 't Ygezagh te bonzen uit den troon,
Waerom my onverwacht gevlogen in de kroon?
En al het godendom, ten bruiloftdisch gezeeten,
Dus van ter zijden meê getaistert en verbeeten?
Mijn lafheit zeker brak den vyand bitter op,
Toen Agars slaefsch gebroet zich met bebloeden kop
Ter vlugt begaf, en ik[*] mijn maghtigste gewesten
Zagh op een sprong gevaegt van Mooriaensche pesten,
By hondertduizenden, te vier en zwaerde ontzeit,
Ten trotsen wraek van mijn gehoonde Majesteit.
Gae, zie in Barbarye, en haere plondersteden,
Hoe moedig ik dat vier gebrant heb uit mijn leden,
En denk, hoe lang gy zelf, versuft in slaverny,
Den Teems hebt ingeruimt uw troon en heerschappy.
De groote Seine riep: my zult gy niet vervaeren,[+]
Al stoftge op 't vlugten van vertwijffelde Barbaren,
Griffoenen dol op roof, ontaert van reght en eer.
Indien ik u zoo lang had onder mijn geweer
Gedwongen, en mijn' stam gewortelt in uw landen,
Gy laegt noch vast gedrukt, geknevelt in mijn banden;

[+] *En dreigt hem met het vermoogen van het Y.*

[+] *De Seine vaert weder uit.*

* *Arragon, Andaluzien, en Granade zijn lang van de Morisken of Sarazijnen beheerscht, totze eindelijk alle uit de heer schappye van Spanje zijn uitgedreven, en als een zwarm van sprinkhaenen, de zeekusten van Barbarye hebben ingenomen.*

En 't Y, met zijne borst gedoken in het riet
En brak moerasch, verhief zoo hoog de horens niet.
Hy zou zijn scheepvaert zien met zijne kolk bepaelen,
En 't Zuiderzeerak 't verst' daer zijne booten dwaelen.
[+]Al voelde ik van uw juk mijn schouders ingedrukt,
Noch zagh ik uwen wensch, sprak d'Iber, niet gelukt;
[+]Zoo lang de Siciljaen ons met zijn[*] Avondzangen
Het hart verquikt, en u by d'ooren weet te vangen.
Zoo lang de Denre en Leie, als 't moedige genet,
Onechten band versmaede, en trots en onverzet,
Durf achteruitslaen, maekt zich zelf een veilig open,
En werpt de vremden af, die hem met spooren noopen.
De Loire wringt de[a] Scharp' geen halfter in den mond,
En 't Schelde slaept gerust op 't bassen van zijn'[b] Hont.
Maer schoon die wachter in zijn' droom wierd overrompelt:
De Scharp' gemuilband, en in zijne kruik gedompelt,
Ik zagh hen beide weêr ontworstelt uw gewelt,
De banden afgescheurt, de kluisteraers gevelt,
En d'oude Waterdogge aen 't balken, rijten, breeken,
Op d'erfgeweldenaers met winst de schaden wreeken.
[+]Jae wreek u, schreeut de Seine, en stijgt van zijnen stoel,
En grijpt, voortbarstende en opstuivende in 't gewoel
Der goden, 't storten en rinkinken van de banken
En kristalynen, daer geweer en bekers wanken,
[+]Den Iber, eer hy zich kan redden aen den disch,
By zijnen mantel, sleept en sleurt hem, en gewis
Het koninglijke kleet was in dien storm geschonden;
Had zich de Belt en 't Y en Teemsgod niet verbonden,
Den overweldigden, aen allen kant benart,
En in zijn eigen pracht en breet gewaed verwart,

[+]*en wort in zijn' schilt gevaeren van den Iber.*
[+]*Gelijkenis.*

[+]*De Seine opgeschooten,*

[+]*Scheurt hem een slip van den mantel.*

* *Op het luiden van de Vesperklokke of Avondloszang, zijn in 't jaar 1282. alle de Franschen in Siciljen afgemaekt, en 't koningrijk den Arragonners, en die beide, naer de dood van Koning Ferdinand, den Spanjaerd onderworpen.*

a *De Scharpe is een rivier in Vlaenderen.*

b *De Hont is een arm van het Schelde ten Westen van Zuidbeveland, voorby Vlissingen in zee stortende.*

Voor snellen overval te redden naer de wetten,
En moedig 't alles tot zijn welvaert op te zetten.[+]
Zy stonden nu geschaert om in te vliegen. al
Het hof rees overende in dit verwart geval.
De grijze Triton, in 't voorbygaen aengestooten,
Quam dronken uit den slaep en struiklende opgeschoten.
De brongodinnen met het waterjofferdom
Bestorven, horens en schalmeien wierden stom.
Het feestrumoer verdooft de waterorgelkeelen;
Zelf Thetys wanhoopt door haer beê dees scheur te heelen:
De Tiber, Ganges, Po en Indus zien het aen,
Met d' Arno, Nijl en Rijn, in dit gedruis begaen,
Zy slaen een' ronden ring, en al de stroomelingen
Zijn bezigh om hun haet en gramschap te bedwingen.
Wanneer de Seine, in zijn oploopentheit verzet,
Van zelf den purpren rok liet slippen, en belet
In zijnen aenslagh, deisde, en liet den god bedaeren,
Die, hoe zorgvuldig om zijn' tabbert te bewaeren,
Noch zagh een groote scheur gereeten in het kleet,
En d'eene slip gekort. nu stont hy op; gereet
Dien onverwachten hoon te wreeken, en in 't vechten
Met bloet te zegelen de hantvest, en zijn rechten.
Als d'Oppervorst van zeen en vloeden, op zijn' stoel
En hooge Bruilofttroon, bespieglende al 't gewoel,
't Ontzaghlijk hooft begon te schudden, en een teken
Met zijnen drietant gaf, om hem te hooren spreeken.
Een oogenblik sloot al het godendom den mond.
Gelijk een biezwarm, in een' frisschen morgenstont[+]
Na tijm en majolein ten korven uitgestreeken,
Indien een vlaeg van twist den kam komt op te steeken,
De honigrenteniers en vorsten ondereen
Krioelen, brommen en hun weêrparty verteên,
Zoo zigh de koning mengt in 't heir der twistelingen
Strax zwigt, en yder poogt zijn gramschap te bedwingen.

[+] *Verbaestheit der goden.*

[+] *Gelijkenis.*

+Gy vorsten, zeght hy, wat verwoetheit schent u aen,
Om tegens mijn gebied dus reukloos op te staen? +*Neptuin stilt den oproer,*
Is dit een bruiloftsgalm? hoe? helpt, hier onder 't rollen
Des appels, Eris weêr het godendom aen 't hollen?
Wie heeft de harten dus vervreemt en afgekeert?
Heb ik met hooger gonst den vorst van 't Y geëert,
't Was om zijn waerdigheit, en op des Bruids behaegen.
Maer eindelik, wie heeft my reden afte vraegen,
En zoo ontijdig, hem, op ons gebodt gereet,
Gelijk een onderdaen die zijne plichten weet,
Op 't lijf te vallen, en de goden te beroeren.
Wy weten best wat elk in zijnen schild zou voeren,
Indien het oorlogsveld, de Koningen, gekant
In 't harnasch, strijden zagh voor hun gebiet en stant.
Maer hoe het zy, en wie de zege zou bevechten,
Met bitter smaelen valt vooral niet uit te rechten.
+Ik ken den Ygod voor een' stroom van maght en moet.
Hy toont my grooter zucht als eenig ander vloed, +*en spreekt tot voordeel van*
En volgt ons even trou aen alle zeen en stranden. *den Ygod.*
Dan daer de Noordpool prat mijn golven slaet in banden,
De groote Noordbeer met zijn' klaeu en dwarsch gezicht
Het zonnepaerd verbaest, tot dat het hijgend zwicht,
En weigert lang uit schrik die heirbaen op te rennen.
Dan daer de zuidewint den regen met zijn pennen
Vooruitjaeght, en van verre al d'aerde op 't aenschijn spreit.
Nu daer Apollo my zijn eerste heerlikheit,
En 't uitgerustgespan, vast briesschende en te vreden,
In 't oosten toont, eer hy ter kim komt uitgereden:
En daer ik hem, vermoeit van zijne daghvaert, troost
Met koel kristal, en blusch de fakkel die hem roost
En blaekert, en noch snerkt en sparkelt in de baren.
Geen stroom komt zoo getrou door mijne rijken vaeren,
Hoe ver gelegen, en van wat gestarnt bestraelt.
Dat weet gy vlieten, die zijn kielen blijde onthaelt,

En zaeght den rijkdom en kleinoodjen uwer stranden[+]
Beschimmelt en bewelt, begraeven in uw zanden;
Indien niet d'Ystroom zelfs u aenpreste, en met lust
Zijn schatten ruilde, en d'uwe af haelde aen zijne kust.
De breede Maes, de fiere en trosse Zeeusche stroomen,
Wier opgezwollen moet wy zelve naulijx toomen,
Zijne eigen broeders, aen een zelve borst gezoogt,
Door zijne aenzienlijkheit en rijkdom meest verhoogt,
Volmaeken met hun plas en ruime waterkreken,
De groote en 't water, 't geen den Ystroom schijnt t'ontbreeken;
Gelijck zijn schat dien dienst weêr rijkelijk vergeld.
Maer zelve hebben wy hem pael noch eind gestelt.
Hem rustig vryheit en volkomen maght gegeven,
Om in mijn' boezem met zijn golven door te streeven;
En uit ons eigen rijk twee kamers toegestaen,
Om al zijn schatten in te sluiten, en t' ontlaên:
Het ruime Tessel, vry van havenplonderaeren,
En 't Vlie, met dubblen monde inzwelgende onze baren.
Gae. blaf nu weder. stel mijn Majesteit de wet,
Als ik dien vorst, nae zijn verdienste aen tafel zet.
Elk houde zich voortaen gerust en ingetogen:
Want hoe gy triomfeert en steunt op uw vermogen,
Elk strijkt de vlag voor my, die u gebiê het vier[+]
Der twist te dooven. gaet; roept weêr de joffers hier.
Zy zullen met muzyk en weelderige speelen
't Vervaerlijk onweêr der verbeeten harten streelen,
En sluiten 't feestkrakkeel met een gewenschte vreê.
Elk geef zich vrolijk en gehoorzaem op zijn stee.

[+]*Toont dat al het stroomendom in hem is gehouden.*

[+]*en gebied elk wederom aen te zitten.*

Inhoud
Van de Print voor het vierde boek.

E*En zeegevaerte, met schepraders aen den kant,*
Strekt hier des Ygods troon. een krans van wier, doorvlochten
Met paerlen, siert hem 't hooft. aen zijne slinkehand
Stort uit zijn kruik een stroom met kronkelende boghten.
De rechte draeght een riem. de Zuiderzee godin
Leunt op zijn schouder, en vermengt haer snelle baren
Met zijne vloên, die voort vereenigen uit min.
Een Triton, vuil van ruighte en lisch om zijne haeren,
Torst d'ankerkabels op zijn schoften uit den grond.
Men kan zijn' broeder met een anker op zien duiken.
De Zeecentauwer schijnt te trotser, om de vond
Der Waterdriebladkroon, op d'oude wierparruiken
Der Tritons merkelijk afsteekende in de pracht:
Hy baekent d' ondiepte af. de Boxvoet, tuk op laegen,
Had in het weeligh riet de watermaegd verkracht,
Bood d'Ygod haer geen hulp. het Spaeren schept behaegen
In 't visschen, en getoet der Tritons aen haer zy:
Een kroon van eikeblaên, met helm en boterbloemen,
Krult om haer hooft. de Zaen stort haere kruik in 't Y,
Met maght van schepen, daer zy billijk op magh roemen.
Een Zeemeermin zingt aen de Hoef beek van Parnas,
En spelt des Stroomgods lof. De Waterlandsche vlekken
En dorpen staen rondom met melk van 't eerste gras
In d'eemers. 't weitsch Sardam en Nieuwendam bedekken
Met d'eedle scheepskroon 't haer: dees' toont de scheepsharpoen,
En hoe de haring wort gekaekt in zijn saizoen.

t.o. 100

De ystroom.
Het vierde boek.

DE vorsten vlijdden zich ter tafel op die reden;
En Peleus zagh vernoeght weêr d'eerste vrolijkheden
Verrijzen, en den damp verstuiven van 't gescheel.
De Nimfen lijmden weêr de zielen aen haer keel
En bruiloftklanken, en muzijk der zeevioolen:
Wanneer een schielijk licht de zael, daer ik geschoolen
De goden aenzagh, scheen te zetten in een vlam.
Een snelle schrik, of een bedwelmde droom, benam
My al 't geheugen, en het speelen der gedachten.
Ik vond my leevende, en, ver buiten mijn verwaghten,
Noch twijflende of ik 't al gezien had of gedroomt,
Vast drijven op het Y, dat zachter ruischt en stroomt,
En schijnt gerust het oor te leenen aen mijn snaeren.
Welaen het lust ons hier wat ruimer op te vaeren,[+]
De waterlandsche kust te groeten, als voorheen
Den arm der Stad, door ons ten einde langs getreên,
Van daer het blaeuwe Hooft, uit blaeu arduin gewassen,
Rondom azuurblaeu verft het aengezicht der plassen,
Tot daer de groote muur zijn boghten krimpt, en 't oog
Laet weien over zee, aen 't end van zijnen boogh.
Wy willen van den top der waterlandsche dijken,
Die 't Y beletten met zijn golven in te strijken,
De boomgaerdbunders en het weiland, als weleer,
Op 't midden van zijn hoop, te zetten in een meer
En blanke zee, die trots de polders in durf breeken,
Al 't land afweiden van Westvriesland en zijn stree ken

[+] *De dichter bespiegelt uit Waterlant de Amsterdamsche hooftgebouwen.*

De pracht van Amsterdam bespieglen, en van ver
Begroeten met ons oog, de hooge Zevenstar
Van haere toornen, die zoo weits het hooft vertoonen,
[+]Als in het myrtewout de dennen haere kroonen
Verheffen, en de beuk het kreupelbosch beneên
Zijn loofwerk daelen ziet, en zweeft'er overheen.
Hier nood ons het stadhuis, het uiterste vermogen
Der boukonst aen te zien, in zijn verheven boogen,
En kapiteelen, en het beeldwerk rijk van stant
En konst, in 't marmer hooft der gevelen geplant;
In beelden, die den top versieren, en van boven
Het oog slaen over 't Y, de Zuiderzee, de hoven,
De lustwaranden, en kasteelen, elk om prijs,
Door al de Diemermeer, des Aemstels paradijs,
Verspreit, en tot vermaek in dreven afgeschoten:
Des Aemstels zilvren vliet, beploegt van sloepen, booten
En speeljacht, tochtschuit, kogge en ponten, en wat meer
Geen' grooten stroom betrout, noch ongestuimig veer;
Met al de dorpen en gebuurten, door de veenen
En rijke velden, voor 't gezichte in 't eind verdweenen:
Dar zelf verflaeuwende, het al beneên de kim
Ziet nederstruiklen, en verdwijnen als een schim.
Nu blinkt de heerlijkheit der kerken ons in d'oogen.
Dan hout de ruime kreits der stede ons opgetogen,
En schijnt van hier maer een paleis, een hooftgebou,
't Geen oorlogsonweêr, vier noch oudheit sloopen zou.
[+]Sardam, ter rechterhand des ringdijks afgeweeken,
Braeut vast de kielen, die de kruin ten hemel steeken,
Haer armen aen de lucht verheffen, als uit lust,
Om Amsterdam, zoo preutsch en heerlijk uitgerust,
Niet meer van verre, maer aen 't voorhooft zijner paelen
Te zien, en speelen in den scheepshof van de[*] Waelen,

[+]*Gelijkenis.*

[+]*Hy beschrijft Sardam.*

* *De Waelen zijn tot Amsterdam afgezonderde plaetsen daer de schepen leggen.*

Met voorraet opgepropt van schepen kleen en groot,
Te zenden op hun tijt, rondom den werreltkloot.
Hier mengt de traege Zaen zijn vlietnat met de baren[+]
Van 't Y, in ruimer wedde en boezem uitgevaren,
De breede scheepswerf en den boog van 't vlek voorby,
En voert de frisschen geur der linnebleekery
En weiden, Oost en West bekroonende de zoomen
Van 't reine waschbad, en blanketsel zijner stroomen:
Nu menigmael, gelijk een' zomerdaeu, gespreit
Op 't kostlijk lijnwaet, in den bleekhof uitgeleit,
En door het zonnevier, dat alles plag te roosten,
En geel te tanen, als haer fakkel uit het oosten
Opklimmende, den Kreeft ontsteekt, en dollen Hond,
En blakert vee en mensch uit zijn' verbranden mond,
Geloutert, met een zaght en blank sieraet beschonken,
Daer koninginnen in haer staetsie zelf mê pronken:
Daer Venus hare koets en ledekant mê spreit,
Wanneerze Mars den toom van zijne dartelheit
Volkomen viert; of, in het paviljoen van elzen
En vrolijke akoleie, Adonis pleeg t'omhelzen.
O zilvre Zaen, zoo dier aen 't zomerzonnelicht,[+]
Op uwen wenk gereet, gehouden en verplicht,
Die Febus dwingt en 't gout van zijne zonnestraelen
Met andre werking op uw boorden neêr te daelen;
En daer hy 't alles met een donker masker dekt,
Hier 't af te lichten, en het aenzicht, bruin bevlekt,
Weêr op te helderen en luister by te zetten,
Terwijl gy't zuiver wascht en leenigt met blanketten.
Waer 't uwe bleekmaegd, en den knaepen meê gegont
Dus 't hooft te huldigen van bruine Rozemont,
Met rijp Moerellebloet de leden overstreken,
Ik zag uw vlietkruik leeg, de webben van uw bleeken
Gevaegt, een werrelt van Jongvrouwen, zy aen zy,
De blankheit wachten op uw maegdenbleekery.

[+]*De Zaen en de bleecktryen van Oost en West Zaenen.*

[+]*Aenspraek aen de Zaen.*

+Maer d'Ystroom schijnt het zich te belgen dat wy weiden.
En niet aen eene reex alleen zijn lof verbreiden.
Wy streeven dan recht door, en eere ik andre vloên,
't Is tot zijn schildery maer lijstwerk en festoen.
+Het Y komt uit de borst der Zuiderzee gevlooten,
En valt in 't Wijkermeer. van daer te rug geschooten,
Begroet het Sparendam; en, moedig op zijne eer,
Ontfangt de golven van het Haerelemmermeer,
Dien strengen waterwolf, die met verwoede tanden
Zijn eigen moeder schend en scheurt haer ingewanden,
En mengt zich met den vorst des Aemstels hand aen hand,
Tot weêr de zuiderzee hem welkoomt aen zijn strand.
Maer zulk een lange streek heeft haer vermaeklijkheden.
Eer d'Ygod uit zijn kil te Beverwijk gereeden,
Te rugge keert, draeit hy zijne oogen aen geen' kant
Of heeft verandring van gezichten. hier is 't land
Bezaeit met koren, en versiert met boompluimaedjen.
Daer rijzen hofwarande en vruchtbre lustbosschaedjen.
Gins straelt de duinbeek met een ader van kristal
Door helm en Santorye in 't boomgaertrijke dal.
Nu weent hy op 't gezicht der afgestormde slooten,
Die hy voorhenen 't hooft zagh aen de wolken stooten:
't Geweldig Merestein en Banjaert, wijd ontzien,
Vryslooten van beroemde oudhollandsche Edelliên,
Door vier en zwaerd vernielt, met torens en rondeelen
Te gronde weggerukt, in 't barnen der krakkeelen:
Het stamhuis van Heer Lem, de wijk van kermerland,
Een wonder van die Eeu, om zijn gebied en stant,
Nu deerelijk getrapt, gerekt uit al zijn leden,
En 't grof gebeente met het kouter doorgesneden:
't Huis Heemskerk, erfgebiet van 't adelijk geslaght,
En Brederoe verwoest, toen 't gantsche land verkraght,
Van burgeroorlog, al de maght der Baenderheeren
En Edelen in 't velt elkandre zagh braveeren,

+*Verschooning over deze uitweidinge.*

+*Beschryving van den Ystroom.*

Den stamboom snoeien der geslachten, en den zoon
De moeder vliegen in haer graeffelijke kroon.
Hy ziet de werrelt aen gelijk de speeltoneelen,
Daer Alexander trots den hooftmonarch komt speelen,
Den blixem slingren, en van hoogmoet zwelt om 't hooft,
En onverwacht, van rijk en leven wort berooft.
Het hoog toneel dat flus met marmre hof kolommen,
Op 't schuiven der gordijn, zoo moedig voort brommen,
Verwisselt schielijk van dat dartel aengezicht.
Een bystre nachtstorm dooft het bloedig fakkellight.
De pijlers schudden, en de zaelgewelven kraeken,
Als Samson Dagons kerk in puin stort met haer daeken,
Den Vorsten, grootscher op het schimpfeest uitgerust,
De schenkels kneust en stampt, en zijnen wraekgloet blust
In eenen bloetstroom van geplette Filisteenen.
Elize ziet de zon haer 's levens dootgescheenen,
En van de kim gerolt in 't midden van haer pracht;
Zoo dra* Astrates, daer haer kroon en trou op wacht,
In weêrwil van zijn min, uit wreeden plicht en wetten,
Moet lijden datmen haer de voeten dwars durf zetten,
Haer bonze uit Tyrus troon, en ziet, in die hy mint,
Zijn 's vaders moorderes, die 't bloedig rijxbewint
Veroverde met zijn' geslachtboom uit te roeien.
Niet anders zagh de vorst van 't Y de maght besnoeien
Van baenderijen en doorlughten adeldom,
Die schielijk storte, en meer dan hondert jaeren klom.
Dan wenscht hy, om niet meer tot zijn verdriet t'aenschouwen
't Rampzaelig overschot van zoo veel hooftgebouwen,
Met zijne hoorens in te booren door het zant,
Te wassen met zijn' vloed die schandvlek van het land,
En 't allersmalste deel van Hollant door te knaegen,
Om vry in volle zee te streeven op zijn' waegen.

* *Een Treurspel van de Heer Diedrik Buisero, Heer van Heeraertsheininge, &c.*

[+]Het Sparen groet den god, als hy langs Haerlem streeft.
Hy kust zijn' bontgenoot nu vreedzaem en beleeft,
En d'oude wrok is lang vergeeten en verbannen,
Toen Haerlem, met de maght des Kermers aengespannen,
De hutten, schaers verdeelt in 't groeiende Amsterdam,
Tot puin verwoeste, en zette al 't land in lichte vlam.
Nu wil hy zich alleen de brave heldendaeden
[+]Erinneren, hy kan zijn lusten niet verzaden
Wanneer hy zich verbeelt, hoe 't Sparen, trots van moet,
De zaeg klinkt voor den boeg, en barstende in den vloed,
Ten bitteren verwijt der kristnen uitgelaeten,
De haevenketen scheurt van 't machtig Damiaten,
Streeft over schaekels en den draeiboom van den Nijl.
[+]Gelijk Hippolijte met d' Amazoonsche bijl
Den snellen Thermodon, gewelft met marmervloeren,
Plag op te bijtten, en haer leger door te voeren.
Aldus hangt Haerlem noch het graefelijk geweer
In 't midden van 't gestarnt, tot onverwelkbare eer.
[+]Geen minder glory heeft de druk kunst haer gegeven,
Toen Koster, wandelende in breede beukedreven,
De lettervormen sneed in 't zachte beukenhout,
En vond de wetenschap, die 't alles voed en bout,
Dat letterhelden, lang verstorven en verslonden
Door ongenaê des tijts, doorluchtigh ondervonden,
Die, als hun graf kruik barst in scherven, en de wind
De stuivende asch verstroit, noch leven, en bemint,
In volgende eeuwen, op des naneefs dankbre tongen,
En pennen zweven, van gewelt noch graf gedwongen.
[+]ô Drukkonst! die alleen de wijsheit, in den nood
Van schipbreuk hebt gered, geherbergt in uw' schoot,
Geveiligt voor den storm der woestheit en barbaren,
Nu reets met onbescheit haer in de kroon gevaeren,
Wat blijft de werrelt aen uw' nutten vond verplicht.
Gy leerde Ovidius herleven in zijn dicht,

[+]*De Ystroomgod wort van het Sparen begroet,*

[+]*en herdenkt met vreugd de dapperheit der Haerlemmeren voor Damiaten.*

[+]*Gelijkenis.*

[+]*Haerlem is vermaert door de vinding der drukkunst.*

[+]*Lof der zelve.*

Nae 's mans elende, alleen niet by den Geet verbannen,
Den straffen klaeu ontrukt der Poëzytierannen,
En mooglijk noch gedoemt ter erfvergetelheit
Had niet uw milde hand het overal verspreit.
Maer heeft de Faem den lof van koster wijt verheven,[+]
Zy loof de Blaeuwen nu, die, heerlijker dan[*] Steven
En Aldus, en Plantijn, de konst der drukkery
Volmaeken, zetten haer een kracht en leven by,
En nemen 't aerdrijk in door letterregementen,
Wanneer zy Atlas met den kloot des hemels prenten
En hemelgordels, en den Dierenriem gelaên;
En daer hy 't aertrijk met zijn groote komt beslaen,
Zijn grove voeten zet op twee paer werreltdeelen,
Begrepen in een ry van veertien boekjuweelen;
Een werkstuk, uitgewrocht door 't konstig[a] Negental
Der Zanggodinnen, 't geen de rijt verduuren zal;
't Geen 't Y, en aenzien van de vrye Nederlanden,
Verheerlijkt, en bazuint haer lof op alle stranden.
Het Huis ter Hart, de stoel des Heemraeds van den Rijn,[+]
Houd meê den Ystroom op, wanneer hy, zijne lijn
Vervolgende rondom den oever van zijn stroomen,
Zoo prachtig met een lijst van Dorpen ziet bezoomen.
De zuiderzeekant toont ten westen, in 't verschiet,
Edam, en Hooren, het Noordhollantsch hooftgebied,
De rijke zuivelmarkt, die Nederlant kan aezen
Met voedzaem dischbanket van vette Edammer kaezen,
En ziet met vrolijkheit de trage Beemsterkoe
In malsche klaver treên tot aen den kossem toe,
Het dartel Vroonlandsch kalf, met vet op 't lijf gegooten,
Het vroeggras scheeren, hier zoo dartel opgeschooten

[+] *De vermaertheit der drukkerye is door de Heeren Blaeuwen in den hoogsten top verheven.*

[+] *Het Y ziet ook het huis ter hart, en de Waterlandsche dorpen. En aen de Zuiderzeekant Edam en Hooren.*

* *De Stephani tot Parijs, Aldus tot Venetien, en Plantijn tot Antwerpen, zijn door gansch Europe om hun sierlijken druk befaemt.*

a *De drukparssen van de E[d]: Heeren Blaeuwen worden genaemt nae de negen Zanggodinnen.*

Uit vroonens edel graf, bestroomt van borgerbloet,
De hartâer ingetrapt met ongestuimen voet,
En, om 't verbrijzlen van plakkaeten en verbonden,
Door 't Graeflijk vier verbarnt en 't schoone hooft geschonden.
[+]Maer aen den oosterkant verheft zich 't Muiderslot,
Befaemt door Floris doot, hier van zijn kroon geknot,
Toen Velzen, zoet op wraek met zijne vloekgenooten,
Den Graef zijn wettig Vorst den dolk in 't hart dorst stooten,
En Goiland verwen met het bloed van zynen Heer,
Dat wraek riep, daegende heel Holland in 't geweer.
Toen Woerden en Renesse en andre wraekverwanten,
Op 't hooge Kroonenburg vergeefsch hun standert planten,
Alsamen jammerlijk gesneuvelt in ellend.
Zoo valt hy in zijn straf die 't reght der Vorsten schent.
[+]Maer 't Hooft, dat, uitgeleert in staethistoryschriften,
Zoo net de waerheit wist van loogentael te schiften,
De duitsche Tacitus en deftige Lukaen,
Die menigmael de Vecht met zijn gedicht hielt staen,
En 't Y, wel meer gewoon in 't zeeperk uit te springen,
Omhoog getoogen op zijn zielberoerend zingen,
Heeft d'eer van 't waterslot vereeuwigt door zijn geest.
Het zy hy, schoeiende op een Sofokleeschen leest,
De wraek van Velzen zingt en Batoos ongelukken;
Her zy 't hem luste op 't land het veltgewasch te plukken,
Granidaes drooge borst te laven, uit een bron
Door 't boschtapijt bedekt, voor 't steeken van de zon,
En in zijn moedertael de Poëzy te bouwen,
Die met haer eige schoonte en pennen stant kan houwen.
[+]De brave Vlooswijk zwicht dien grooten voorzaet niet,
En Goiland eert zijn wijs en rekkelijk gebiet:
Terwijl hy moedig volgt de loffelijke stappen
Zijn 's Vaders, afgeslooft in Burgermeester schappen,
Ten dienst van Amsterdam, Europaes kooptooneel.
De zuiderzee ontfangt de Vecht met open keel.

[+]*Ten Oosten der zelve het slot te Muiden, vermaert door de doot van Graef Floris,*

[+]*en de geleerde werken van den Drost Hooft.*

[+]*Gelijk het nu hoovaerdigh is op 't gebiet van Vlooswijk,*

De ziel van Hooft eet mann' met haere hemelsche ooren,
Als Papekop den klank van haer gedight laet hooren,
En steekt de treurtrompet met zijn' geleerden mond,
Die 't hart verrukt van d'aerde, en lieflijk d'ooren wont.
Zoo hoortmen Filomeel, wanneer de zon in 't daegen[+]
De vochte kimmen droogt op haren Lentewagen,
Haer eigen treurspel met een goddelijk geschal,
En Tereus zusterkracht door 't omgelegen dal
En bergh uitschateren, dan krijgt de boomgaert tongen.
Wort van den Drossaert eens mijn stroomliet opgezongen,
Dan steekt mijn zanggodin, hoe nederig van trant,
De borst vooruit, gelijk een zwaen die aen den kant[+]
Des Aemstelvliets, gewoon in stillen stroom te baden,
Zoo drae hy wort genood in wijder zogh te waeden,
Zichzelven vleit, en eer hy 't roeien durft bestaen
De wieken klapt, als was hy ruimer ingegaen:
Dan schijnt mijn dicht niet laeg langs d'aerde neêr te daelen,
Als kruipende kamil; maer buiten zyne paelen
Verheven, 't hooft om hoog te beuren in het licht,
En in de zon te zien met onverdraeit gezicht.
Het vond van outs geloove, en uit de landkronyken[+]
Der Goiers, zou misschien noch elk de waerheit blyken,
Indien de zeissen van den tijt en oorlogsbrant
Het niet had afgemaeit: hoe aen den Muiderkant,
Daer 't hooge zeekasteel bespoelt wort van de baren,
Een schoone zeemeermin, met ongevlochten haeren,
Vast golvende op haer' rug, gelijk een stille zee
Van goutdraet, uit den gront opborrelde aen deez' ree.
Zy was een Heroutin, hier van Neptuin gezonden.
Een kostelijk karkant was om den hals gebonden
Met witte parelen van schelvisoogen, net
En geestig geschakeert. de sluier hechtze met
Een paerlemoederhaek op 't schouderblad na boven.
Aen d'ooren wapperden, om geestiger te hooven,

[+]*Gelijkenis.*

[+]*Gelijkenis.*

[+]*Men zegt dat hier een meermin verscheen in ouden tijt.*

Twee Esmerouden, met een groene strael van vier,
Zy volgde met haer keel de klanken van een lier,
Uit vischbeen opgemaekt. nu kon zy lieflijk daelen:
[+]Dan scheenze, als in een' rei doorluchte kerkkoraelen,
Alleen den Bovenzang te houden, dat die toon
Door trans en daken klonk, en 't zangkoor zijne kroon
[+]Gewillig overgaf:[*] Een ander magh beklijven,
Maer 't nedrig Muiden zal voor eeuwigh Muiden blijven.
Een grooter wasdom blijft alleen aen 't Y verpant,
En Amsterdam, eens milt te zeegnen door zijn hand.
[+]Dus zongze, en schoon het Goy dit scheen aen 't hart te raeken,
Noch luisterde 't om niet te steuren dit vermaeken.
Het Y hielt altemael zijn golven streng in tucht.
Het heesche strant wiert stom. men hoorde geen gerucht.
[+]Nu hief zy weder aen: gy zult my spellen hooren
't Geen in den breeden raet der goden leit beschooren.
Het wankelbaer geval, 't geen met een' dartlen voet
Op 't hart der rijken trapt, de staeten ommewroet,
En alle banden plag t'ontrennen op zijn vleugelen
Wort eens de wiek gefnuikt, en voelt zijn wulpscheit teugelen.
Het heeft een eeuwige eer den Ystroom toegestaen:
Hoewel het overal de wisselbaere maen
[+]Gelijk is, die zoo licht haer hoorens kan veranderen.
Nu dreigenze van ver, dan sluitenze in elkanderen
En geven daegelijks de maen een ander oog;
Die sluit een' ronden ring, en flus een' halven boog:
Dan met een teering om het flaeuwe hart geslagen,
Verdwijntze, en smelt als wasch voor 't vier van febus wagen.
Fortuin belooft het Y een vriendelijk gelaet,
En onverdeelde gonst. wat hangt dien stroom een staet
En glory over 't hooft! wat zal hy zijne baren
Befaemt zien boven 't perk van Herkules pilaeren!

[+] *Gelijkenis.*

[+] *En zong.*

[+] *Daer het Y en Goy nae luisteren,*

[+] *Zy spelt den Ystroomgod eenen eeuwigen lof, en grooten staet.*

[+] *Gelijkenis.*

* *Een oud vaersje gaet noch in zwang, Muiden zal Muiden blijven. Muiden zal niet beklijven.*

Wanneer de boukonst, 't hooft opsteekende aen zijn' kant,
Een nieuwe werrelt schept van kielen, die gemant
Met watervorsten, stout het zeeperk uitgestooven,
Alom het ziedend schuim der blaeuwe golven klooven.
En gy o Aemstel, die met kabbelenden vloed
Zijn kruik stoffeert, en dien doorluchten broeder groet,
Hoe diep is 't u gegont in zijn geluk te deelen!
Hoe moedig zal uw vliet langs rijke graften speelen,
Als eens de Hooftstad, hier te stichten aen zijn wal,
Het merk van uwen naem op 't voorhooft voeren zal.
'k Zie reets dien gouden tijt met wijde schreeden komen,[+]
Dat een geweldig bosch van omgekeerde boomen,
Zoo diep de wortels neêr zal schieten in 't moeras,
Als 't met zijn torens hoog tot aen des hemels as
Staet op te vaeren, 't geen verheerlijkt, allen rijken,
En koningsteden zelf de boukroon af zal strijken.
Dan giet de Koopfortuin en Welvaert, milt van hand,
Haer rijke zegeninge u toe van allen kant.
Gelijk 't rivierendom uit allerlei gewesten,[+]
Zijn daelend stroomnat geest den Oceaen ten besten,
Zoo drae het bergsneeu, nu gesmolten in de zon,
Ten bergkruin af bruischt, zwelt en overgaept zijn bron.
Dan strektge ô Stad, zoo trots te bouwen op twee stroomen,[+]
Een wijk, voor die gedrukt verleegen tot u komen,
Een herberg zoeken in het nijpen van den nood.
Gy zultze koestren en ontfangen in uw' schoot;
En meermaels afgebrant, geplondert en vertreeden,
Verrijzen uit uw asch met schooner stal van leeden.
Tot op 't gehengen van den Zeemonarch, het Y,
Aen mijn orakelzang en diepe profecy
Gedachtig, u gebiet zijn' breeden vloed te bouwen,[+]
En op een zeilend vlot uw leven te betrouwen
In wilde zee, getroost dat Nereus dit bestemt.
Wat wondren zultge zien, wanneerge uitheemsch en vremt

[+]*Door d'aenwas van een maghtige stad, aen zijnen stroom te bouwen.*

[+]*Gelijkenis.*

[+]*Deze zal een wijk verstrekken voor onderdrukten en vremdelingen.*

[+]*door de scheepsvaerd haere paelen uitbreiden.*

Een andre werrelt zoekt door onbekende plassen,
En zonder graedboog en de lely der kompassen
Den werreltgordel snyt, en werpt, met rijken buit,
Voor 't zwaere paelwerk van uw' stroom het anker uit.
Dan moetge leeren de gestarnten onderscheien,
Die veilig by den nacht uw vloot in zee geleien,
Of licht bedriegen op de zorgelijke plas.
De wreede Beeren, dicht aen 's hemels uiterste as.
De Paeu, die haeren staert wyt uitspreit in het Zuien.
Orion, zwart om 't hooft gezwollen van de buien.
De Boer Arktofilax, die met met zijn zwaere leên
Het wed der zee beroert, wanneer hy moê gereên
Op zijn besneeude sleede, al hijgende af komt treeden,
En weêr met stormen dreigt, ten wolken ingereden.
Ook zultge letten op het vreesselijk Serpent,
Dat, als een breede stael van vier, zich krult en went
In 't Noorden, als gy 't ziet van blaeuwen zwavel gloeien,
Hael in de schoot, 't zeil neêr. een nachtstorm aen het loeien
Steekt van de Noordpool op, en mengt de zee en lucht.
De Regenstarren, bleek en kout van waterzucht,
Staen op den norssen kop des Hemelstiers te grimmen.
Maer als de Pleiades beginnen op te klimmen,
En snoeren 't haer met gout, of Pollux uit zijn' trans,
Of Kastor 't water kust met tintelenden glans,
Dan zal de Dolfijn zich niet kronkelen in boghten,
Noch 't pekel schuimen van ontuimlende gedrochten.
De zeeman zet gerust dan alle zeilen by,
En troost zich met de gonst der winden en 't gety.
Dus staen uw borgerye en gilden aen te groeien.
[+]Gy zult gewetendwang en tieranny besnoeien,
De vrijheit voor blazoen omvoeren in uw' schild,
En teugelen, al wat te reukeloos en wilt
Durf steken na die kroon; dus leert gy 't volk bestieren,
Met na den eisch den toom te korten en te vieren,

[+]*De gewetendwang de voet lichten.*

O koopjuweel! want in den ring van Nederlant
Noemt u mijn zanggodin met recht den diamant.
Maer eer gy vierwerf zult uw oude wallen sloopen,[+]
(Want zulk een' wasdom laet u 't noodlot toe te hoopen)
En springen verder uit, moet menige oorlogsvlaeg
Afstuiten op uw borst: nu zal de de goude Taeg
U vaeren in den schild, en d'Iber met zijn Kraeken,
Begort van vier en vlam, als Kolchis toverdraeken,
Uw stranden dreigen, tot een Jazon, trots van moet,
Den stroom van Gibraltar verf met het Spaensche bloet,
De waterslang verniele en wreede roofharpije,
Met zijnen donder schokk' de kust van Barbarije,
En slae Toledo met een dootschrik voor het hooft.
Nu heeft de Teems zich zelf de waterkrans belooft,[+]
En hecht van Doever en zijn' krijtberg, te vermeten,
Op Schevelingen den metaelen waterketen.
Hoe ist? ik voelme 't bloet ontroeren, en 't geluit
Bezwijken in mijn keel, maer neen! het moet'er uit.
Wat zultge hooren, ô doorluchte waterlingen!
Als weêr Kartage en Rome elkander hier bespringen.
Op Ystroomgod. beman uw vlooten, voort in zee.
De vyand blixemt vast afgrijslijk op uw ree.
Ruk aen. de Vriesche Leeu, de Maes en Zeeusche baren,
Uw bontgenooteu zijn bereit hem in te vaeren.
Daer dondert zee en strand. ik zie 't, zy rukken voort.[+]
Kanonnen, zwanger van salpeter, vier en moort,
Aen 't baldren in een' storm; de blixemgloet, geschoten
Uit monden van metael, drijft dolle donderklooten
Door buik en ribben van de kielen, scheurt en rijt,
En steekt het water aen. de korst der stranden splijt.
De strandduin davert, als de losgeborste zwavel
Het marmer schokt in zee tot op des afgronts navel.
De buskruitrook bedwelmt de zonne, die het bloet
In d' oogen spat. men ziet hier niet dan vier en gloet.

[+]*En viermael uitgeleit worden, en moedig in alle rampen, het uitharden ter zee tegen Spanje, Portugael.*

[+]*En Engelant.*

[+]*Beschrijving van een zeeslagh.*

Een schriklijk krijgsmuzijk van trommels, zeetrompetten,
En scheepsklaroenen, en kortouwen en musketten,
Wort met een' naeren toon en heeschen kreet verzelt
Van stervenden, gewont, geblaekert, neêrgevelt,
En 't kleed van 't lijf gezengt, en in de lucht gevaeren,
Zoo drae de scheepsmijn springt, weêr plompende in de baren,
Halflevende, en verminkt, en nu in deeze ellend
Te spaê vervloekende het oorlogselement.
[+]Stae vast: u staet noch meer t' onworstlen. 't zal gebeuren
Dat eens de Zont, met toegebonsde waterdeuren [+]*en den oorlogh in de Zout.*
Aen 't pruilen in zijn kil, uw vloot zijn' stroom ontzegt,
Dan moet de zeekortouw weêr pleiten voor uw recht.
Het Deensche Zeelant, en de Zontsluis, opgebroken,
Getuigen ofge uw eer manhaftig hebt gewroken.
'k Hoor d'onderdrukte Belt, belegert op zijn' grond,
En d'armen op den rug gevleugelt door de Zont,
Uw machten, daer hy zucht, in zijn paleis beslooten,
Om bystant roepen. voort te water met uw vlooten.
Verlos den rijxstoel. red uw bontgenoot. ruk uit
De kramme en grendel die den waterdraeiboom sluit.
De sleutel van kanon zet alle poorten open.
Dus moogt gy overal op d'overwinning hopen,
En zien den lauwer der triomfe te gemoet,
Hoe fel een oorlogsstorm op uwe grenzen woed,
O Ystroomgod, zoo lang uw hooftstad het geweeten
Den vryen teugel viert, en God, in 't licht gezeeten
Op 's hemels troon, alleen de straf der zielen laet,
Die, niet schoffeerende het lichaem van den staet,
Indien zy dwaelen, uit onnozelheit geweken
Van 't rechte pad, den mond des lands noit wederspreken.
Zoo lang gerechtigheit de hand slae aen het roer
Der stede, en in 't gericht den gouden septer voer',
En Eendracht haer verbind met haere bontgenooten,
Is alle maght te zwak haer grootheit om te stooten.

Maer och! wat heeft uw stad niet uit te staen te land',[+]
Als zy allengs begint te groeien aen uw strand!
En gy, ô Muiderslot, wat zultge van uw' tooren
En prachtig burgtkanteel gekerm en jammer hooren!
Hoe deerlijk zal de Vecht, met bloetkoraalen root
Besprenkelt en geverft, beschreien zijnen noot:
Wen 's lands Andromeda, geklonken met een' keeten[+]
Aen barren rots, en voor het ongediert gesmeeten
Ten roof en schouspel, met erbarmelijk gezucht,
Vergeefs de handen wenscht te steeken naer de lucht,
(Zy zijn geboeit) vergeefs haer naekte leên te dekken,
Daer vast de kluisters haer gewricht en spieren rekken,
Zy afgemartelt, en gedoodverft van de schrik,
Den muil van 't strandgedrocht verwacht alle oogenblik.
'T is uit met haer. 't en zy een Perseus, uitgekooren
Door 't zeeorakel, tot haer hulp en troost gebooren,
Op zijne pennen aen koom streeven, hare smart
Verlichte, en stoot zijn zwaert het monster in het hart.
Schep moet. gy moogt gerust op zulk een' wachter slaepen,
Die onbezweeken, en geduurig in de wapen,
Zijn' krijgsleeu weiden laet in een Oranjen velt.
Den fellen landdraek, die noch van venijnen zwelt,
De blaeuwe kam verheft, begint den staert te krollen,
Te schuifelen, en slaet van bloetdorst voort aen 't hollen,
Zal hy met kracht de pan inklinken, onverzet,
En d'eerste Heiland zijn die uwe paelen red.
De Staeten, en des lands gewettigde overheeden,
Op 't bloetspoor van Tarquijn, de hoofden afgesneeden,
Uit haeve en erf geschopt, en 't vaderland ontzeit,
Verrijzen weêr op 's Mans vernuft en dapperheit.
De forsse Tuinleeu, met vergifte tooverdranken
In slaep getoovert, hoort van ver de wapenklanken;
Verrekt de spieren, slaet en slingert met den staert,
Schud zijne maenen, en opspringende onvervaert,

[+]*Zy spelt, wat de Stad te lande zal hebben uit te staen.*

[+]*'t geheele land, word als een andre Andromeda, de handen gebonden, en den moet wil ten proi overgegeeven.*

Rukt met de klaeuwen om verwaten moortschavotten,
Noch rookende van 't bloet der trouste patriotten,
[+]Staetmartelaeren, schelms met landverraet beticht.
Dan wort de tieranny de wreede voet gelicht,
De groote Welhem, door de keur en stem der Staeten,
Die nu 't ondraeglijk juk des dwingelands verlaeten,
De schoone Zevenstar, die met een heilig licht
De Nederlanden noch zal straelen in 't gezicht,
Ten veltheer ingewijt, drijft voor zijn leeusbannieren
't Ontuchtigh roofgespuis van havikken en gieren,
Groothartig op de vlucht. maer duikt vry in uw bron
O vlieten, en verbergt het aenschijn voor de zon,
Die u, zelftoegedamt, uwe afgestormde steden
Zal toonen, binnen van de hongersnood bestreden,
Van buiten met den brant en borgermoordery,
En plondering gedreigt. dan gaetge zelf niet vry
Vermaekelijke Vecht. een weerwolf, tuk op loogen,
En met een schaepevacht het lichaem overtogen,
Dreigt uwen schaepestal, betrouwende op zijn woort;
Hy rust niet, voor hy 't al bloetdorstig heeft vermoort.
De lammers, veel gewoon te watren in uw vloeden,
Staen voor zijn tanden bloot, geen blaeten schut het woeden.
En gy, t'onzacht gewekt door 't vreeslijk moortgerucht,
Hebt niets tot haere hulp, als traenen en gezucht.
Wat krijgt de stormbok werk! wat zalmen muuren rammen,
Wat steektmen steden aen met oorlogsblixemvlammen!
Hoe menig stroomgod zal, verkropt van borgerbloet,
Opstuiven naer zijn bron met aerzelenden vloed?
Apollo zelf wil weêr, in zulk een vloek beladen,
Den dissel wenden, en met ongerukte raden
Te rugge spoên, als op Thyëstes moortbanket.
[+]d'Onmenschlijke Alba mest zich woedend geil en vet,
Hy slint den zuuren oogst des landmans met zijn tanden,
Slokt gansche steden in zijn gulzige ingewanden,

[+]En weder van de tieranny verlost door 't beleit der Staeten, en Prinsen van Oranje.

[+]De woedende hartogh van Alba,

En tapt den borger 't bloet met zijne tranen af.
Gelijk een winterbeer, geborsten uit zijn graf,[+]
En nare sneeuspelonk al grommende aen koomt stuiven,
En grijpt d'onnosle kudde en harders in zijn kluiven,
En knaegt en en zuigt het merg uit schenkels en gebeent'
Zijn wreetheit holt, en kreunt zich niet wie dat'er weent,
Maer zoo een bergleeu, daer hy weid, en onverdrooten
Plast tot den buik in 't bloet, hem komt op 't lijf geschooten,
Uit zijnen schuilhoek, op den driesprongh, hem verrast,
Dan druipt hy bevend wegh, en trekt, van vrees vermast,
Den staert van achtren in; de ruige borstels rijzen
Van dootschrik overend; hy zelf verloopt zijn spijzen,
En wenscht alleen nu 't lijf te bergen in dien nood.
Dus wil het Alba gaen, en alle die te snood
De vryheit kneevlen, en opgroeiende in het woeden,
Den borger taisteren met Inquisitieroeden.
Meer heeft de Waermont uit zijn koor my niet gespelt.[+]
Maer gy ô Vecht, die 't Y zoo hoog ziet opgestelt,
En zelf d'orakelkerk en waterwichelaeren
Hem kroonen tot een hooft der Nederlandsche baren.
Verheug u, en begroet dien grooten bloetverwant,
Wiens zegen rijklijk toe zal stroomen aen uw strand.
Hy neemt uw' staet ter harte, en voor zijn bontgenooten
Is zijne milde hand en schatkist noit gesloten.
Hier zweeg de Poëters en waterprofeetin.
Waer vlugtge, riep het Y, waer vluchtge ô wichlaerin?
Och! keer die nooden af, die donkere onweêrvlagen;
Of zoo een bloetstorm tot ons onheil op moet daegen,
Zalf onze wonden met uw godlijke artzeny.
Hy riep vergeefs. zy zonk nu neêr, om in den ry
Der vorsten, 't werk van haer gezandschap te vermonden.[+]
Gansch Neêrlant heeft hier nae, al zuchtende bevonden,
Hoe die gedreigde orkaen van oorlog heeft gewoet;
Toen zy haer vryheit op moest wegen tegen bloet.

[+] *wort by een' beer geleeken die onder het verslinden, van eenen Leeu wort besprongen en voortgejaegt.*

[+] *Besluit van het gezangh*

[+] *en de waerheit van zelve.*

Die rampen zijn voorby. maer in de dapperheeden,
Door wien dat groot gewelt zoo braef is doorgestreeden,
Heeft d'Ystroom meê zijn deel gelijk in 's krijgsgevaer.
Het staet hem levend voor, hoe een vrybuitenaer,
Gewoon langs zijne kust te plonderen en rooven,
[+]Quam met een handvol volks ter dijkbresse ingestooven,
En nu geen Hoen geleek, maer Engelandsche haen,
De scherpe spooren durft in 's vyands spieren slaen.
Hy wacht een leeger af van meer dan hondert paerden,
En werpt zich midden in de blixemende zwaerden;
Treed zoo veel dooden en gevaeren in 't gezicht,
Als oorlogshelden, op een' krijgstoght afgericht.
Noch houd hy de kornet begreepen, daerze kleeven
In 't zuigend veen, en zich te spaê ter vlucht begeeven.

[+]*De dapperheit van eenen vrybuiter, 't Hoen genaemt,*

[+]Zoo stuite Schanderbeg, door Amurath getergt,
En wreeder Mahumet, in 't woest Albaensch gebergt,
Met weinig oorlogsvolk, de dolle razernyen
Van Schïobargen, met Janissars en Spahijen:
Een leeger, stortende in zijn rijk met meer geweld
En grooter meenigte, als de sprinkhaen op het veld
In eenen droogen herfst. hy slaet hun in de lenden
Van achtren, keert het spits, d'aenhortende oorlogsbenden,
Door wanhoop aengevoert, en strijdende op hun graf,
Van vooren trots op zijn' bebloeden sabel af.
Hier is geen uitkomst aen. de neêrgehouwe lijken
Beletten hun weêrzijds dien Herkules t' ontwijken.

[+]*Wort met den moet van Schanderberg vergeleken.*

[+]En gy Bossu, al zagh de zuiderzee uw vloot
Verslagen, zult uw' lof noch hooren naer uwdoot.
Ik wensche u op papier te schetsen naer het leven,
Daer gy, lafhartig van uw oorlogsvolk begeven,
De waterleeuwen van Noordholland op uw' schild
En yzre borst verwacht. wat wort' er bloet gespilt,
Hoe staet gy voor de mast! als waertg'er aen een' keeten
Gebonden. elk is op den Amirael verbeeten.

[+]*Lof van Bossu,*

Nuzetten op zijn vlagge al d'oorlogskoggen aen.
Noch houd hy 't heel de nacht op zijne krijgshulk staen.
De norssche Voerman van den noorder Beerewagen,
Hoe styf van kou, vergat zijn traeg gespan te jaegen,
Om 't eind der slagh te zien van zijn bevrozen as.
De zon verspreide nu haer straelen door het glas
Der Indiaensche zee, op 't aengezicht der volken,
En schoof de nachtgordijn van 't vochtig oog der wolken;
Toen d'onversufte helt, geëntert en belet,
Gelijk een boschzwijn, van het jachtgespan bezet:[+]
Vergeefs zich weerde, tot de middagh aengeronnen,
Den oorlogsman eer zagh gevangen als verwonnen.
Och! hoe veel schooner blonk uw glory uit aen 't Y,[+]
Zoo gy, geen deelgenoot van Albaes tieranny,
Den Waterlander niet waert in den schild gevaeren
Met handen, klam van bloet der Rotterdammenaeren!
Een wreetheit die al d'eer verdonkert, boven drijft,
En uwen naem met bloet in 's lands kronijken schrijft.
Zoo wischt een misdaet uit een' reex van heldendaeden:
Men etst het ongelijk in koper, en op blaeden
Van eeuwig parkement, en voed het als een wond'
In 't hart: maer weldaet valt op een onvruchtbren grond,
Die wort als op een blad van water aengeschreven,
En teffens metten stroom in doode zee gedreven.
Noch was 't den Ygod niet genoeg der helden moet[+]
Te zien in zijn gebiet; hy zelf wil zijnen vloed
Verdadigen, en nu gedenkende aen de zangen
Der Zeesibil, zijn stad, die noch verstrikt blijft hangen
In 't Spaensche net, het oog verlichten, om de zy
Te kiezen van Oranje, en leeniger voogdy.
Hy walgde van 't gezicht der raden, galgen, staeken,
En 't vreesselijk geloei der stervenden in 't blaeken
En branden. 't doodsche strand en al de vogelwijk
Verstrekt een moorttoneel, gevult met lijk op lijk,

[+]*Gelijkenis.*

[+]*En laster*

[+]*d'Ygod de dwinglandye moede,*

[+]De bloetraed brult gelijk een Tiger, die gewrongen
Door d'yzre tralie, en de ketenen ontsprongen,
Zijn tuchtheer aenschent, vult het huis met roof en moort:
Dan gaet d'onnoosle wieg niet vry, hy slaet al voort,
En voed den wreeden dorst en honger met verslinden.
[+]Hy sprak in 't worstlen van die donkere onweêrwinden,
Verslagen in 't gemoet, den zuiderzeegod aen.
ô Vader, 't is met u en mijnen stroom gedaen.
De kroon van Amsterdam aen 't waggelen, zal vallen,
En wy, bedrukt het puin der omgewroete wallen
Aflekken van den grond, en lijden in ons hof
Een' stooker van 't noordwest, vast kaatzend' met het stof
Der hooftstad, ons ten trots. gy ziet aen alle kanten
Het land in oproer, en de maght der eedverwanten
Aen 't groeien; yder zweert Borgonjes standert af,
En offert aen Nassau den vrijen veltheerstaf.
Noordholland heeft den toom lang in den nek gesmeeten,
En houd zijn vryheit vast. de Vlissinger, verbeeten
Op bloetplakkaeten en den brandtol, is nu moê
Te zwoegen onder 't juk. noch wort de vette koe
Van Holland, bloet en vleesch ten jadders uitgemolken.
En zou eens Amsterdam de kruin tot aen de wolken
Opsteeken, gantsch Europe, en Afrikaenschen Moor,
Japonner, en Javaen verstrekken een kantoor,
En zijne wisselbank geduurig aen zien groeien,
Met een gewenscht getijde, in 't ebben en in 't vloeien,
Een zilverty, dat stroomt met baren klinkklaer gout:
Dan most het uit den dwang gereddert, eer die stout
Hier zijnen zetel vest, terwijl het hart der heeren
En borgren twijffelt aen wat zijde 't zich wil keeren,
[+]En, als een onrust, door gewight noch vêer gestuit,
Vast wankelt, noit gerust noch zeker in besluit.
[+]Gy moet Enkhuizen, en de Waterlandsche vlekken
Gebieden, met hun vloot tot op mijn' stroom te trekken,

[+]*Gelijkenis.*

[+]*Spreekt den Zuiderzeegod aen, stelt hem den nood des lanis voor oogen,*

[+]*Gelijkenis.*

[+]*en geeft hem raed omze af te keeren.*

De Stad in d'oogen te braveeren op mijn rijk.
Die wil ik flux den moed ontvonken, tegelijk
Haer hulpe bieden, en verdrukken; en betoonen
Dat wy met eigen keur haer vyanden verschoonen,
Op 't punt, dat alles scheen gevallen in haer hand,
En in een toght vernielt de hoop van Waterland.
Dit wil den bontgenoot den moet intop verheffen,
Den Amsterdammer als een donderkogel treffen,
Te rugge leeren zien, en toonen, dat een god
Zijn vryheit hanthaaft, en de Spaensche hoogmoet knot.
De Zeevorst, op de komst des Ygods afgestegen,[+]
Van zijne schulpkoets, toont zich vaerdig en genegen,
En geeft zijn' schoonzoon 't woort. [want vader Oceaen
Had zelf hem tot die trou genood en aengerâen.]
Hy prest de vlooten op, die over Pampus streeven,[+]
En dicht voor Amsterdam ten anker zich begeeven.
Nu stremt de blaesbalg van 't Noordoosten, streng en guur,
Al 't water tot een vloer van ys, een dikke muur
Van marmer, en beklemt de schepen in de schotsen
Van 't grondys, vast gegroeit als blinde waterrotsen,
Op een geschoven in den ysgang, met gedruis
En hol gemor: elk ziet bestorven naer zijn huis
En kindren om, de doot begrimtze aen wederzijen:
Hier dreigt hun 't stael den draet des levens af te snyen,
Daer steekt de winter op met hagel, ys en sneeu.
De Kreeft verstijft van kou. de felle Hemelleeu
Is grijs berijpt om 't hooft. de zon, de koude ontweken,
Vreest herwaerts aen 't gezicht uit haer karros te steken.
Wat raet? de stad valt uit met vierwerk, brandgeweer
En pektoorts en harpuis, hier is geen uitkomst meer.
Maer d'Ygod zorgt voor u, hy zal het marmer sloopen,[+]
En bonzen met zijn' arm den breeden ysdam open.
Ik hoor van ondren 't ys vast bommen, 'k zie van ver
Hoe 't splijt en dreunt, en staet bezaeit met star op star,

[+] *die daer in bewillight.*

[+] *Verhael van de Noordhollandsche vloot,*

[+] *die in 't ys bezet op het Y, schielijk gesloopt wort, en uit het dreigende gevaer behouden.*

Of eer een regenboog van starren, met koleuren
En straelen geschakeert. daer is het glas aen 't scheuren,
En laet door d'open byt den Waterlander uit.
Een springvloed zet hem voort, daer hy op Pampus stuit;
En mits hy 't dreigement der Hooftstede is ontkomen,
Sluit dadelijk de bres der opgereeten stroomen.
D'aenzienlijke Raed terwijl, en borgery
In 't wonderwerk verstomt, beginnen aen d'een zy
Te wankelen. men roept; de hemel is ons tegen;
Maer eermen zulk een heir van zielen kan bewegen,
Dien grooten oversprong te waegen, en van heer
Te wislen, draeit het werk noch jaeren hene en weêr;
Eer 't uit den winkelhaek bewogen onder 't draelen,
Met open poorten 't huis van Nassauw in durft haelen.
+De scheepsboukonstenaer helpt dus het oorlogsvlot
Eerst aen 't bewegen, viert weêrzijts het slagbed bot, +*Gelijkenis.*
Daer 't nu aen 't wiegen door gewelt van dommekrachten,
Vast op zijn rollen schokt: al d'ommestanders wachten
Met smart dit draelen af, tot dat het lang gesolt,
Getuimelt en geschrangt, met kracht voorover rolt,
En spoelt den mont in 't Y, en scheurt het water open.
De ronde kimmen en rantsoenen zijn beloopen
Van schuim, door zulk een' slagh oprijzende uit den grond:
Terwijl 't nu aerdig strookt, en prijst des bouheers vond.
De vryheit, t' Amsterdam zoo lang een tijt verschoven,
Stak eindlijk dus haer hooft met grooter aenzien boven.
+Gelijk de zonnebloem, verslingert op 't gezicht
Der zonne, moeder van het albezielend licht, +*Gelijkenis.*
Geduurig op ziet met zijne oogen van beneden,
Haer volgt, van daerze in 't Oost ten wolken uitgereden,
In 't root scharlaken praelt, tot daerze met een kroon
Van diamanten en karbonkels, uit haer' troon
Getreên op d'avontkim, met eene mai van roozen,
De blakende oogen dekt en wangen, die nu bloozen

Van hitte, en gloeien door het floers der wolken heen.
Zoo zet de Vrystad aen het Y, noit afgestreên,[+]
De vryheit op 't altaer, ten trots der dwinglandyen,
Die dit[*] Palladium noch wenschen eens t'ontwijen.
Dat Godsbeeld, hier in 't land, als een verborge schat,
Ten hemel afgedaelt een heiligdom, de stad
Zoo dier vertrout, beschermt de macht der Amstelaeren.
Die is het te gering hun eigen grond en baren
Te veiligen, zoo zy niet al den oceaen
Ontsluiten, weigerende in vreemden dienst te staen.
Toen 't Oosten, ziende allengs de schat van Holland groeien,[+]
Verraderlijk bestont haer scheeepvaert te besnoeien,
Beslaet in Pomeren en Pruissen, Zont en Belt,
De koorenvloot van 't Y, en rooftze met gewelt:
Dorst Amsterdam (hoe klein 't zich toonde voor twee eeuwen.)
Zich met meer koggen, dan gantsch Holland met de Zeeuwen
Te samen rukte, in zee begeven, en het strand
Der roovers plonderen, hun vlotten in den brand
Vernielen, en gekeert met zege, en trots gewroken,
Heeft op het hoog toppet den bezem opgestoken,
Als die de ruime zee, van schuimers lang geplaegt,
Nu zagh door haren moet geveiligt en gevaegt.
't Heeft sedert menigmael, eer 't zulk een' milden zegen
En rijkdom door de hand des hemels heeft verkregen,
In 't oorlogsvier de proef en loutring uitgestaen.
Nu dwingt het Barbarye, en Hagars halve maen:
Dan slaet de waterleeu, al brullende opgeschoten,
Zijn klaeuwen reis op reis in Londens oorlogsvlooten.
En 't Y bezwijkt met zijn drie kruissen, voor geen maght
Van zoo veel kroonen, in dien storm te veld gebraght.
Ik zwijg, hoe ver het met zijn vlooten door durf dringen,
In andre werrelden den Indiaen bespringen,

[+] *De Vryheit is het Palladium van Amsterdam.*

[+] *d' Amsterdammers de zee geschuimt hebbende, steeken den bezem op de mast.*

* *Het beeld van Pallas. dat de Trojanen, en naderhant de Romeinen bewaerden, als iets, waer aen door 't nootlot de behoudenis des rijks was gebonden.*

En Tarter en Sinees, en wie, verhit op buit,
Met Oorlogsjonk en Praeu op't water rooft en ruit,
Braveeren, en de vlagh voor Holland leeren strijken,
En draeien op den duim d'oostindiaensche rijken.
Zoo mannelijk een reex van Oorlogsdaden kroont
Mijn' vloed met eeuwige eer. de koopvaerdye loont
Hem rijklijk met haer winst. elk schenkt hem hare gaven,
En rust in zijnen schoot als een gewenschte haven.
[+]Maer 't geen oneindlijk meer zijn' grooten naem trompet,
Is Amsterdam, zoo breet langs zijne kust gezet,
Daer Y en Amstelstroom, geklemt in nauwer boghten,
Met hondert aderen om stryt de Stad bevochten
En laven, met hun versch en vlietend stroomkristal.
[+]Veneedje trouwe vry, om 't jaer, het zeegeval
Met 's Hertogs ring, wen hy, op 't prachtigste uitgestreeken,
Op 't feest der Hemelvaert, die werpt in zee, ten teeken
Van 't eeuwigh echtverbond, met Thetys aengegaên:
Dan steek' het Wapenhuis, Sint Markus oorlogsvaen
Te trotser uit, en mann' galeien, galeassen
En krijgsfeloeken, om de Turken te verrassen,
En hael' de zeeslag van Lepante weêr intop.
Wy heffen met meer recht den waterstander op:
Want Amsterdam verbont noit waetren met geschenken.
De Zeegoôn vliegen zelf gewilligh van haer wenken,
En trekken gonstigh met de Stad een zelve lijn.
ô Heerlijk kooppaleis, hoe lust' hetme in dees schijn,
Verslingert op uw schoonte en keur van rijke gaven,
Met heerelijker trant den zangberg op te draven,
Zoo niet mijn zangheldin, nu met een laeger toon
En waterlucht gedient, ontzagh na zulk een kroon
Te steken, die alleen vergunt aen fenixpennen,
Gewoon met vluggen zwier de steilten op te rennen,
My d'oogen met haer' glans en weêrlicht slegs verblind;
Noch is de knoop zoo nau die u aen 't Y verbind,

[+]*De grootste lof van den Ystroom is. Amsterdam aen zijnen vloed te hebben.*

[+]*Veneedje trout de zee.*

Dat ik my niet onthouw, al schijnt het buiten reden,
Ook menigmael in uw waranden in te treeden.
Of zou mijn stroom gedicht wel aerden nae den stroom,
En luistren op zijn' trant te minder na den toom?
  Met welk een recht magh 't Y op zulk een Hooftstad pratten,
De ware stapel van al 's werrelts koopmanschatten.
Hoe lustig weid het oog der vreemden, aen zijn' kant,
In zulk een' rijken beemd van huizen, hier geplant,
En in den grond zoo diep gewortelt, als hun kroonen
Ten hemel rijzen, en een marmerrots vertoonen.
  Geen min sieraet zet weêr de ruime vaert van 't Y,[+]
Als in vergelding, 't Hooft der watersteden by:
Het zy men zich vergaepe aen zoo veel lange rijen
Van havenpaelen, die bequaeme havens snijen
En deelen, elk een plaets vergunnen naer zijn soort,
En even vol rondom met schepen zijn geboort.
De Noordsche handelaer heeft hier zijn plaets verkooren,
Daer, die de wilde kust uitplondert van haer Mooren.
Gins die noch ruiken na de geurige Levant.
Hier zietmen laeden, daer weêr lossen, al het strand
En 't water grimmelt van matroozen, vremdelingen
En koopliên, die hier uit alle oorden samendringen.
Het zy men schemere op de schoone regenboog
Der zyde vlaggen, zoo wellustig voor het oog,
Zoo dartel uitgespreit, de goude paeuwevêeren
Niet ongelijk, wanneer de paeu aen 't triomfeeren[+]
Met opgesteeken borst hoogmoedig prijkt en draeit,
En d'oogen toont, in 't velt van haren staert gezaeit:
Of eer komt met een schat van diamanten pronken,
Weêrlichtende in de zon met tintelende vonken,
En duizent kleuren, weêr opgloeiende en vergaen,
En domlende ondereen. hoe vrolijk zaegtge 't aen
ô Ystroomgod! hoe trots spanseerden uwe stroomen,
Toen Holland van den Teems met zege weêr gekomen,

[+]*Het Y zet wederom het grootste sieraet aen amsterdam by met zulk een bosch van scheepen en vlaggen.*

[+]*Gelijkenis.*

Uw' vloed bedekte met een gloeiend paviljoen
Van wimpels, geschakeert tot een triomffestoen,
Verlicht door duizenden van vieren, langs de stangen,
En marssen vast gehecht; terwijl kortouw en slangen
Matroos verquikten met hun dreunende muzyk.
[+]Wanneer de zonnekloot, vermoeit zoo lang te pryk
Aen 's hemels tent te staen, begint in zee te daelen,
En kort den teugel in van d'uitgediende straelen,
Dringt hier een werrelt aen van menschen, die gelaên
Met zak en koopmanschap, en voor hun gelt voldaen,
Vertrekken naer hun huis en vrou, en lieve panden:
Die zien verlegen uit, of noch geen schepen landen,
En waer de beurtman toeft. 't heeft schyn, dat menighmael
De moeder hen vertroost, en met een breet verhael
Van Amsterdam, haer groote en schat en kostlijkheden,
Hun vrees bedriegt, daer zy verstommen op haer reden,
En yder zich de Stad verbeelt na zijn begrip,
En schildert nae een boot een maghtig oorlogsschip.
Een deel doet Vriesland aen, en haer beruchte steden.
Een deel wenscht aen den zoom des Yssels uit te treden.
Een menigte vertrekt met kagen, smak en jaght,
Na 't Vlie en Tessel daer hun d'oorlogsvloot verwacht.
D'uitheemsche, die al dat gewoel ziet op de baren,
Meent Amsterdam is van dien avond leegh gevaeren.
Wien 't liever lust, terwijl de wolken aen de lucht
Hem hope geven van een koelte, dit gerucht
[+]t'Ontvlieden, en voor wind door 't zilver heen te streeven.
Van 't bruisschend Y, kan zich in sloep of jacht begeeven.
De havens, tot vermaek geschikt en afgedeelt,
Zijn rijk voorzien, indien hem d'eenzaemheit verveelt,
't Zal hem in zoo veel keur op geene vrienden steeken,
Bereit op zijn verzoek, om mede grond te breeken.
Zijn Rozemont verzelt hem lichtlijk op dien toght.
Wanneer de wind hem dan heeft op het ruim gebroght,

[+]*De menigte van afvaerende en aenkomende reizenaeren.*

[+]*'t Vermaek op het Y met Jachten.*

En 't jacht na zijnen zin recht door den vloed gaet strijken,
Hoe zal hy haeren hals by blank yvoor gelijken,
Het hair by goude drâen, de kaeken by een blad[+]
Van witte lelïen, met rozebloet bespat;
De lippen by den daeu van kerssen en moerellen;
De borsten, half ondekt, en lieffelijk aen 't zwellen,
By hemelsche appels, waerd van goden afgeplukt.
Wat spelt hy hem een vreugd, dien 't eindelijk gelukt
Te smelten in haer' schoot, en op die lieve wangen,
En frissen mond, verrukt van min te blijven hangen.
Met hoe veel traenen smeekt hy haer het jawoort af.
Zy wankelt nae het schijnt, en valt hem minder straf.
d'Ygoden maeken hem welspreekender in 't minnen.
De schoone Venus zelf ontvonkt haer borst van binnen
Met een geheime vlam. nu ziet hem Rozemont
Verliefder aen, en voed een diepe minnewond.
Och, zeght hy, ziet gy niet de zwarte lucht verdwijnen,
En 't zonnelicht ons weêr met schooner glans beschijnen;
En wint die donkre wolk van strengheit, zoo verwoed,
ô wreede maegt, noch veld in uw versteent gemoed?
Ach laet een wenschlijk licht van troost en mededoogen,
Eens straelen op mijn ziel uit die aldwingende oogen.
Hoe weinig hebtge, en och! hoe veel weêrom gemeen
Met dezen stroom, daer wy nu glippen over heen.
Die is eens uitgewoed, hoe fel hy opgestooven,
De kielen dreigt, en brult en roert de gronden boven,
De tijt strijkt eenmael zijne oploopentheit van 't hart.
Maer gy blijft even wreet, en groeit in mijne smart.
Leer eindlijk van den stroom, mijn schoone, leer bedaeren;
Gelijk gy leert, niets van mijn zuchten te bewaeren,
Maer in den wind te slaen mijn klaght en minnebeê,
Vergeeten eer gy 't hoort. gy ziet de golven meê
Dus weinig houden 't spoor, zoo diep hen ingeschreven
Met d'yzre kiel, en weêr ten eersten uitgewreven.

[+]*Vryaedje op den Ystroom.*

Dus weid de minnaer uit. gelukkig zoo een lach
Van zijn godinne, een lonk hem eens gebeuren magh.
+De winter zelf belet den Amsterdammenaeren
Geen vreugd, wanneer het Y, met toegevrozen baren.
De rossen op zijn' rug laet streeven, zoo gezwint
Als een Tartaersche pijl, geschooten voor de wind.
Zy snuiven vier en rook ten neuze uit, onder 't noopen
Der jeught, en schynen nu zich zelf voorby te loopen.
De schoone Jofferschap, gedekt met kostlijk bont,
Streelt hen in 't jaegen met het orgel van haer' mond.
Met ziet'er andre, met de vleugels aen de voeten,
Voortvliegen als een schim, 't godinnendom begroeten
Met duizent zwieren; nu laveeren heel in ly
Op d'eene schaets, en voort gezwiert aen d'andre zy,
't Omwerpen, sneller als een arend op zijn pennen,
En sneller als door 't sneeu de Samojeeden rennen.
Mijn oogen scheemren door dat dryven hene en weêr:
En daer ik hier meê sprak, zie ik nu nergens meer.
Hoor Rome, en hoor Atheen, wie dorst oit stouter liegen,
Als datmen menschen zagh met yzre wieken vliegen?
Hier zeggen wy 't met recht: en gy denkt uit de wijs,
Hoe snel het glippen moet, glad yzer op glad ys.
+De welvaert van de Stad is mede aen 't Y gebonden.
De minste vlieten zijn bequaem tot ankergronden,
En dikmaels van den stroom en barrening verheert;
Die loeiende uit den grond, afgrijslijk gaept, en keert
Het zwaere zeegevaert, of stampt het uit zijn naeden.
Hier vintmen rotsen, die geblint, matroos verraeden,
Daer riffen, banken en zandplaeten steil en breet:
De havenstroomen staen veel open, en gereet
Voor elk, die recht uit zee hun boezem in komt streeven,
En vriend of vyand zich ten anker durft begeeven.
Maer d'Yrivier heeft met die havens niet gemeen.
Zijn ziekbed Pampus zet de kielen door haer veen

+Wintervermaek op het Y met sleden en schaetsen. Gelijkenis.

+Bequaemheit van 't Y, booven andre vloeden, tot een reede voor de schepen.

En slijm gemaklijk door, en hindert geene vlooten:
Hy zelf komt eerst in 't rijk der zuiderzee geschoten
Met zijnen waterval, en streeft van daer, door 't nat
Des zeegods (die hem dit vergunde tot een schat
En Bruitsgaef) mijlen verre, en ziet de Vriessche kusten;
Tot dat hy eindlijk blijft in Nereus golven rusten:
Nae zulk een langen toght, die niemant kan bestaen
Uit vyandschap, 't en zy hy zeker wil vergaen.
Ook houd hem ebbe en vloed geduurig in bewegen[+]
Op haren tijt, en weet d'onreinheit weg te vegen,
En scheit het slijm en veen, eer dat het samen kleeft,
Terwijl het Leidsche Meir een' snellen doorvloed geeft;
Dat kort getuchtigt met gewelt van zwaere sluizen,
En posten, sterker woed en arbeit door te bruizen,
En schuimt, als 't in zijn plas de woeste golven braekt,
Het grontveen open, dat al d'oever beeft en kraekt.
De Vogelwijk, de schrik der schelmen, recht in d'oogen
Der Stad gelegen, heeft op 't water meê vermoogen?
Dat hier in naeuwer kreek geschoten en geparst,
Met grooter schuuring weêr in ruimen boezem barst.
Dus haelt de ryke stroom, tot heil der Stad genegen,
Geduurig vlooten in, en kroontze met zijn' zegen.
Wat watren buigen nu niet willig voor het Y,[+]
En stryken voor de vlag van zyne zeevaerdy?
d'Eufrates, zeker, schoon hy sneller voort komt breeken
Uit Nifas bronspelonk, en schuurt de vruchtbre streeken,
Van 't ryke Armenie, en, voortrukkende in dien spoet,
't Geblixemt overschot van 't oude Babel groet,
En opent zijne kil den moede Karavaenen,
Die, onder het gelei der Turkse standertmaenen,
Na Bagdad trekken, en den Tigris, twijffelt niet
Hem toe te staen den lof van maghtiger gebiet.
Want zoo veel leeuwen en gedrochten, als'er huilen
Aen zijn onveilig strand, en brullen uit hun kuilen

[+]*Oorzaek van de diepte en schuuring op den Ystroom.*

[+]*d'Eufraet en andre stroomen, met het Y vergeleken, vallen te licht.*

In starreloozen nacht, zoo menige oorlogsvloot
En scheepsmaght zend het Y rondom den werreltkloot.
d'Araxes, al te trots, om van een brug benepen,
Zijn' ongestuimen vloed met boghten na te sleepen,
Door naeuwe hoolen en gewelfselen, wanneer
Hy stort in 't bruischend zout van 't Kaspiaensche meir,
Ontzeght den Ystroom niet, hoe eng hy wort beslooten
Van paelen, hoe gedwee in zuiderzee gegooten,
Te wijken, en gelijk een' Koning, onbepaelt
Van rijk en heerschappy, te groeten, daer hy dwaelt
Met vloot op vloot, zoo ver Neptuin, van liefde onstoken,
Zijn Zuster d'aerde omhelst, die schooner opgeloken,
Om zulk een gunst, met vreugd zijn frisse lippen kust,
Hem vriendlijk d'oogen streelt, en in zyne armen rust:
Gelijkze beide dus gestrengelt, in het blaeken
Van kuissche zucht en min, den werreltkloot volmaeken,
En teikenen de ronde en omtrek van de Sfeer.
De Scytische Arar, ende Heber hoort nu d'eer
Des Ystrooms met meer lust en aendacht, als het speelen
Van Orfeus, wen 't hem luste een lier of harp te streelen,
Daer eene schouburg van geboomten om hem stont,
En zagh den zangheld bly de woorden uit den mond;
Terwijl hy leeu en beer by d'ooren hiel gevangen,
En 't alles aen den klank van zyne luit bleef hangen.
Hoewel de Faem getuigt, dat hy, uit rouw en zucht,
De traenen niet weêrhield, maer vulde zee en lucht
Met zyne klaght, toen 't hooft des zangers, van Bachanten
En wijnpaepinnen, die ontzint van alle kanten
Toeschoten, in zijn' vloed geworpen, mette tong,
Nu stijf bestorven, noch een droevig klaeglied zong,
En driemael flaeu, uw' naem Euridice, liet hooren.
De vlietgod dronk die klaght al schreiend met zyne ooren,
Om 't onheil van zijn' vriend te jammerlijk begaen.
Noch kittelt hem de roem, den Ygod toegestaen,

Gevoeliger, waerom hy traeger wenscht te vlieten,
En d'Arar sneller als voorheen in zee te schieten;
Hy, om zich langer te vernoegen in die stof,
En deeze, om dat hy groeit en dartelt in zijn' lof.
Zelf Acheloüs, schoon zijn hooren is gebroken
Van 't norsse voorhooft, en 't schandael noch ongewroken,
Erkent den staet van 't Y, misschien uit vrees, of weêr
Een sterker Herkules, verdadiger voor d'eer
Van zijn' geboortestroom, hem, stouter in 't bespringen,
Den andren hooren met den wortel af moght wringen.
De heilige Jordaen, zoo dier van God bemint
Voorheen, als nu helaes van 't ongeloof verblint,
Roem vry, als hy door 't kruid van Liban af komt stroomen,
Op 't riekend paviljoen van zyne Cederboomen;
De Rijn op wijngaerdloof, langs zynen boort geplant;
De slepende Paktool en Taeg op 't gouden zand;
De Betis op den geur van zyne olyvespruiten;
De zilvre Wijssel op zijn graenen, vee en fruiten:
De god des Yvloeds vaert ten hemel, met een woud
Van schepen, kostelijk en konstig opgebout
Aen zynen oever, en ontduikt de zonnestraelen
In een gehemelte van vlaggen, die hier praelen
En kraeken van de zyde, en goutdraet even schoon.
De Wijssel brengt zoo veel gewassen niet ten toon,
De Betis stammen van Olyven, noch de stranden
Van Tagus en Paktool getal van goude zanden,
De Rijn parst minder maght van druiven, de Jordaen
Ziet zoo veel Ceders niet om zyne bronnen staen,
En spieglen in zijn glas; als d'Ygod daeglijx kielen
Op zyne ruime kolk laveeren ziet, en krielen
En strooken ondereen: en zentze om Cederhout,
Om frisschen vernenwijn, en baren van root gout,
Den witten olie uit de Poelje, vee en kooren,
En wat hem d'Overvloet kan schenken uit haer' hooren.

Wie twijffelt aen mijn zangh, klim op dit schip om hoog,
Dit oorlogsslot, en laet van 't steil kampanje 't oog
Uitstraelen over 't vlak, van daer de witte duinen
Zich schijnen in de lucht te heffen met kun kruinen:
Of liever daer die streek een zilvre lucht verbeelt,
En al het duin, een wolk, daer 't zonnevier op speelt.
Tot daer de zuiderzee 't gezichte schijnt t'ontslippen,
En in het blaeu verschiet gesmolten, weg te glippen.
Wat zietge op 't vloedtoneel, zoo wijt en breet verdeelt,
[+]Opdondren, dan een bosch van kielen? als een teelt
Van strandgevogelt, dat, gebroet in zomerdagen,
Nu eerst in eene vlucht de toght van strand durft waegen,
En spreit zich dichter dan een regen over 't zout
Der zee, en blint de zon, als 't zich geslooten hout,
In eene dichte zwarm, van niemant na te tellen.
Wat zietmen zeilen, wat bezaenen ginder zwellen!
Hoe groot een vloot leght daer met zijne rees gekaeit,
Wat vintmen hier een maght die op haer ankers draeit,
En wacht een voordewint om voort in zee te streeken.
Maer ziet gy verder nae de zuiderzeesche streeken,
[+]By 't heerlijk Magazijn, die haven afgesneên
Met paalwerk? zietze niet als met ontsach. wy treên
Hier monsters op den nek en vreeslijke oorlogsdraeken;
Die uit hun mond de doot en vier, en donder braeken:
Wanneer de vryheit, dier bevoolen aen hun wacht,
En 't recht des Oceaens gekreukt wort en verkracht.
Hier leggen aen de band[*] Griffoenen, Tigerdieren,
En felle Leeuwen, elk verdeelt in hun bannieren.
Daer praelt de goude Leeu manhaftig in 't kasteel
Van 't zwaere zeegevaerte, en gaept met open keel
Nae 't vyandlijke bloet. gins drijft hy in de baren,
Of sleept een' bloetstreep langs zijn' wreeden muil en haeren.

[+] *Gelijkenis.*

[+] *Beschryving van het Hok: een haven, rondom met paelwerk beslooten daer de oorlogsschepen in leggen.*

* *Griffoenen, Leeuwen, Tigers, Bergen, &c. zijn naemen van schepen.*

Streek d'oorlogsgod hun eens deze yzre ketens af,
En bonsde 't gruwzaem Hok weêr open met zijn' staf:
Gy zoud den Olifant afgrijslijk hooren schreeuwen,
En een vermengt gebrul van Wateroorlogsleeuwen
En Luipaerts, vliegende en onzweevende op den vloed.
De Steden dansten zelf op 't water, lucht van voet.
De Harders dreigden met hun yzren stok de wolven.
De Staertstar sleepte een' strael van zwavel langs de golven:
Zy spelde met haer roede een' fellen storm op zee,
En blixemde 't gewelt des vyands van de ree.
Men zou de Bergen hier al brandende zien zweeven:
Ja, bergen, die van hout en yzer samenkleven,
Geen Etna wijken, noch den gloeienden Vezeef,
Wanneer hy donderde, en zijn' vlam ten hemel dreef
In eene vierorkaen, die, barstende aengewassen,
Leide al het Paradijs van 't vet Kampanje in assen.
De Spiegel zette weêr aen 't Kormantijnsche strand,
Op[a] Archimedes spoor, de schepen in den brant.
[b] Oudshooren, tot behoud van stad en land gebooren,
Brak 's vyands heirspits in met zijn' metaelen hooren,
En trof hem op de borst, tot dat hy afgewoet,
De zee besmette, en hem vergulde met zijn bloet.
De Mauritaensche leeu, de snelle tigerdieren,
Die op Kaukaes en zijn besneeude klippen zwieren,
En wreede draeken in het Lybiaensch gewest,
Verdaedigen alleen met eenen mond hun nest.
Maer schoon een Hydra weêr ten poel quam uitgestreken
Met zeven koppen, elk gespitst om zich te wreeken,
En braekte Cerberus uit zijn drie muilen weêr
Een gansche zee van vier, zijn hoogmoet lagh ter neer:

a *Archimedes wist de straelen van de zon met zulk een kracht te doen afsluiten van groote spiegelglazen, datze de vyandlijke schepen van den Roomschen hooftman Marcel in den brant staeken.*

b *Een Oorlogschip, nae den Heere Burgermeester Oudshooren genaemt.*

Hy blafte, doot van schrik, de poort des afgronds open,
En zagh al 't ongediert verbaest het veld verloopen,
Als onze Zeeleeu, môe zijn' doodelijken wrok
Te kroppen, dreigde met den klaeu, en stak een klok
Al t'evens op uit meêr dan hondert kopre monden;
De Zeedraek antwoorde, en de dolle waterhonden
Uit zoo veel monden meê naebasten met een barst;
Dat aerde en hemel schokte, en Nereus zelf, geparst
In enger kil, ontdook de vlamme en donderklooten,
Ten kopren oven van hun keelen uitgeschooten.
Hier onder moght de Roos verschynen, op haer' steel
Zoo preuts en heerlijk opgelooken, maer geheel
Omzet met doornen van metael, niet aen te raeken
Als met ontzach en schroom, waer voor de Ridders waeken;
Gelijkze meê de Maeght beschermen, en een ry
Van Landen, die men zou spanseeren zien langs 't Y.
Maer veiliger is 't hen niet in den slaep te stooren.
Zy zijn oplopende en verslindende in hun' tooren.
En niemant, hoe gehart, viel in hun ongenaê,
Als tot zijn ongeluk en onherhaelbre schaê.
Hoe nader mijn gedicht aen 't einde schijnt te spoeien,
Hoe minder ik mijn' trant en rijkdom kan besnoeien.
Gy stroomt den dichter, die zich kittelt in uw' lof,
Geduurig ryker toe met eenen vloed van stof;
ô Stroomgod, daer gy op uw schulpkarros gereden,
Uwe enge boorden ziet gezegent met twee steden,
Aen uwe zuiderzy, en, daerge in 't noorden streeft,
Een kroon van Dorpen, die als gy, geen weêrgae heeft.
Het scheeprijk Nieuwendam, de Schellingwousche velden,
Buiksloot en Durgerdam, voorzien van waterhelden:
En geeft uw plas den lof, waer opze billijk praelt,
Dat zy Zuidholland van Westvriesland deelt en paelt.
[+]Niet anders schijnt de zon veel grooter in onze oogen,
Wanneerze, 't aengezicht reets van een wolk betoogen,

[+]*Gelijkenis.*

Haer daghvaert heeft volend, en zinkt met weitser zwier,
En gloeiende om het hooft met breeder glans en vier,
In 't koelbad van de zee. noch moet ik voor u spreeken,[+]
Al wenscht mijn zangheldin de dichtsnaer af te breeken.
'k Wil uw groothartigheit en eedlen moet, te blind
Van 't onverstant misduit, tot eigenbaet gezint,
Verdadigen. men zegt; dat gy uit bittren tooren,
Zomwijl de golven prest met uwen onweêrhooren,
En drijftze, daar geen sluis hun woesten oploop stuit,
Ter Hooftstede in, met een aenschennend stormgeluit,
Verdrinkt de kelders, parst de pakhuisdeuren open,
En komt tot voor de Waeg en 't heilig Raedhuis stroopen;
Om dat de Stad, zoo rijk van uwe gonst bestraelt,
Niet met uw wapen, maar den naem des Aemstels praelt.
Als ofge, dronken van de zoete nektartoogen,
Nu dubble zonnen zaeght met uw benevelde oogen,
En raezend van den wijn, zoud plondren in een' togh,
Het voordeel zoo bezorgt de koopstad toegebrogh,
En op uw' eigen rug tot aan de wal gedraegen.
Neen! dat's uw grootsche ziel misverwen en belaegen.
Gy deelt de weldaên uit, en wacht op lof noch loon:
Dat 's goddelijk, dat voegt uw koninklijke kroon.
'Tis u genoegh de Stad te zeegnen met uw baren,
Dat vlecht een eeuwig loof om uwe grijze haeren.
En valt eens Amsterdam, ('t val noit) want niets met recht
Zich d'eeuwigheit belooft: het trots Kartage legh
Gedolven onder zee, en Rome, in top gewassen,
Als 's aerdrijks monarchin, begraven in haer asschen,
Door 't woeden van den tijt; noch blijft uw deugd in stant,
Die lacht de jaeren uit en waternood en brand.
Maer was alleen uw naem aen Amsterdam gebonden,
Ik zach met haer uw faem van 't zelve vier verslonden.
Maer 't schijntme toe, en ook bevestigt het gerucht
Mijn gissing, dat uw plas verbaest te rugge vlucht,

[+]*Oorzaek van 't overvloeien des Ystrooms.*

Als een noordwesterstorm komt op zijn vlerken gieren,
Zet al de kust in brant, en dooft des hemels vieren:
Zy vlucht, uit hoogen noot gedwongen en geparst,
Wanneer die stoker in den mond van Tessel barst,
En steekt d'alarmtrompet. dan rukken Nereus baren
Byeen, en in den schoot der zuiderzee gevaeren,
Vervullen schielijk met een springvloed zijne kolk;
Die overstortende, als een zwangre zomerwolk,
Den Ystroom dwingt voor dat gedrang te rug te wijken,
Te springen over 't perk van burgwal, boort en dijken,
En in een ruimer kil te schuilen, tot de zee
Den aftocht blaest, en sleept het doolend water mee.
Men ziet uw stroomnat zelf schoorvoetende verdwaelen,
Als 't wort geparst zoo wijt te springen uit zijn paelen,
d'Ondankbre laster byte op hare tong voortaen,
En tuig, dat d'Ygod naer geen titel heeft gestaen.
[+]Het zuivelrijk Edam bevestigt, 't geen wy zongen;
Dat, door het dier verzoek des rijken vloeds, gedwongen,
Den naem van Ydam heeft verwisselt in Edam.
[+]Maer wiert de Hooftstad eens gedreigt met vier en vlam.
En in een krijgsverraet van vyand overvallen,
Dan zoudge zelf het Y zien blank staen voor de wallen,
Tot heil der Stad, door zijne oplopentheit gered:
Men zagh hem over beer en schutsluis voortgezet,
En boven zoom en dijk van 't platte lant gewassen,
Het aerzelende heir vervolgen met zijn plassen,
En schempen op den rug de vluchtelingen nae.
Dus gaf zijn inbreuk nut, al wiert hem die tot schaê
Verweeten, van ondankbre en hatelijke tongen,
Die liever zagen 't land van tieranny gedwongen,
En d'onderdrukte Stad verdronken in het bloet,
Als eigen kroft en wei te wed gaen in den vloed.
[+]Gy moogt ô Amsterdam op uwen Hooftstroom boogen,
Zoo ver uw zeilen, al de winden onder d'oogen

[+]*Edam wiert eertijts Ydam genaemt.*

[+]*Het Y geeft een sterkte aen de Stad;*

[+]*die wort geëert van al de nabuur Staden.*

Laveeren, en van moet gezwollen op dien naem,
Vermoeien met zijn' lof den hooren van de faem.
Hy zet u glory by, en schat, vermaeklijkheden
En sterkte, en wijd u in tot koningin der Steden,
En met den Aemstelstroom (die nu zijn broeder groet
Uit liefde, en valt om hem u williger te voet)
Zich spreiende op uw' grond met onbekrompe toomen,
Boud uw verheven troon op 't harte van twee stroomen.
Daer al de naebuursteên, die d'edle Maesstroom schaeft,
En in wiens oog de Rijn zich onder 't zand begraeft,
Die 't zuiderzeenat zien bevloert van uwe kielen,
En daer de Vechtstroom rolt met zilvre waterwielen,
En die de Merwe, Lek, en Yssel deelt en kust,
U eeren, en bezien uw heerlijkheit met lust.
Gy Vaders, die ten top van Staetbewint geheven[+]
In Gijsbrechts waterstad, zoo ver de kielen streven,
Een lieffelijken geur van uw rechtvaerdigheit,
En onbesproken zorg en trou, door 't aertrijk spreit;
Voor wie zich d'Ygod buigt, en luistert nae uw reden,
Gelijk hy zelf wort op zijn zetel aengebeden,
Van andre vlieten, om zijn deugden en gezagh:
Gy stelt alleen zijn' naem zo heerlijk in den dagh.
Hy schept zijn' glans uit u. de koningin der vieren,
Die's nachts om 's hemelskloot en starreriemen zwieren,[+]
Heeft dus haer' gloed tot een schenkaedje van de zon,
Die bintze aen haren wenk, als aller lichten bron.
Had uw beleit, en zy, die moedig voorgetreeden,
Uw loflijke ampten meê ten dienst van 't land bekleeden,
In hunnen tijt, (terwijl hun zielen van om hoog
Uw vlijt begunstigen met een vervroolijkt oog)
Niet opgewaekt, den vloed geschuurt, verdeelt met paelen
En havens, en een ry van gadelooze Waelen,
En 't nat in naeuwer wed gedreven, om den toom
Te vieren, aen den bouw der Hooftstede op den stroom;

[+]*Het Y en de stad hebben hun welvaerd en rijkdom, alleen de goede Regering dank te weten.*

[+]*Gelijkenis.*

Dan klonk de naem van 't Y, in 't ongestuimig woeden
Van vlot noch schip bezocht, niet verder als zijn vloeden;
En zijne krans van riet, was noit door Nereus hand
Verwisselt, in een kroon van gout, met diamant
En paarlen ingeleit: gelijkze noch haer straelen
Verspreit op kruissen, die in 't goude schiltveld praelen,
Aen zijn vermaerde plas en Amsterdam gemeen.
Dus houd hy zijnen lof van uw verstand te leen.
Op dien doorluchten naem schijnt my het Y, ten teeken
Van zijne eerbiedigheit, beneden 't peil geweeken,
Met nederiger zwier te ruisschen langs het strand.
[+]Gelijk mijn zanggodin, hier eindlijk meê gelant,
Geen maghtiger gestarnt kan met haer' graedboog schieten,
Als 't geen de heirbaen wijst door alle zeen en vlieten,
En kemt de golven glat, en streelt het woedend meer.
Dies werptze, in schaduw van dien glans, het anker neêr.

[+]*Besluit van dit werk.*

UIT.